
Inwestycje zagraniczne w Krakowie 2005-2009

prof. dr hab. Bolesław Domański (konsultacja naukowa)
mgr Marek Ciechowski
mgr Magdalena Dej
dr Jarosław Działek
mgr Janusz Górecki
dr Robert Guzik
dr Krzysztof Gwosdz
mgr Agata Warchalska

Opracowanie przygotowane na zlecenie
Wydziału Strategii i Rozwoju Miasta
Urzędu Miasta Krakowa

Kraków, grudzień 2010

Spis treści

Cel, zakres i metody opracowania	4
1 Wielkość i struktura inwestycji	8
<i>Napływ inwestycji w latach 1989-2009, ze szczególnym uwzględnieniem lat 2005-2009</i>	8
<i>Struktura inwestycji według typu nakładów</i>	11
<i>Struktura branżowa inwestycji</i>	13
<i>Struktura nowych inwestycji według poziomu zaawansowania technologicznego</i>	16
<i>Główni inwestorzy w latach 1989-2009</i>	17
<i>Dynamika liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego</i>	18
<i>Pozycja Krakowa na tle innych aglomeracji miejskich jako siedziby największych firm zagranicznych</i>	20
2 Struktura inwestycji według sekcji PKD	23
<i>Przemysł</i>	23
<i>Budownictwo</i>	32
<i>Usługi</i>	33
<i>Handel</i>	43
3 Inwestycje zagraniczne według krajów pochodzenia kapitału	49
<i>Struktura inwestycji według krajów w latach 1989-2009</i>	49
<i>Struktura inwestycji według krajów w latach 2005-2009</i>	53
<i>Zatrudnienie w firmach zagranicznych według pochodzenia kapitału</i>	55
4 Inwestorzy zagraniczni na rynku pracy Krakowa i gmin sąsiednich	56
<i>Zatrudnienie w firmach z kapitałem zagranicznych – ogółem</i>	57
<i>Zatrudnienie według sektorów – Kraków</i>	60
<i>Zatrudnienie według sektorów – gminy sąsiednie</i>	63
<i>Zatrudnienie według sekcji i działów PKD</i>	64
<i>Zatrudnienie w firmach zagranicznych w zależności od ich poziomu zaawansowania technologicznego</i>	66
<i>Najwięksi pracodawcy</i>	68
<i>Rola firm zagranicznych na lokalnych rynkach pracy Krakowa, Skawiny, Niepołomic i Wieliczki</i>	70
5 Inwestycje realizowane w 2010 roku i planowane	73
<i>Przemysł i budownictwo</i>	73
<i>Handel</i>	74
<i>Usługi</i>	75

6	Czynniki i bariery atrakcyjności inwestycyjnej	79
	<i>Czynniki atrakcyjności inwestycyjnej</i>	<i>80</i>
	<i>Pozycja Krakowa względem innych dużych miast oraz podregionów Polski</i>	<i>83</i>
	<i>Kształtowanie klimatu inwestycyjnego i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej</i>	<i>88</i>
7	Wnioski i rekomendacje	93
	<i>Wnioski</i>	<i>93</i>
	<i>Rekomendacje</i>	<i>98</i>
	Bibliografia	100
	Spis tabel	101
	Spis rycin	102
	Załącznik 1. Najwięksi inwestorzy zagraniczni w Krakowie i gminach sąsiednich w latach 1989-2009	103
	Załącznik 2. Inwestycje realizowane i planowane w Krakowie oraz w gminach sąsiednich	115

Cel, zakres i metody opracowania

Celem raportu jest określenie wielkości, struktury i dynamiki napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do Krakowa i gmin sąsiadujących¹ w latach 2005-2009 na tle całego okresu 1989-2009. Przedmiotem zainteresowania są inwestycje bezpośrednie (*foreign direct investment*), to jest przedsięwzięcia, które wiążą się z dążeniem zagranicznego inwestora do uzyskania trwałego dochodu poprzez efektywny wpływ na decyzje miejscowego przedsiębiorstwa. Jako miarę owego oddziaływania przyjmuje się zazwyczaj posiadanie przez inwestora co najmniej 10% udziału w kapitale akcyjnym/zakładowym spółki.

Inwestycje bezpośrednie obejmują wszelkie transfery kapitału między firmą-inwestorem a przedsiębiorstwem zależnym, stowarzyszonym lub filią, środki zaangażowane w nabywanie akcji/udziałów, zyski reinwestowane (zatrzymane) w firmie miejscowej oraz średnio- i długoterminowe pożyczki własne. Pominięto napływ kapitału zagranicznego w formie inwestycji portfelowych, na przykład zakup niewielkich pakietów akcji krakowskich spółek notowanych na warszawskiej giełdzie. Wyłączono także przedsięwzięcia o charakterze franszyzy, polegające na korzystaniu przez polskiego inwestora z marki i *know-how* firmy zagranicznej.

Analizie poddano następujące cechy inwestycji:

- rodzaj działalności zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD 2007) na poziomie sekcji i działów;
- typ (forma) inwestycji, to jest zakup akcji/udziałów lub majątku prywatyzowanych przedsiębiorstw, nakłady w przedsiębiorstwach przejętych lub utworzonych w latach wcześniejszych, nakłady na obiekty budowane od podstaw (*greenfield*) oraz przejęcia firm prywatnych. Ponadto dla dużych podmiotów, które poniosły nakłady powyżej 10 mln USD rozróżnione będą podstawowe motywy dokonywania inwestycji (rynkowa – zdobycie nowego rynku zbytu lub efektywnościowa – obniżenie kosztów działalności. Miernikiem tych motywów jest udział eksportu w przychodach firmy);

---

¹ Gminy graniczące z Krakowem: Mogilany, Skawina, Liszki, Zabierzów, Wielka Wieś, Zielonki, Michałowice, Kocmyrzów-Luborzyca, Koniusza, Igołomia-Wawrzeńczyce, Niepołomice, Wieliczka i Świątniki Górne.

- kraj pochodzenia inwestora, przyjmując za taki państwo, z którego faktycznie pochodzi kapitał, a nie kraj rejestracji spółki nadrzędnej wobec polskiej spółki zależnej;
- miejsce prowadzenia działalności – stosowano metodę zakładową, to znaczy lokalizację inwestycji określono według faktycznego miejsca poniesionych nakładów, a nie siedziby (miejsca rejestracji) firmy. Badania uwzględnią zarówno firmy zarejestrowane w Krakowie i gminach sąsiednich, jak i podmioty zagraniczne posiadające siedzibę w innym regionie, prowadzące jednak działalność na terenie Krakowa i gmin ościennych (czego nie uwzględniają np. dane zbierane przez GUS);
- struktura wielkościowa inwestycji i przedsiębiorstw, określona w oparciu o wysokość nakładów udziałowców zagranicznych i liczbę zatrudnionych osób;
- okres realizacji inwestycji;
- poziom technologiczny nowych przedsięwzięć (*greenfield*) określony zgodnie z założeniami biura statystycznego Unii Europejskiej (Eurostat);
- realizowane w 2010 r. i planowane nakłady inwestycyjne.

Wartość inwestycji bezpośrednich dotyczy skumulowanych nakładów podmiotów zagranicznych zrealizowanych od 1989 roku do 31 grudnia 2009 r. ze szczególnym uwzględnieniem lat 2005-2009 i wyrażona została w dolarach amerykańskich. Przeliczeń walutowych dokonywano według kursu NBP obowiązującego w okresie realizacji poszczególnych inwestycji. Drugim, obok wartości inwestycji bezpośrednich, podstawowym miernikiem aktywności podmiotów zagranicznych była liczba zatrudnionych w firmach, w których udział zagranicznego podmiotu przekraczał 10%. Liczba pracowników odnosi się do stanu z grudnia 2009 r.

Badania uwzględniają zarówno firmy zarejestrowane w Krakowie i gminach ościennych, jak i podmioty zagraniczne posiadające siedzibę w innym miejscu, prowadzące jednak działalność na badanym obszarze. Analiza objęła zlokalizowane w Krakowie i gminach ościennych spółki zależne firm z większościowym udziałem zagranicznym, a także oddziały/filie spółek, w których podmioty zagraniczne były udziałowcem mniejszościowym (co najmniej 10%).

Problemem było geograficzne przypisanie niektórych inwestycji realizowanych w Polsce. Wszystkie inwestycje produkcyjne i handlowe przypisano miejscu realizacji

nakładów w konkretnych obiektach, a nie siedzibie przedsiębiorstwa. Rozwiązanie takie było niemożliwe w przypadku banków, firm ubezpieczeniowych i telekomunikacyjnych, które wraz z ukształtowaną wcześniej siecią placówek przejęte zostały przez inwestora zagranicznego – kapitał zaangażowany w zakup ich akcji przypisany został w całości miastu stanowiącemu ich siedzibę w momencie dokonywania zakupu. Jako inwestycje bezpośrednie traktowano natomiast nakłady na jednostki uruchamiane po pojawieniu się zagranicznego właściciela. Zatrudnienie w firmach ujęto według rzeczywistej lokalizacji jednostek.

W trakcie realizacji badania przyjęto zasadę pozyskiwania możliwie jak największej ilości danych bezpośrednio od inwestorów, a dopiero w przypadku niemożności spełnienia tej zasady, w oparciu o dane wtórne. Z prośbą o udostępnienie danych zwrócono się do ponad 80 największych firm z udziałem zagranicznym działających w Krakowie w końcu 2008 r., a ponadto do tych podmiotów, które zostały zarejestrowane w Krakowie po 31 XII 2008 i zadeklarowały zatrudnienie na poziomie co najmniej 50 osób (czyli dla wszystkich nowych firm średnich i dużych). Poza tym pozyskano pełne roczne sprawozdania finansowe lub sprawozdania zarządu dla 45 dużych i średnich firm, oraz 306 sprawozdań z Krajowego Rejestru Sądowego dla firm średnich i małych (zawierają m.in. dane o udziałowcach, wniesionym kapitale zakładowym i jego podniesieniach). W efekcie uzyskano pełne dane (o zatrudnieniu i inwestycjach) pochodzące bezpośrednio od firm od 81 podmiotów. Poza tym dokonano kwerend licznych innych źródeł informacji, m.in. danych Ministerstwa Skarbu Państwa dotyczących prywatyzacji krakowskich firm, rejestru REGON, zakupów akcji spółek z Krakowa notowanych na GPW w Warszawie, danych Państwowej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ), izb gospodarczych, specjalistycznych portali branżowych, wywiadowni gospodarczych itd. Badania poprzedzono kwerendą baz danych teleadresowych, materiałów prasowych, stron internetowych firm, a także wcześniejszych prac w omawianej dziedzinie.

W przypadku firm, dla których brak było pełnych lub aktualnych informacji zachodziła konieczność oszacowania danych. Dla spółek publicznych notowanych na giełdzie brano pod uwagę średni kurs z okresu, w którym miał miejsce zakup ich akcji. Podstawę do szacowania stanowiła ponadto wysokość kapitału zakładowego/akcyjnego i wielkość udziałów zagranicznych, a także porównanie wielkości zakładów z jednostkami o

podobnym profilu, dla których znano wartość inwestycji zagranicznych w oparciu o wiarygodne źródła. Było to szczególnie pomocne w przypadku inwestycji o w miarę standardowym charakterze, np. stacji paliw, restauracji typu *fast food*, sklepów, itp. Całkowita wartość oszacowanych nakładów nie przekracza 5% inwestycji zagranicznych w Krakowie i gminach ościennych. W przypadku niektórych firm konieczny był szacunkowy podział wielkości inwestycji lub zatrudnienia w całym przedsiębiorstwie na pojedyncze oddziały w oparciu o dane dla niektórych z nich oraz znaną średnią wartość inwestycji lub zatrudnienia przypadającą na jeden oddział. Dla przedsięwzięć, których realizacji nie ukończono do grudnia 2009 r., przyjęto proporcjonalne zaawansowanie inwestycji w stosunku do planowanej daty zakończenia.

Ostatecznie analiza objęła 537 firm i oddziałów, w których podmiot zagraniczny zainwestował co najmniej 0,1 mln USD. 435 z tych podmiotów działało na terenie Krakowa, a 102 w gminach ościennych.

Niniejsze opracowanie składa się z siedmiu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono tendencje w zakresie napływu kapitału zagranicznego do Krakowa i gmin ościennych w poszczególnych latach i charakterystykę ich struktury. W oparciu o istniejące dane dokonano także porównania Krakowa na tle innych wielkich miast i aglomeracji miejskich w Polsce. W części drugiej omówiono szczegółowo największe inwestycje w przemyśle i budownictwie, handlu oraz poszczególnych rodzajach usług. Kolejne części raportu poświęcone są zatrudnieniu w firmach z udziałem zagranicznym, pochodzeniu kapitału według krajów. Osobno omówiono inwestycje znajdujące się w realizacji w 2010 r. i inwestycje planowane, przeprowadzono także krótką analizę czynników i barier atrakcyjności inwestycyjnej Krakowa. Raport kończy syntetyczna prezentacja podstawowych prawidłowości dotyczących inwestycji zagranicznych na terenie Krakowa i gmin ościennych oraz wykaz rekomendowanych działań.

Załączniki obejmują listę największych inwestorów zagranicznych w Krakowie i gminach sąsiadujących, którzy zaangażowali co najmniej 5 mln USD lub więcej (załącznik 1), a ponadto listę największych inwestycji zagranicznych realizowanych w 2010 r. i planowanych (załącznik 2).

Autorzy pragną złożyć podziękowania wszystkim pracownikom i zarządzającym, którzy wyrazili zgodę na wzięcie udziału w badaniach i poświęcili swój czas na przygotowanie danych na potrzeby niniejszego opracowania.

1 Wielkość i struktura inwestycji

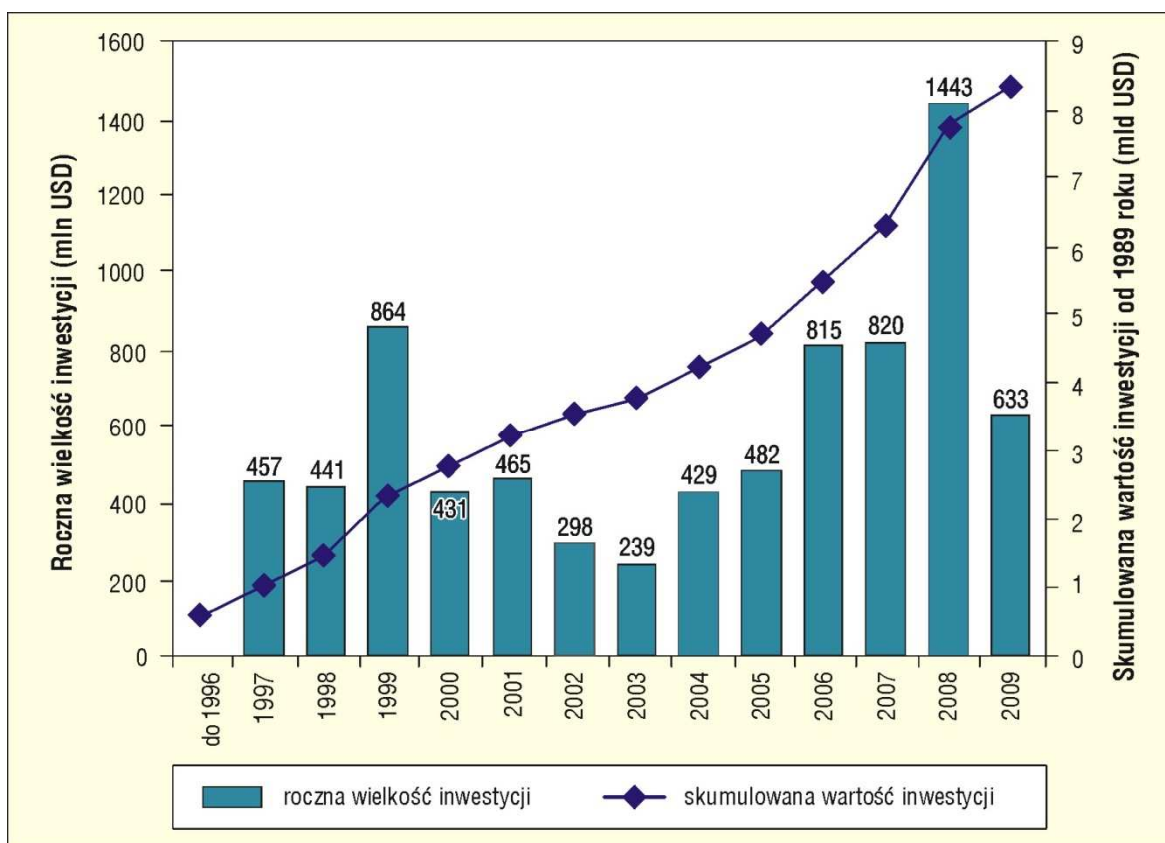
Kraków stanowi główny obszar aktywności inwestorów zagranicznych w województwie małopolskim. Trafia tu blisko 2/3 kapitału napływającego do całego regionu (Domański i in. 2009). Skumulowana wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), zrealizowanych w Krakowie w latach 1989-2009, osiągnęła 8,4 mld USD, z czego aż połowa zainwestowana została w ciągu ostatnich 5 lat (2005-2009). Dodatkowo do gmin sąsiadujących z Krakowem, silnie powiązanych z krakowskim rynkiem pracy, trafiło kolejnych 1,4 mld USD. W strukturze branżowej inwestycji w stolicy Małopolski w ostatnim dwudziestoleciu przeważają przedsięwzięcia z sektora finansowego, przemysłu przetwórczego oraz rynku nieruchomości, natomiast w gminach sąsiadujących dominują te z sektora przetwórstwa przemysłowego i energetyki. Struktura nakładów kapitałowych w Krakowie ewoluuje w ostatnich latach w kierunku rosnącej przewagi sektora usług, podczas gdy w gminach sąsiadujących nadal istotne znaczenia mają inwestycje w przemyśle.

Na koniec 2009 r. w Krakowie zarejestrowanych było 2 545 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, co stanowiło 71,4% tego rodzaju podmiotów w województwie małopolskim oraz 3,9% w Polsce. Nakłady inwestycyjne spółek zagranicznych są jednak silnie skoncentrowane – kwoty o wartości ponad 10 mln USD zaangażowało dotychczas w Krakowie 91 podmiotów zagranicznych, ale suma wyłożonych przez nich pieniędzy daje wartość 7,9 mld USD, co stanowi 93,5% ogółu nakładów spółek z udziałem kapitału zagranicznego w mieście.

Napływ inwestycji w latach 1989-2009, ze szczególnym uwzględnieniem lat 2005-2009

W ostatnich kilku latach odnotowano wzrost wielkości kapitału zagranicznego napływającego do stolicy Małopolski w stosunku do lat poprzednich. W latach 1997-2005 zwykle strumień inwestycji zagranicznych osiągał wartości rzędu 430-480 mln USD rocznie. W tym okresie wyjątkowe były dwa okresy: w 1999 r., gdy za sprawą dużej prywatyzacji Banku Przemysłowo-Handlowego odnotowano w mieście znacznie wyższe nakłady o wysokości 864 mln USD, oraz w latach 2002-2003, kiedy to spadły one wyjątkowo poniżej progu 300 mln USD rocznie. Od 2006 r. średni roczny napływ

inwestycji zagranicznych osiągnął wyższy pułap, powyżej 800 mln USD. Szczyt transakcji inwestycyjnych przypadł na 2008 r., ponownie za sprawą przejścia w sektorze bankowym – tym razem wspomniany już Bank BPH przejęła amerykańska grupa General Electric, której inwestycja stanowiła 2/3 sumy wyłożonej wówczas przez wszystkich inwestorów zagranicznych w Krakowie. W ostatnim analizowanym roku wartość zaangażowanego kapitału zagranicznego spadła do poziomu 633 mln USD, co wiązać należy m.in. ze skutkami światowego spowolnienia gospodarczego. Strumień inwestycji zagranicznych nie spadł jednak poniżej wartości sprzed akcesji do Unii Europejskiej. Świadczy to o tym, że Kraków utrzymał swoją wysoką atrakcyjność inwestycyjną nawet w trudnym okresie gospodarczym. Ze względu na rosnący udział zagranicznych przedsiębiorstw inwestycyjnych w działalności usługowej, a malejący przemysłu można spodziewać się istotnych zmian struktury nakładów (wzrost wartości przejęć względem pozostałych form inwestycji).

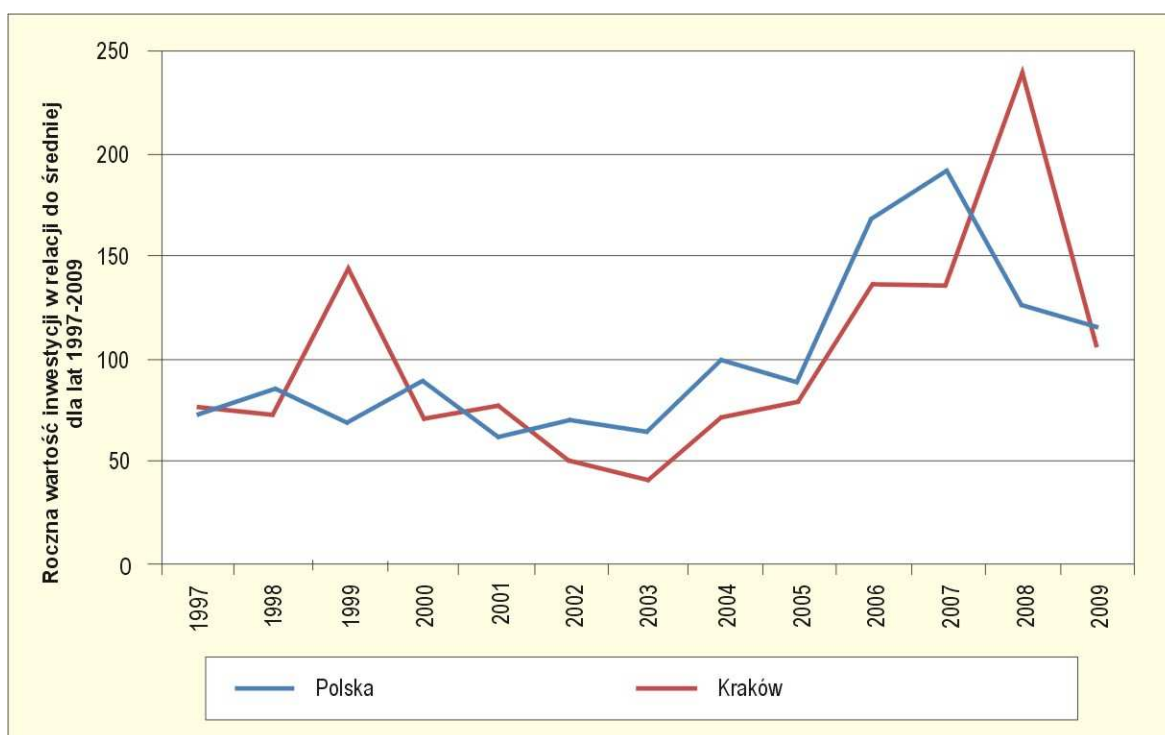
Rys. 1. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Krakowa w latach 1989-2009

Źródło: badania własne.

W skali kraju Kraków stanowi znaczący ośrodek napływu inwestycji zagranicznych. W zależności od okresu udział stolicy Małopolski w nakładach kapitału

zagranicznego w całej Polsce wynosił od 3,2%² w 2003 r. (minimum inwestycji w Krakowie) do aż 10,5% w 1999 r. oraz 9,7% w 2008 r. (maksyma napływu inwestycji do miasta).

Dynamika napływu inwestycji zagranicznych do Krakowa w porównaniu do dynamiki ogólnopolskiej jest podobna. Największą różnicę wynikają z „pików” w 1999 r. i 2008 r., kiedy w Krakowie miały miejsce wielkie przejęcia w sektorze bankowym. Zarówno w skali ogólnokrajowej, jak i miejskiej zaobserwowano wyraźne ożywienie inwestycyjne w okresie poakcesyjnym w latach 2004-2007 oraz wyraźny spadek w okresie światowej recesji 2008 i 2009 r., choć w przypadku Krakowa nastąpiło ono nieco później niż w kraju.

Rys. 2. Dynamika napływu kapitału zagranicznego do Krakowa na tle Polski

Uwagi: 100 = średnia roczna wartość inwestycji w latach 1997-2009.

Źródło: dane dla Krakowa na podstawie badań własnych, dane dla Polski za PAIiIZ (do 2004 r.) i NBP (od 2005 r.).

² Dane szacunkowe. Do 2004 r. w oparciu o dane PAIiIZ w pełni spójne z niniejszą metodologią, po 2005 r. w oparciu o dane Narodowego Banku Polskiego, o nieco innych założeniach metodologicznych niż stosowana w niniejszym raporcie metoda OECD.

Struktura inwestycji według typu nakładów

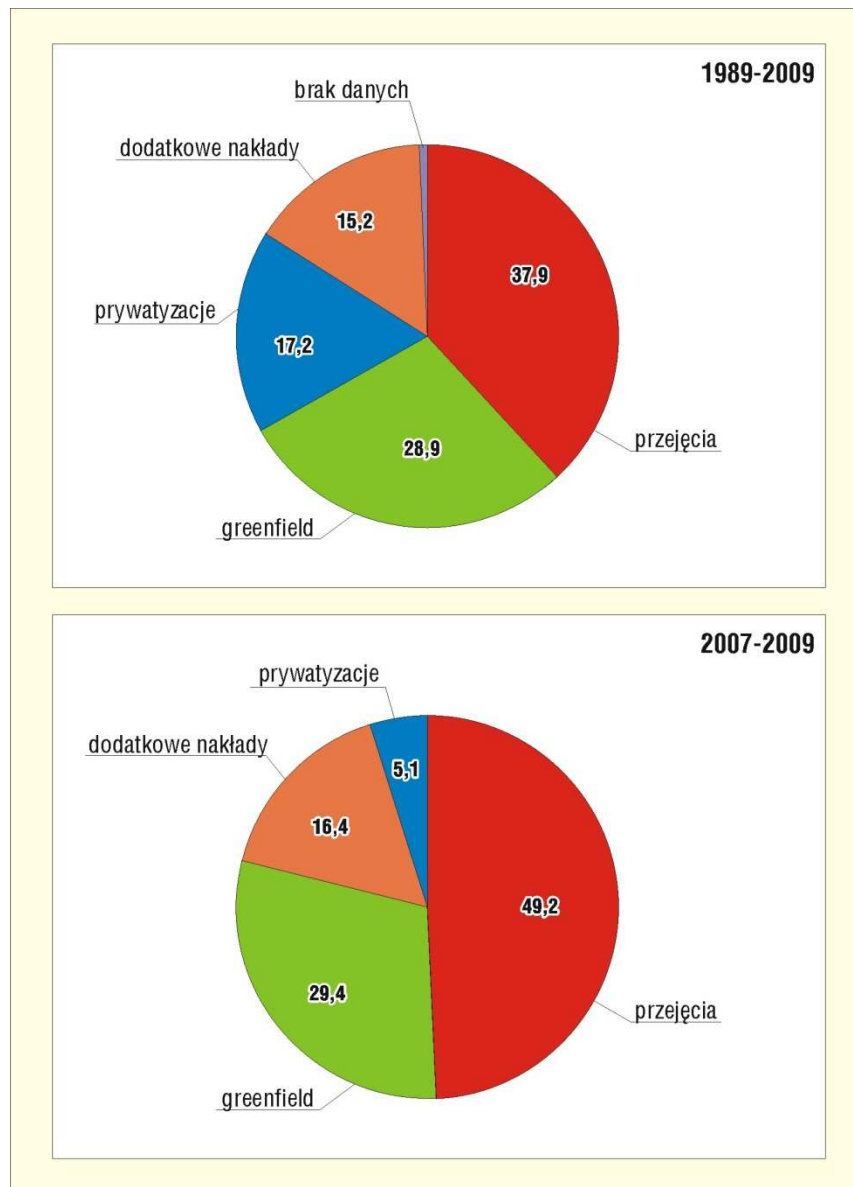
Inwestycje kapitałowe przedsiębiorstw zagranicznych w kraju przyjmującym mogą mieć różny charakter. W niniejszym raporcie wyróżniono cztery ich typy: prywatyzacje spółek państwowych, przejęcia prywatnych firm polskich lub zagranicznych, dodatkowe nakłady we wcześniej przejętych lub sprywatyzowanych spółkach czy wreszcie inwestycje w nowe zakłady produkcyjne lub placówki usługowe (*greenfield*) wraz z dalszymi nakładami na ich rozwój.

Pierwszy rodzaj aktywności inwestorów związany był z procesami transformacji gospodarczej Polski w kierunku gospodarki wolnorynkowej, stąd też największe nakłady na zakup akcji spółek publicznych odnotowano w pierwszym dziesięcioleciu po 1989 r. W ostatnich w Krakowie kapitał zagraniczny nie sprywatyzował żadnej dużej spółki państwowej, a odnotowane nakłady w wysokości niespełna 150 mln USD dotyczyły objęcia mniejszościowych pakietów akcji (tzw. resztówek) firm wcześniej zakupionych od Skarbu Państwa przez obecnych właścicieli zagranicznych. Stanowiły one zatem dokończenie procesu prywatyzacji.

W tym samym okresie blisko dziesięciokrotnie większe sumy wydatkowane były przez inwestorów zagranicznych na przejęcia spółek prywatnych. Tego rodzaju inwestycje są typowe dla krajów o dojrzałej gospodarce rynkowej. W przypadku Krakowa dotyczą one w szczególności transakcji w sektorze usług finansowych oraz na rynku nieruchomości.

Bardzo charakterystyczna jest również struktura branżowa inwestycji *greenfield*, które stanowią szczególnie istotny przedmiot analizy, gdyż ten rodzaj przedsięwzięć, związany z powstaniem nowej działalności generuje zazwyczaj największe korzyści obszarowi przyjmującemu inwestycje. Nakłady na nowe przedsięwzięcia w najpełniejszy sposób oddają ponadto atrakcyjność inwestycyjną danego miejsca, gdyż są wyrazem „przyciągania” nowego kapitału na dany obszar. W przypadku Krakowa łączna wartość nakładów w nowe zakłady i placówki osiągnęła w latach 2007-2009 (dla tego okresu posiadamy szczegółowe dane strukturalne) wartość 864 mln zł, co stanowiło blisko 30% ogółu inwestycji w tym okresie. Trafiły one w największej mierze do działalności usługowych i handlowych: do sektora obsługi nieruchomości (obiekty handlowe i biurowe pod wynajem), handlu hurtowego, branży informatycznej i hotelarskiej. Nieliczne było natomiast w tym okresie zaangażowanie podmiotów zagranicznych w budowę nowych

zakładów lub kontynuację wcześniej rozpoczętych inwestycji *greenfield* w przetwórstwie przemysłowym. Przedsięwzięcia takie zdecydowanie częściej realizowane są w gminach otaczających Kraków czy szerzej w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym.

Rys. 3. Struktura inwestycji zagranicznych w Krakowie według typu nakładów w latach 1989-2009 oraz 2007-2009

Źródło: badania własne.

W przeciwieństwie do miast Górnośląskiego Związku Metropolitalnego, nowe inwestycje objęte zwolnieniami podatkowymi w ramach Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie mają niewielki udział. Stanowią odpowiednio 7,1% całości nakładów inwestycyjnych i 9,2% nowych miejsc pracy stworzonych w przedsiębiorstwach *greenfield*. Rola Krakowskiej SSE jest znacznie większa w gminach otaczających Kraków. Inwestycje

strefowe obejmują 1/4 łącznych nakładów inwestycyjnych i blisko 30% nowych miejsc pracy.

Znaczące są natomiast w Krakowie nakłady na działalność przemysłową we wcześniej przejętych prywatnych lub państwowych zakładach produkcyjnych. Świadczy to o poważnym zaangażowaniu inwestorów w rozwój spółek. Warto jednak pamiętać, że zdarzają się niekiedy również takie przypadki, kiedy przejęcie spółki skutkuje ograniczeniem jej działalności lub nawet zamknięciem. Ponad 4/5 nakładów inwestycyjnych we wcześniej przejętych lub sprywatyzowanych firmach dotyczyło sektora przetwórstwa przemysłowego, w szczególności nakładów ArcelorMittal w krakowską hutę. W mniejszym stopniu obejmowały one sektor energetyczny, handlowy i budowlany.

Struktura branżowa inwestycji

Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w Krakowie jest charakterystyczna dla dużego polifunkcyjnego ośrodka miejskiego o dominującej funkcji usługowej, w szczególności usług rynkowych (Domański, Noworól 2010). W całym ostatnim dwudziestoleciu największe znaczenie miały inwestycje w przemysł przetwórczy (sekcja C) oraz działalność finansową i ubezpieczeniową (sekcja K). Porównując te dwie branże, można stwierdzić, że większe bezpośrednie znaczenie dla gospodarki lokalnej miały jednak inwestycje przemysłowe (poprzez popytowe efekty mnożnikowe³, głównie w związku z ponoszonymi nakładami na rozbudowę i modernizację zakładów). W przypadku sektora bankowego zdecydowana większość nakładów dotyczyło jedynie przejęć firm, co nie generowało bezpośrednio efektów mnożnikowych w gospodarce miasta. W ostatnim okresie zdecydowanie na znaczeniu urosły inwestycje w działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L wg PKD 2007), na których rozwój przeznaczona została co trzecia złotówka wydatkowana w mieście przez podmioty zagraniczne. Wynika to z wzrostu zaangażowania kapitału zagranicznego w budowę (lub w przejęcia) obiektów handlowych i biurowych, rzadziej magazynowych. W latach 2005-2009 spadło natomiast znaczenie wspomnianych wcześniej sekcji przemysłowej i finansowej (z około 1/4 ogółu nakładów do około 1/5). Zmniejszyły się również nakłady na działalność handlową w Krakowie, co wiąże się z postępującym nasyceniem miasta powierzchnią handlową oraz zmianą modelu inwestycji w centra handlowe (wynajem powierzchni od

³ Popytowe efekty mnożnikowe polegają na wzroście dochodów lub zatrudnienia wywołanych w lokalnej (regionalnej) gospodarce przez bodziec w postaci nowej działalności lub rozwoju istniejącej.

wyspecjalizowanych firm obsługi nieruchomości zaliczanych do sekcji L zamiast własnych inwestycji w budowę obiektów przez sieci handlowe). W ostatnich latach zaobserwować można za to wzrost nakładów podmiotów zagranicznych w krakowskie firmy informatyczne i telekomunikacyjne. Na podobnym poziomie, z niewielkim trendem spadkowym, utrzymują się inwestycje w branżę hotelową i gastronomiczną.

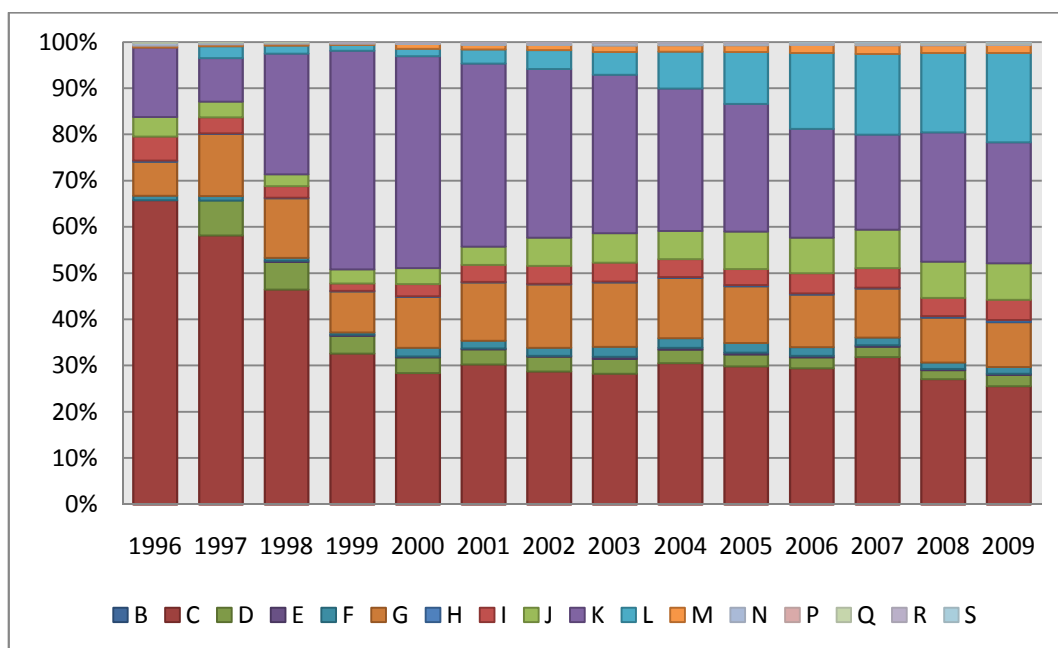
Tab. 1. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w latach 1989-2009 i 2005-2009 w Krakowie i w gminach sąsiadujących według sekcji PKD

PKD 2007	Sekcja PKD	1989-2009		2005-2009	
		Kraków	Gminy sąsiednie	Kraków	Gminy sąsiednie
		mln USD	mln USD	mln USD	mln USD
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2 202,3	6,6	902,8	5,5
C	Przetwórstwo przemysłowe	2 154,4	834,7	864,5	444,9
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 625,6	93,7	1 291,2	89,7
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	817,4	41,3	268,9	16,2
J	Informacja i komunikacja	659,2	14,0	400,5	10,7
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	372,1	0,0	209,2	0,0
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę	204,9	395,0	83,3	347,1
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	149,0	8,0	90,0	8,0
F	Budownictwo	120,8	0,1	31,8	0,0
H	Transport i gospodarka magazynowa	38,2	6,2	28,8	0,3
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	24,6	0,0	3,3	0,0
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	21,4	0,0	3,1	0,0
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	19,6	0,0	16,1	0,0
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4,5	3,0	1,0	0,0
P	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0,2	0,0	0,0	0,0
S	Pozostała działalność usługowa	0,1	0,0	0,1	0,0
B	Górnictwo i wydobywanie	0,0	5,4	0,0	5,4
	Ogółem	8 414,2	1408,0	4 194,7	927,9

Źródło: badania własne.

Mocno odmienna jest struktura branżowa inwestycji zagranicznych w gminach otaczających Kraków, gdzie zdecydowanie dominują inwestycje w przetwórstwo przemysłowe i energetykę. W przetwórstwie przemysłowym największy kapitał napłynął do Niepołomic, natomiast duże nakłady w energetykę związane są z inwestycjami w Elektrowni Skawina. W ostatnich latach większą aktywność w gminach sąsiednich wykazują inwestorzy z sekcji obsługi rynku nieruchomości – w budowę obiektów magazynowych oraz biurowych – ale na razie jej skala, w przypadku powierzchni

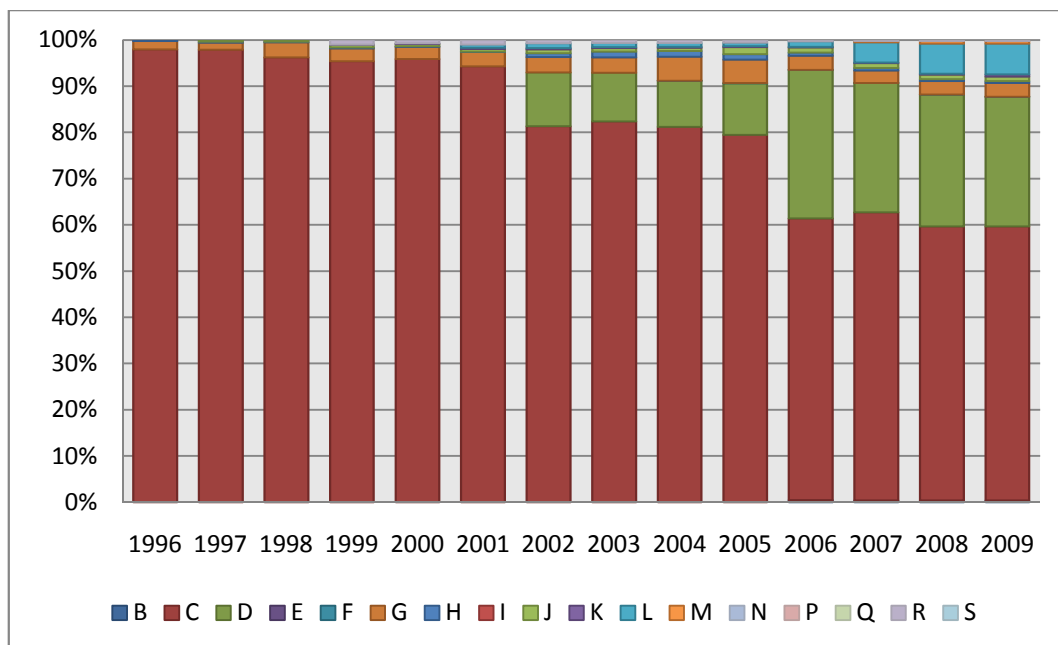
magazynowej, jest stosunkowo niewielka w porównaniu np. z przedsięwzięciami realizowanymi w konurbacji katowickiej.

Rys. 4. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w Krakowie według sekcji PKD

Uwagi: wykres przedstawia dane skumulowane na koniec danego roku, oznaczenia sekcji jak w tab. 1.

Źródło: badania własne.

Rys. 5. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych gminach sąsiadujących według z Krakowem według sekcji PKD

Uwagi: wykres przedstawia dane skumulowane na koniec danego roku, oznaczenia sekcji jak w tab. 1.

Źródło: badania własne.

Przedsięwzięcia te są silnie związane z gospodarką Krakowa – poprzez wykorzystanie jego zasobów rynku pracy (pracownicy parku biurowego w Rząsce koło Zabierzowa, dobrze skomunikowanego linią kolejową) oraz poprzez powiązania z miejscowymi przedsiębiorstwami oraz krakowskim rynkiem zbytu (powierzchnia magazynowa w pobliżu obwodnicy Krakowa i autostrady A4). W najbliższych latach można spodziewać się dalszych nakładów na ten rodzaj działalności.

Struktura nowych inwestycji według poziomu zaawansowania technologicznego

Wśród pozytywnych efektów inwestycji zagranicznych, oprócz aspektów finansowych, wymienić można również te o charakterze jakościowym, m.in. wprowadzanie nowych technologii czy rozwój umiejętności menedżerskich czy poszerzanie dostępu do rynków zagranicznych (Weresa 2002). Z punktu widzenia miasta istotne jest zatem przyciąganie kapitału zagranicznego o jak najwyższym poziomie zaawansowania technologicznego. Do analizy dotychczas zrealizowanych inwestycji *greenfield* pod tym kątem wykorzystano klasyfikację zaawansowania technologicznego działalności przemysłowych i usługowych opracowaną przez Biuro Statystyki Unii Europejskiej (*High-tech industry and knowledge-intensive services* 2009). Wyróżnia ona cztery poziomy zaawansowania dla przemysłu: wysokiej, średnio-wysokiej, średnio-niskiej i niskiej techniki oraz dwa poziomy dla usług: oparte na wiedzy oraz w mniejszym stopniu oparte na wiedzy.

Tab. 2. Wartość inwestycji *greenfield* w Krakowie i gminach sąsiadujących według poziomu zaawansowania technologicznego

	Wartość inwestycji <i>greenfield</i> (mln USD)				Udział w wartości inwestycji w poszczególnych sektorach (%)			
	Kraków		Gminy sąsiednie		Kraków		Gminy sąsiednie	
	1989- 2009	2005- 2009	1989- 2009	2005- 2009	1989- 2009	2005- 2009	1989- 2009	2005- 2009
Przemysł	247,0	23,3	625,7	206,3	100,0	100,0	100,0	100,0
wysokiej techniki	8,2	0,2	5,4	5,4	3,3	0,9	0,9	2,6
średniowysokiej techniki	36,7	4,4	366,9	165,4	14,8	19,0	58,6	80,2
średnio-niskiej techniki	38,5	6,4	81,2	13,6	15,6	27,4	13,0	6,6
niskiej techniki	163,6	12,3	172,2	21,9	66,2	52,7	27,5	10,6
Usługi	2168,3	840,2	157,2	108,0	100,0	100,0	100,0	100,0
oparte na wiedzy	358,8	115,0	23,4	17,1	16,5	13,7	14,9	15,8
w mniejszym stopniu oparte na wiedzy	1809,5	725,2	133,8	90,9	83,5	86,3	85,1	84,2

Źródło: badania własne

W przypadku Krakowa inwestycje w nowe zakłady przemysłowe w największym stopniu dotyczyły branż niskiej techniki, w szczególności zaliczanej do tej kategorii branży poligraficznej. W ostatnich latach ich udział nieco się zmniejszył na korzyść bardziej zaawansowanych technologicznie działalności, ale w liczbach bezwzględnych napływ kapitału zagranicznego był niewielki. Sytuacja w stolicy Małopolski kontrastuje z tą w gminach sąsiadujących, gdzie skala nowych inwestycji przemysłowych jest dużo większa, a ich struktura odmienna. Większość inwestycji w tych gminach reprezentuje bowiem przemysł średnio-wysokiej techniki – w ich przypadku są to głównie nowe zakłady branży samochodowej, a w mniejszym stopniu branży chemicznej.

W przypadku działalności usługowych dominują nakłady inwestycyjne w branży mniej wiedzochłonne, głównie na rynku nieruchomości. Obraz ten jest jednak zniekształcony przez specyfikę poszczególnych branż usługowych, różniących się kapitało- i pracochłonnością. Po porównaniu struktury zatrudnienia można zaobserwować zdecydowany wzrost liczby pracowników w usługach opartych na wiedzy, m.in. w branży informatycznej, w centrach badawczo-rozwojowych, a w największym stopniu w centrach usług BPO/SSC (Micek i in. 2010). W tym świetle wartość nakładów inwestycyjnych w wiedzochłonnych branżach usługowych zarówno w Krakowie, jak i w niektórych gminach sąsiadujących (głównie gminie Zabierzów) należy uznać za znaczący (zob. rozdział 4.).

Główni inwestorzy w latach 1989-2009

Wśród przedsiębiorstw zagranicznych, które inwestowały w Krakowie w ostatnim dwudziestolecu wskazać można czternastu, których łączne nakłady w tym okresie przekroczyły 100 mln USD (załącznik 1). Razem zaangażowane przez nich środki stanowią 58,8% ogółu inwestycji w mieście, czyli blisko 5 mld USD. Inwestycje kolejnych 77 podmiotów osiągnęły wartość od 10 do 100 mln USD. W latach 2005-2009 bardzo duże nakłady (pow. 100 mln USD) poniosło 6 inwestorów o łącznej wysokości 2,2 mld USD, a duże nakłady (10-100 mln USD) kolejnych 45 przedsiębiorstw.

W gronie największych inwestorów (pow. 100 mln USD) znaleźć można przedstawicieli różnych sektorów. Dotychczas tylko jeden z nich, niemiecka grupa HVB, wycofał się z Krakowa. Mimo to inwestycje tej grupy bankowej dają jej nadal pierwsze miejsce wśród największych inwestorów zagranicznych w Krakowie. Na drugim miejscu uplasowała się amerykańska grupa kapitałowa General Electric, która przejęła Bank BPH od zagranicznego udziałowca. Zakup ten to największe przedsięwzięcie inwestycyjne w

okresie 2005-2009. Środki powyżej 100 mln USD w całym okresie 1989-2009 zaangażowały w Krakowie również inne instytucje finansowe: Deutsche Bank (usługi bankowe), Allied Irish Bank (poprzez swoje fundusze inwestycyjne, m.in. zakup akcji ComArch) oraz fundusze Mid Europa Partners (głównie w branży medycznej i telekomunikacyjnej).

Bardzo duże nakłady ponieśli dwaj inwestorzy w sektorze przemysłowym: brytyjski ArcelorMittal⁴ oraz amerykański Philip Morris. Oba koncerny realizowały znaczące programy modernizacyjne w sprywatyzowanych zakładach przemysłowych. Amerykanie dodatkowo zainwestowali w Krakowie, choć znacząco mniejsze środki, w rozwój centrum usług wspólnych dla swojego koncernu. Dużym inwestorami przemysłowymi byli również Pliva (farmaceutyki)⁵ oraz amerykański Donnelley (poligrafia). Na trzecim miejscu wśród największych inwestorów w latach 2005-2009 znalazł się węgierski inwestor TriGránit, który realizował kompleks handlowo-biurowy Bonarka. Wśród inwestorów, którzy wyłożyli ponad 100 mln USD znalazły się również sieci handlowe Metro (Niemcy), Tesco (Wielka Brytania) i Carrefour (Francja). Grono największych inwestorów z lat 1989-2009 uzupełnia francuski koncern energetyczny Électricité de France, który poniósł znaczące nakłady w krakowskiej elektrociepłowni.

Dynamika liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego

Na koniec 2005 r. w Krakowie działało 1841 spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Do końca 2009 r. ich liczba zwiększyła się do 2545 podmiotów, co oznacza wzrost ich liczby o 38,2%. Pozycja Krakowa w stosunku do miast o porównywalnej wielkości była pod tym względem w całym analizowanym okresie niższa. Więcej spółek z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych było we Wrocławiu, Poznaniu i Trójmieście. Wśród wielkich polskich miast mniej tego rodzaju podmiotów niż w Krakowie działało jedynie w Łodzi.

W okresie 2005-2009 można zaobserwować wyraźne trendy w aktywności inwestorów zagranicznych, związane z sytuacją gospodarczą w Polsce i na świecie. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej zwiększyła się penetracja kapitału zagranicznego w Polsce, co wynika ze wzrostu stabilności polityczno-gospodarczej kraju oraz silniejszego

---

⁴ Arcelor Mittal wg niektórych klasyfikacji ujmowany jest jako kapitał luksemburski, co wiąże się z tym, że, oprócz Londynu, posiada również siedzibę w Luksemburgu.

⁵ Pliva do 2006 r. była firmą chorwacką, następnie została przejęta przez amerykański Barr Pharmaceuticals, a w 2009 r. stała się własnością kapitału izraelskiego (grupa Teva)

związania Polski z europejskim obszarem gospodarczym. Szczyt tego napływu nastąpił w latach 2006-2007, o czym świadczy dynamika nowo rejestrowanych spółek w Polsce oraz we wspomnianych wcześniej miastach (poza Trójmiastem). Od 2008 r. zaobserwować można spadek liczby nowych inwestorów, czemu towarzyszy jednocześnie zdecydowanie wyższy odpływ działających wcześniej podmiotów.

Tab. 3. Dynamika liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Krakowie na tle innych dużych miast w Polsce

	2005	2006	2007	2008	2009	Dynamika 2005=100
Zarejestrowane spółki z udziałem kapitału zagranicznego ogółem						
Warszawa	15 662	16 881	18 306	19 072	19 583	125,0
Wrocław	2 413	2 638	2 845	2 972	3 045	126,2
Poznań	2 345	2 441	2 598	2 660	2 716	115,8
Trójmiasto	2 210	2 317	2 396	2 512	2 626	118,8
Kraków	1 841	2 086	2 297	2 418	2 545	138,2
Łódź	1 412	1 475	1 536	1 580	1 633	115,7
<i>województwo małopolskie</i>	2 694	2 987	3 240	3 394	3 565	132,3
<i>Polska</i>	54 185	57 636	61 402	63 741	65 718	121,3
Nowo zarejestrowane spółki z udziałem kapitału zagranicznego						
Warszawa	965	1 216	1 380	1 022	725	
Wrocław	184	226	226	180	124	
Poznań	134	142	189	143	113	
Trójmiasto	100	126	122	145	131	
Kraków	166	243	227	160	146	
Łódź	58	92	100	74	62	
<i>województwo małopolskie</i>	217	293	273	210	186	
<i>Polska</i>	3 321	3 794	3 997	3 345	2 563	
stopa wejścia brutto¹						
Warszawa	.	7,8%	8,2%	5,6%	3,8%	
Wrocław	.	9,4%	8,6%	6,3%	4,2%	
Poznań	.	6,1%	7,7%	5,5%	4,2%	
Trójmiasto	.	5,7%	5,3%	6,1%	5,2%	
Kraków	.	13,2%	10,9%	7,0%	6,0%	
Łódź	.	6,5%	6,8%	4,8%	3,9%	
<i>województwo małopolskie</i>	.	10,9%	9,1%	6,5%	5,5%	
<i>Polska</i>	.	7,0%	6,9%	5,4%	4,0%	
wyrejestrowane spółki z udziałem kapitału zagranicznego						
Warszawa	239	182	182	448	225	
Wrocław	16	17	22	62	34	
Poznań	13	22	8	68	36	
Trójmiasto	10	12	27	46	20	
Kraków	23	18	14	45	33	
Łódź	14	22	21	35	20	
<i>województwo małopolskie</i>	30	25	27	76	42	
<i>Polska</i>	580	536	517	1 333	695	

Uwagi: ¹ stopa wejścia brutto jest definiowana jako stosunek liczby przedsiębiorstw, które rozpoczęły działalność w roku t do liczby jednostek funkcjonujących według stanu na moment $t-1$, wyrażona w procentach (Rogowski, Socha, 2005)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Warto zwrócić uwagę, że w analizowanym okresie Kraków był, w porównaniu z pozostałymi miastami, największym beneficjentem pozytywnych trendów w zakresie napływu spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Dynamika ich napływu była wyższa o kilka punktów procentowych w porównaniu z pozostałymi miastami. W najlepszym 2006 r. stopa wejścia nowych inwestorów wynosiła aż 13,2%, podczas gdy w innych miastach wahała się ona pomiędzy 5,7% w Trójmieście a 9,4% we Wrocławiu.

Również w okresie spowolnienia gospodarczego, pomimo wyraźnego trendu spadkowego, liczba nowo zarejestrowanych inwestorów zagranicznych w Krakowie zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i liczona stopą wejścia, była wyższa niż w większości ośrodków miejskich, z którymi konkuruje o inwestorów stolica Małopolski.

Pozycja Krakowa na tle innych aglomeracji miejskich jako siedziby największych firm zagranicznych

Jednym ze sposobów wyrażenia pozycji danego ośrodka w hierarchii miast jest uchwycenie jego znaczenia jako siedziby przedsiębiorstw, szczególnie tych, które z racji wielkości przychodów, zatrudnienia lub liczby filii mają ponadlokalne znaczenie. Lokalizacja siedzib firm w wybranych miejscach jest jednym z podstawowych wyznaczników jego rdzeniowości i metropolitalności. Centrale firm wpływ wywierają wielokierunkowy i pozytywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej gospodarki m.in. poprzez duże popytowe efekty mnożnikowe, co sprzyja rozwojowi usług dla biznesu i branż konsumpcyjnych. To tu są podejmowane decyzje o lokacji inwestycji oraz miejscach pracy i rozwoju technologii. Tutaj także płace są najwyższe. To z kolei wspomaga rozwój instytucji kultury, rozrywki i sportu, które podkreślają i podnoszą status danego miejsca.

Na podstawie najnowszej listy 2000 największych firm działających w Polsce (*Lista 2000*) publikowanej przez dziennik Rzeczpospolita oraz bazy danych Hoppenstedt Bonnier (HBI Polska) przygotowano dla potrzeb niniejszego raportu zestawienie 500 największych firm z większościami udziałem kapitału zagranicznego działających w Polsce (pod względem przychodów). Było ono podstawą określenia pozycji Krakowa na tle innych ośrodków metropolitalnych w Polsce.

Niekwestionowana jest pozycja Warszawy, która skupia ponad 40% liczby wszystkich zarządów firm zagranicznych, które łącznie wypracowały 46% przychodów i kontrolują 42% zatrudnienia. Na tle pozostałych miast silna jest także pozycja Poznania, który w kategoriach liczby zarządów ustępuje wprawdzie miastom tworzącym Górnośląski

Związek Metropolitalny (GZM), ale pod względem przychodów dzierży drugie miejsce po Warszawie.

Kraków w tym rankingu zajmuje drugie, trzecie lub piąte miejsce zależnie od przyjętego miernika. Najlepsza jest pozycja stolicy Małopolski w zakresie liczby zatrudnionych kontrolowanych przez zlokalizowane w mieście zarządy. Kraków ustępuje w tym względzie tylko Warszawie. Jeśli wziąć pod uwagę wielkość wypracowywanych przychodów to Kraków znajduje się na trzeciej pozycji w Polsce po Warszawie i Poznaniu, a wyprzedza nieco miasta GZM i wyraźnie Wrocław. Najłabsza jest pozycja Krakowa w zakresie liczby zarządów. Stolicę Małopolski wyprzedzają w tym względzie Warszawa, miasta GZM, Poznań i Wrocław.

Pozycja Krakowa wiąże się przede wszystkim ze zlokalizowaniem tu zarządów firm handlowych. Są to centrale firm zajmujące się handlem detalicznym (TESCO, Abra) oraz sprzedają paliw (BP i Slovnaft). Największą krakowską centralą firmy zagranicznej jest siedziba TESCO, wiodącego operatora sieci hipermarketów i supermarketów w Polsce. Znaczenie tej siedziby odzwierciedla jej udział w zakresie wypracowanych przychodów i liczby zatrudnionych osób na tle pozostałych dziesięciu zarządów – wynosi ono odpowiednio – 34,6% i 64,7%. Na swoją centralę Kraków wybrała inna globalna firma z Wielkiej Brytanii – BP. Zawiaduje ona w Polsce siecią ponad 390 stacji benzynowych co czynią ją liderem wśród zagranicznych sieci na krajowym rynku. Drugą zagraniczną siecią paliw z polską siedzibą w Krakowie jest słowacki Slovnaft, którego głównym udziałowcem jest węgierski MOL.

Tab. 4. Kraków na tle innych aglomeracji miejskich jako siedziba największych firm z kapitałem zagranicznym

Miasto lub aglomeracja miejska	Liczba siedzib zarządów	Udział w przychodach	Udział w zatrudnieniu
Warszawa	201	45,8	42,0
Górnośląski Związek Metropolitalny	31	4,6	4,4
w tym Katowice	4	0,5	0,2
Poznań	23	6,4	5,0
Wrocław	13	2,1	3,2
Kraków	11	4,9	6,1
Trójmiasto (Gdańsk–Gdynia–Sopot)	11	0,9	1,2
w tym Gdańsk	9	0,7	0,9
Łódź	6	1,0	1,4
razem 500 firm	500	100,0	100,0

Uwagi: firmy z kapitałem zagranicznym bez przedsiębiorstw finansowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Lista 2000 dziennika Rzeczpospolita i bazy HBI Bonnier.

Kraków jest ponadto siedzibą centrali czterech wielkich wieloodziałowych firm przemysłowych: Can-Pack, Delphi, Air Liquide i Linde Gaz. Największą z nich jest Can-Pack (kontrolowany przez F&P Holding z USA), który w ostatnich 15 latach stał się firmą globalną, posiadając oddziały produkcyjne m.in. w Dubaju, Indiach, Rosji, Ukrainie i Wielkiej Brytanii. Krakowska siedziba Delphi, amerykańskiej firmy zajmującej się produkcją części samochodowych, zarządza zlokalizowanymi w Polsce czterema zakładami produkcyjnymi i centrum technicznym. Pozostałe dwie firmy – francuska Air Liquide i niemiecki Linde Gaz zajmują się wytwarzaniem gazów technicznych i posiadają po kilka wytwórni w Polsce.

Wśród centrali zagranicznych przedsiębiorstw finansowych – przede wszystkim banków pozycja Krakowa w Polsce jest znacznie słabsza. Wynika to przede wszystkim z przytłaczającej dominacji Warszawy, która skupia ponad 82% wszystkich central bankowych w Polsce. Jedynym, poza stolicą, miastem, gdzie działa obecnie więcej niż jedna centrala banku kontrolowanego przez zagraniczny kapitał jest Wrocław (5 siedzib). Pojedyncze siedziby banków znajdują się w Krakowie (Bank BPH), Katowicach, Poznaniu, Gdańsku, Gdyni i Łodzi.

2 Struktura inwestycji według sekcji PKD

Przemysł

Nakłady na inwestycje w działalności przemysłowej (sekcje B-E wg klasyfikacji PKD z 2007 r.) stanowiły 28,3% ogółu bezpośrednich inwestycji zagranicznych zrealizowanych w Krakowie w okresie 1989-2009 oraz 22,7% zrealizowanych w okresie 2005-2009. W wartościach bezwzględnych daje to odpowiednio 2 830,7 i 950,9 mln USD. Największy udział przypadają na sekcję C – przetwórstwo przemysłowe, gdzie zostało zaangażowane ok. 90,5% (2154,4 mln USD) kapitału zainwestowanego w przemysł w ramach BIZ w Krakowie w latach 1989-2009. W latach 2005-2009 udział ten był niemal identyczny – 90,9% (864,5 mln USD). Warto zauważyć, że w ciągu pięciu lat, a więc w ciągu 1/4 dwudziestolecia zainwestowano 40,1% kapitału, jaki przypada na cały okres po 1989 r. Analogiczne nakłady w sekcji D (wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę) stanowiły 8,6% całości BIZ w latach 1989-2009 w Krakowie. Udział ten właściwie nie zmienił się w okresie, któremu poświęcone jest niniejsze opracowanie, sumarycznie wynosząc w latach 2005-2009 83,3 mln USD. Wartość BIZ w sekcji E (dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją) wyniosła w Krakowie w latach 2005-2009 3,1 mln USD stanowiąc 0,07% ogółu nakładów w tym okresie podczas, gdy w całym dwudziestoleciu było to łącznie 21,4 mln USD i stanowiło 0,25% BIZ.

Przetwórstwo przemysłowe

W ramach dominującej w inwestycjach zagranicznych w krakowskim przemyśle sekcji C – przetwórstwo przemysłowe – w latach 2005-2009 zaznaczyło się duże zróżnicowanie udziału różnych działów (tab. 5). Warto dodać, że w analizowanym pięcioleciu kilka z nich wyróżniało się bardzo dużymi nakładami w stosunku do całego dwudziestolecia:

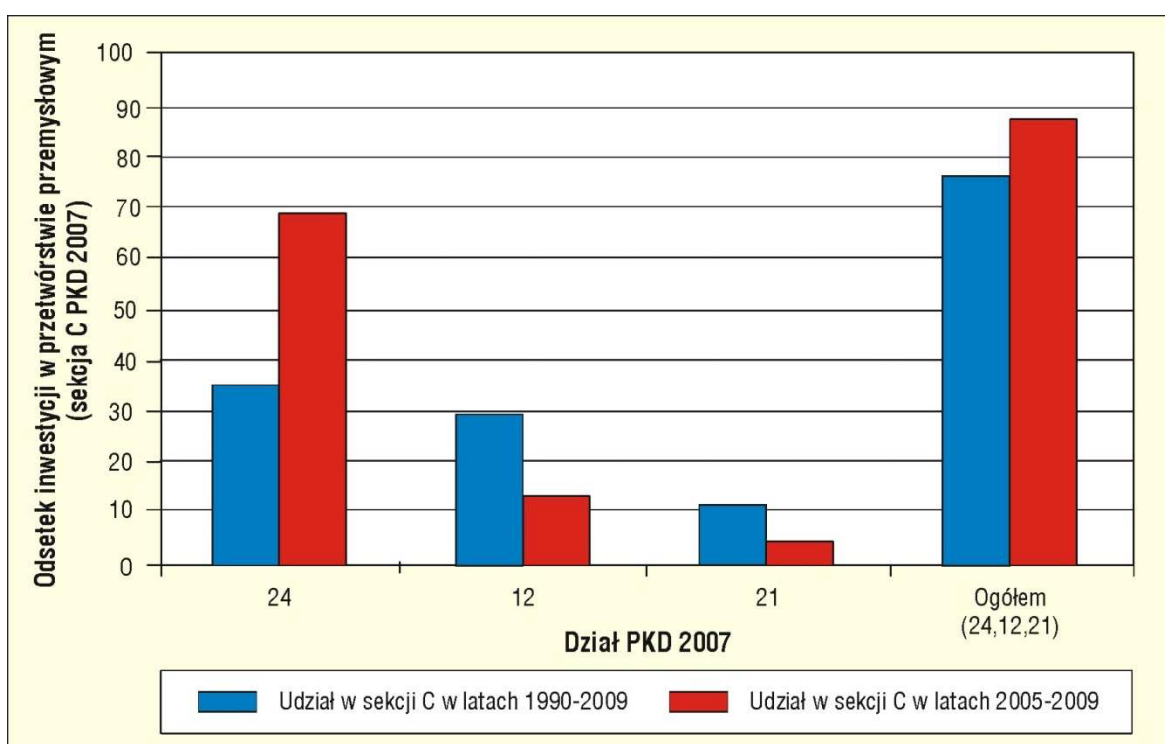
- w produkcji metali to blisko 80% ogółu nakładów po 1989 r.,
- w przypadku produkcji odzieży, produkcji artykułów spożywczych, produkcji napojów oraz produkcji maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowanej, udział ten wynosił ponad 40%,
- w przypadku produkcji komputerów, maszyn elektronicznych oraz „pozostałej działalności produkcyjnej” ponad 30%.

Tab. 5. Struktura inwestycji zagranicznych w przemyśle i budownictwie według sekcji i działów PKD w latach 1989-2009 w Krakowie

PKD 2007	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD				Odsetek nakładów inwestycyjnych (Kraków)			
		1989-2009		2005-2009		Odsetek wewnątrz w danej sekcji		Odsetek ogółem	
		Kraków	Gminy sąsiednie	Kraków	Gminy sąsiednie	1989-2009	2005-2009	1989-2009	2005-2009
B-E	Przemysł	2380,7	1235,1	950,9	797,4	100,0	100,0	28,3	22,7
C	Przetwórstwo przemysłowe	2154,4	834,7	864,5	444,9	100,0	100,0	25,6	20,6
24	Produkcja metali	763,0	9,5	602,1	5,2	35,4	69,6	9,1	14,4
12	Produkcja wyrobów tytoniowych	634,3	0,0	117,6	0,0	29,4	13,6	7,5	2,8
21	Produkcja substancji farmaceutycznych oraz leków	256,8	0,0	39,2	0,0	11,9	4,5	3,1	0,9
18	Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	160,4	0,0	12,8	0,0	7,4	1,5	1,9	0,3
23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	132,5	89,7	22,9	54,5	6,1	2,7	1,6	0,5
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	57,5	62,9	15,8	24,5	2,7	1,8	0,7	0,4
20	Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	44,0	16,7	9,0	14,7	2,0	1,0	0,5	0,2
14	Produkcja odzieży	21,4	3,6	15,4	0,5	1,0	1,8	0,3	0,4
10	Produkcja artykułów spożywczych	19,4	175,3	2,8	79,4	0,9	0,3	0,2	0,1
11	Produkcja napojów	15,8	108,0	0,2	3,5	0,7	0,0	0,2	0,0
17	Produkcja papieru i wyrobów z papieru	13,5	2,1	9,4	0,0	0,6	1,1	0,2	0,2
28	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	9,1	9,1	6,5	4,5	0,4	0,8	0,1	0,2
32	Pozostała produkcja wyrobów	7,5	0,0	0,9	0,0	0,3	0,1	0,1	0,0
26	Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych	5,6	5,4	3,8	5,4	0,3	0,4	0,1	0,1
15	Produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych	5,6	0,4	3,8	0,0	0,3	0,4	0,1	0,1
13	Produkcja wyrobów tekstylnych	4,1	0,0	2,2	0,0	0,2	0,3	0,0	0,1
22	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	3,9	9,8	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
29	Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	0,0	341,0	0,0	252,6	0,0	0,0	0,0	0,0
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i gorącą wodę	204,9	395,0	83,3	347,1	100,0	100,0	2,4	2,0
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	21,4	0,0	3,1	0,0	100,0	100,0	0,3	0,1
B	Górnictwo i wydobywanie	0,0	5,4	0,0	5,4	0,0	0,0	0,0	0,0
F	Budownictwo	120,8	0,1	31,8	0,0	100,0	100,0	1,4	0,8
13	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej	75,3	0,0	23,0	0,0	62,3	72,5	0,9	0,5
22	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	27,2	0,0	5,2	0,0	22,5	16,4	0,3	0,1
29	Roboty budowlane specjalistyczne	18,3	0,1	3,5	0,0	15,2	11,1	0,2	0,1

Źródło: badania własne.

Warto podkreślić, że w analizowanym pięcioleciu w odniesieniu do okresu 1989-2009 nie zmieniły się trzy działy przetwórstwa przemysłowego o największym udziale w ogóle BIZ w tym sektorze gospodarki: produkcja metali, produkcja wyrobów tytoniowych, produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych. W działach tych w latach 2005-2009 zostało zaangażowane łącznie 87,8% BIZ w przetwórstwie przemysłowym w Krakowie, natomiast w ciągu całych dwóch dekad gospodarki rynkowej – 76,8% (rys. 6). Zmieniła się natomiast proporcja między nimi – zwiększył się udział inwestycji w produkcję metali, a pozostałych dwóch działów zmniejszył się.

Rys. 6. Udział produkcji metali, produkcji wyrobów tytoniowych i produkcji podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych w ogóle nakładów z BIZ w Krakowie w okresach 2005-2009 oraz 1989-2009

Legenda: 24 – produkcja metali, 12 – produkcja wyrobów tytoniowych, 21 – produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych

Źródło: badania własne.

Inwestycje w trzech gałęziach przemysłu przetwórczego o największych nakładach kapitału zagranicznego w Krakowie w każdym z nich związane są z pojedynczymi inwestorami – są to odpowiednio ArcelorMittal, Philip Morris i Pliva (po 2006 r. przejęta Barr Pharmaceuticals).

Produkcja metali była w ostatnich latach tym działem przemysłu przetwórczego w Krakowie, w który zainwestowano najwięcej kapitału zagranicznego. Gałąź ta jest ponadto jedną z wiodących działalności pod względem przyciągniętego kapitału zagranicznego wśród wszystkich sektorów gospodarki – w badanym pięcioleciu stanowiła aż 14,4% ogółu BIZ w stolicy Małopolski. Więcej zainwestowano tylko w usługach związanych z obsługą rynku nieruchomości oraz w działalności finansowej. Stało się tak za sprawą inwestycji ArcelorMittal, największego obecnie producenta stali na świecie. Koncern ten przejął krakowską hutę im. T. Sendzimira w 2004 r. (jako część składową Polskich Hut Stali), a więc zdecydowana większość jego inwestycji miała miejsce właśnie w badanym okresie 2005-2009. Łącznie była to suma przekraczająca 600 mln USD w ostatnich pięciu latach (ponad 750 mln od początku działalności w Krakowie). Koncern, oprócz kapitału przeznaczanego na zakup akcji firmy zrealizował w Krakowie ogromny program inwestycyjny, którego najbardziej kapitałochłonnym przedsięwzięciem była budowa nowej walcowni gorącej blach. W 2009 r. na terenie zakładu dokonano modernizacja walcowni zimnej blach cienkich. Ze względu na znaczenie tego działu przemysłu w całości przetwórstwa przemysłowego warto prześledzić tendencje, jakie zaznaczały się przez badany okres: początkowo nakłady ArcelorMittal systematycznie rosły, osiągając maksimum w 2007 r. W kolejnych dwóch latach były one znacząco niższe.

W przemyśle tytoniowym, reprezentowanym przez amerykański koncern Philip Morris (produkcja papierosów takich marek jak: Marlboro, L&M, Red&White), zaangażowano w badanym okresie 2005-2009 nieco ponad 117 mln USD, a w całym okresie 1989-2009 638,7 mln USD. Do 2006 r. Philip Morris był największym inwestorem zagranicznym w przemyśle nie tylko w Krakowie, ale i w całym województwie małopolskim. W ostatnich pięciu latach najwyższe nakłady inwestycyjne w ramach BIZ odnotowano w roku 2007 i 2006; w ostatnich dwóch latach były one o około połowę niższe osiągając w przybliżeniu poziom z 2005 r. Krakowska spółka kontynuowała inwestycje mające na celu poszerzenie zdolności produkcyjnych oraz poprawę elastyczności produkcji. Wśród najnowszych inwestycji tego koncernu w Krakowie wymienić należy przede wszystkim centrum usług (finansowych, informatycznych oraz zasobów ludzkich) dla jego spółek zależnych w Europie.

Największe bezpośrednie inwestycje zagraniczne w przemyśle farmaceutycznym dotyczyły firmy Pliva Kraków (specjalizującej się w produkcji leków przeciwzapalnych,

przeciwalergicznych, nasercowych, psychotropowych oraz preparatów wielowitaminowych), której właścicielem jest obecnie izraelski koncern Teva. Grupa Teva, będąca największą na świecie firmą farmaceutyczną specjalizująca się w produkcji leków generycznych⁶ przejęła krakowską fabrykę leków od amerykańskiego Barr Pharmaceuticals – właściciela chorwackiej Plivy od 2006 r. Przejęcie przez Teva, która w Polsce posiada dużą fabrykę w Kutnie, oznaczało istotne zmiany warunków funkcjonowania krakowskiego zakładu, niestety jak dotąd dla niego niekorzystne. W 2009 r. zlikwidowano m.in. pion badań i rozwoju oraz zamknięto dział produkcji sterylnej. Działania te spowodowały spadek liczby pracowników krakowskiej firmy o ponad 800 etatów.

Niewielkie nakłady w przemyśle farmaceutycznym w latach 2005-2007 zostały zaangażowane także w firmie Farmina (kapitał brytyjski), wytwarzającej m.in. krople żołądkowe, maść ichtiolową, czopki glicerolowe i paracetamol. Łącznie w latach 2005-2009 w przemyśle farmaceutycznym zainwestowano w Krakowie nieco ponad 39 mln USD.

Dział produkcji wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych, czwarty co do wielkości nakładów w badanym okresie 2005-2009 w Krakowie, pochłonął 22,9 mln USD nakładów. Złożyły się na to inwestycje w pięciu firmach:

- ArcelorMittal Refractories Sp. z o.o. (inwestor ArcelorMittal);
- Dyckerhoff Polska Sp. z o.o. (Buzzi Unicem poprzez Dyckerhoff AG);
- Libet S.A. Zakład Produkcyjny w Krakowie (Tarmac);
- Polski Asfalt Technic Sp. z o.o. (kapitał austriacki);
- Wienerberger Cegielnie Kraków S.A. (Wienerberger).

Najwięcej kapitału w tym dziale przetwórstwa przemysłowego – blisko połowę – zainwestowano w 2008 r., na co złożyły się przede wszystkim inwestycje w ArcelorMittal Refractories (dawnym Przedsiębiorstwie Materiałów Ogniotrwałych Komex). W badanym okresie wyróżniał się również producent betonowych wyrobów budowlanych Libet, kontrolowany przez brytyjski Tarmac.

Natomiast wiele kontrowersji wzbudzała sytuacja w Cementowni Nowa Huta, która została przejęta w 1997 r. przez Rumeli z Turcji. Mimo korzystnej koniunktury w branży

⁶ Leki generyczne to zamienniki leków oryginalnych opatentowanych, zawierające tę samą substancję czynną.

budowlanej w 2007 r. doszło do zatrzymania produkcji cementu, a rok później upadłości zakładu. Ogłoszony w marcu 2009 r. przez syndyka przetarg na dwuletnią dzierżawę majątku wygrała firma KEM z Dąbrowy Górniczej, co zostało zaskarżone przez francuską firmę Lafarge, która była zainteresowana krakowskim przedsiębiorstwem. Korzystny dla francuskiego koncernu wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie (z dnia 15 IX 2009 r.) unieważniający przetarg oraz ogłoszona w I kwartale 2010 r. upadłość likwidacyjna grupy KEM otwierają francuskiemu potentatowi drogę do przejęcia aktywów cementowni⁷.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w dziale produkcji metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń wyniosły w badanym okresie w sumie 15,8 mln USD. Dotyczyły one przede wszystkim podmiotów kontrolowanych przez grupę Can-Pack a ponadto przez amerykański Kreisler Manufacturing Corporation. Grupa Can-Pack, która jest największym producentem opakowań metalowych przeznaczonych do pakowania żywności i wyrobów chemicznych w Polsce, posiada w Krakowie swój ogólnopolski zarząd oraz zakład wytwarzający wieczka łatwootwieralne typu *ring-pull* oraz nakrętki z tworzywa sztucznego. Natomiast przedmiotem działalności Kreisler jest obróbka skrawaniem elementów przewodów paliwowych, hydraulicznych oraz centralnego smarowania dla przemysłu lotniczego. Największe nakłady w tym dziale przemysłu w ostatnich 5 latach miały miejsce w latach 2006 i 2007 (Can-Pack), natomiast Kreisler swoje inwestycje realizował na początku oraz końcu badanego okresu.

Niemal identyczna, jak w przypadku produkcji wyrobów metalowych była wartość BIZ w branży odzieżowej, przy czym stało się to niemal wyłącznie za sprawą zakupów akcji w firmie Vistula&Wólczanka S.A. przez fundusze inwestycyjne. W badanym okresie firma zlikwidowała swój pion produkcyjny w Krakowie, przenosząc go w 2008 r. do spółki zależnej Trend Fashion w Myślenicach. Niewielkie inwestycje miały ponadto miejsce w innej odzieżowej firmie zagranicznej w Krakowie De'Medici Europe KZF.

W krakowskiej branży poligraficznej i papierniczej największe inwestycje dotyczyły spółek amerykańskiego inwestora R. R. Donnelley, który w Krakowie prowadzi dwie duże drukarnie kolorowych czasopism i katalogów oraz książek telefonicznych. Obydwie drukarnie są inwestycjami *greenfield* otwartymi w 1994 r. i 2001 r., w ostatnich 5 latach miały w nich miejsce inwestycje w rozbudowę i modernizację zakładów.

---

⁷ Zob. komunikat prasowy Lafarge z 16.09. 2009, Dziennik Polski z 18.09.2009, ISI Emerging Market z 9.02.2010: *Lafarge Closing in on Cementownia Nowa Huta takeover.*

Właścicielem krakowskiego Tygodnika Powszechnego jest od 2007 r. koncern ITI, w którym udziały posiada kapitał luksemburski. Natomiast spółka Polskapresse, która należy do niemieckiego koncernu Passauer Neue Presse w 2008 r. zamknęła drukarnię w Krakowie, przenosząc druk należącą do niej Gazety Krakowskiej do Sosnowca. Do niemieckiego inwestora należy inna drukarnia (Drukarnia Wydawnictwa Jagiellonia), która kontynuuje działalność w Krakowie. W branży papierniczej BIZ w badanym okresie wyniosły niespełna 10 mln USD i dotyczyły głównie dwóch firm: Eurodruk Polska oraz Pflüger Koperty. Inwestorem w obydwu spółkach są firmy niemieckie (Euro Druckservice i Chp Pflueger).

Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych to ostatni z działów przetwórstwa przemysłowego, którego udział w ogóle inwestycji w tej sekcji przekraczał 1% w badanych latach. Na łączną sumę 9 mln USD złożyły się w przybliżeniu równomiernie nakłady w trzy podmioty: Ecolab, Linde Gaz i Air Liquide. Największe nakłady inwestycyjne w tym dziale przetwórstwa przemysłowego zanotowano w latach 2005-2006, następnie tendencja była spadkowa.

W produkcję maszyn i urządzeń gdzie indziej niesklasyfikowaną w Krakowie inwestorzy zagraniczni zaangażowali w okresie 2005-2009 łączną sumę 6,5 mln USD. Ponad 4 mln USD zainwestowane w produkcję maszyn i urządzeń w Krakowie w tym czasie dotyczyło przedsięwzięć *greenfield*. Największe inwestycje miały miejsce w Wytwórni Separator (produkcja wirówek do oczyszczania oleju), której właścicielem jest holenderski Alfa Laval Holding.

Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych miała udział już tylko 0,44% w krakowskich BIZ w przetwórstwie przemysłowym, wynosząc łącznie niespełna 4 mln USD. Na zdecydowaną większość tej sumy składa się kapitał szwedzki zainwestowany w latach 2008-2009 w firmę NOTEFideltronik, zajmującą się montażem układów elektronicznych. Jest to wspólne przedsięwzięcie polskiej firmy Fideltronik z Suchej Beskidzkiej i szwedzkiej grupy NOTE.

Niemal identyczną wartość miały w tym czasie w Krakowie nakłady w dziale produkcji skór i wyrobów ze skór wyprawionych. Złożyły się na nią niemal wyłącznie inwestycje szwajcarskiej firmy Rieker w firmę Rieker Polska Sp. z o.o., zajmującą się produkcją i sprzedażą obuwia rekreacyjnego.

Produkcja wyrobów spożywczych i napojów w Krakowie w latach 2005-2009 pochłonęła blisko 3 mln USD, na co złożyły się nakłady w czterech krakowskich firmach: Polindus (producent mleka w proszku, serwatki w proszku, koncentratu białek serwatkowych, laktozy) – kapitał francuski, Teekanne (produkcja herbaty ekspresowej i mrożonej) – kapitał austriacki, Uldo-P Sp. z o.o. (produkcja polepszaczy do pieczywa) – kapitał niemiecki oraz Destylarnia Polmos (produkcja wyrobów alkoholowych) – kapitał francuski.

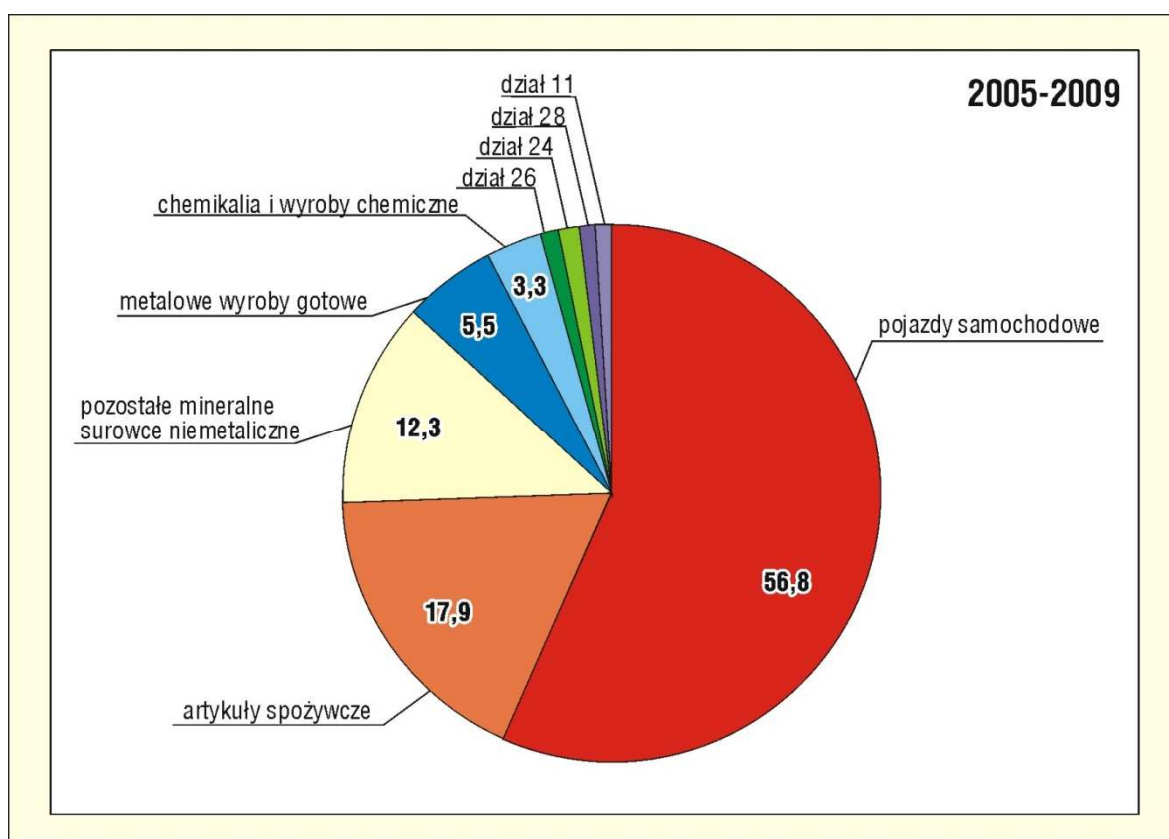
Inwestycje w przetwórstwo przemysłowe w gminach ościennych

W gminach sąsiadujących z Krakowem łączna wartość BIZ w przetwórstwie przemysłowym w latach 2005-2009 wyniosła 444,9 mln USD, a więc około połowę analogicznej wartości dla samego miasta. Natomiast w całym okresie 1989-2009 w gminach ościennych zaangażowano 834,7 mln USD – udział inwestycji z ostatniego pięciolecia w całym dwudziestoleciu był tu więc większy niż w samym Krakowie. W zakresie nowych inwestycji przemysłowych zachodzi wyraźny proces suburbanizacji gospodarczej, gdzie nowe zakłady lokalizowane są przede wszystkim poza obszarem miasta centralnego.

Struktura inwestycji zagranicznych według działów przetwórstwa przemysłowego w gminach sąsiadujących z Krakowem także była znacząco różna od tej opisanej wyżej dla samego miasta (rys. 7). Przede wszystkim zdecydowanie największy udział miała tu branża motoryzacyjna, gdzie w badanym pięcioleciu zaangażowano ponad 252 mln USD (czyli więcej niż połowę wartości BIZ). Największymi inwestycjami były zbudowane od podstaw nowe zakłady produkcyjne w Niepołomiach (MAN Nutzfahrzeuge i Nidec) oraz rozbudowa i modernizacja zakładów produkcji samochodowych systemów chłodzenia oraz wycieraczek francuskiego koncernu Valeo w Skawinie. Montownia samochodów ciężarowych MAN w Niepołomicach, która w strategii niemieckiej grupy stanowi istotny element ekspansji na rynki wschodnie, była w badanym pięcioleciu najbardziej kapitałochłonnym przedsięwzięciem kapitału zagranicznego *greenfield* w przetwórstwie przemysłowym na obszarze Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Łączny koszt tej inwestycji wynosi około 150 mln USD.

Druga w kolejności pod względem zaangażowanego kapitału zagranicznego branża w gminach otaczających Kraków – produkcja artykułów spożywczych i napojów – pochłonęła w latach 2005-2009 nakłady inwestycyjne o wartości niespełna 85 mln USD.

Największymi inwestorami były zaangażowane w Skawinie niemieckie koncerny Bahlsen (produkcja słonych i słodkich przekąsek – firmy Lajkonik Snacks i Bahlsen Sweet) i Kord (produkcja kawy zbożowej – firma Biogran). Wśród największych inwestorów znalazła się ponadto Coca-Cola, która w badanym pięcioleciu inwestowała w rozbudowę i modernizację swojego zakładu otwartego w pierwszej połowie lat 1990. w Staniątkach. Zakład ten, przy którym w 2007 r. powstało centrum logistyczne, dostarcza 28% całości produkcji amerykańskiego koncernu w Polsce.

Rys. 7. Struktura inwestycji zagranicznych w przetwórstwo przemysłowe według sekcji i działów PKD w latach 2005-2009 w gminach sąsiadujących z Krakowem

Legenda: dział 26 – produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych, 24 – produkcja metali, 28 – produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana, 11 – produkcja napojów, 14 – produkcja odzieży.

Źródło: badania własne.

Wśród pozostałych działalności w przetwórstwie przemysłowym wyróżniają się nakłady w produkcję wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych. Jest to głównie zasługa brytyjskiego koncernu Cookson, właściciela zakładów Vesuvius w Skawinie, producenta materiałów ogniotrwałych.

Zaopatrywanie w energię

W latach 1989-2009 bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Krakowie i gminach sąsiadujących w sektorze energetycznym osiągnęły poziom blisko 600 mln USD, z czego prawie 170 mln USD przypada na okres ostatnich pięciu lat. W tym czasie większość nakładów przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zostało skoncentrowanych w gminach poza stolicą województwa małopolskiego, a dokładniej rzecz biorąc w Skawinie (około 2/3).

W omawianej branży mamy do czynienia z dwoma wielkimi inwestycjami, poniesionymi na zakup, a następnie modernizację i rozbudowę działających w Krakowie i Skawinie zakładów: elektrociepłowni i elektrowni. Obydwa zakłady dostarczają na małopolski rynek energię elektryczną i ciepłą.

W Krakowie od 1998 r. właścicielem elektrociepłowni jest Électricité de France. Łączne zaangażowanie, należącego do francuskiego skarbu państwa, inwestora przekroczyło 200 mln USD, z czego 40% przypadało na lata 2005-2009. Nakłady te wiązały się zarówno z dokończeniem procesu prywatyzacji tej firmy – w marcu 2009 r. Électricité de France odkupił od polskiego Skarbu Państwa pakiet 28,05% akcji za ponad 50 mln USD – jak i dodatkowymi nakładami w majątek trwały firmy. Wśród tych ostatnich przedsięwzięć kluczowe były inwestycje w zwiększenie udziału energii elektrycznej produkowanej z biomasy.

Elektrownia Skawina należy od 2006 r. do państwowego czeskiego koncernu energetycznego ČEZ. Odkupił on udziały amerykańskiego PSEG Global, który sprywatyzował zakład w Skawinie cztery lata wcześniej. Łączne nakłady czeskiego podmiotu wyniosły 335 mln USD. Nowy inwestor realizował w Skawinie duże przedsięwzięcia związane m.in. z instalacją elektrofiltrów i oddaniem do użytku instalacji odsiarczania spalin, odkupił też w 2008 r. pozostały jeszcze w rękach polskiego skarbu państwa pakiet mniejszościowy akcji.

Budownictwo

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w budownictwie skupiają się prawie w całości na obszarze Krakowa i w ciągu ostatnich 20 lat wyniosły ponad 120 mln USD, z czego 10% pochodzi z 2009 r. Ostatni rok charakteryzował się najwyższymi nakładami inwestycyjnymi od kilku lat, co w dużej mierze jest wynikiem działalności przedsiębiorstw specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej. W strukturze branży to właśnie te firmy stanowią większość inwestycji po 1989 r. (ponad 60%). Wśród

pozostałych działów, drugie miejsce należy do przedsiębiorstw związanych z robotami budowlanymi związanymi ze wznoszeniem budynków. Najslabiej pod tym względem prezentują się firmy zajmujące się specjalistycznymi robotami budowlanymi (nieco ponad 15%).

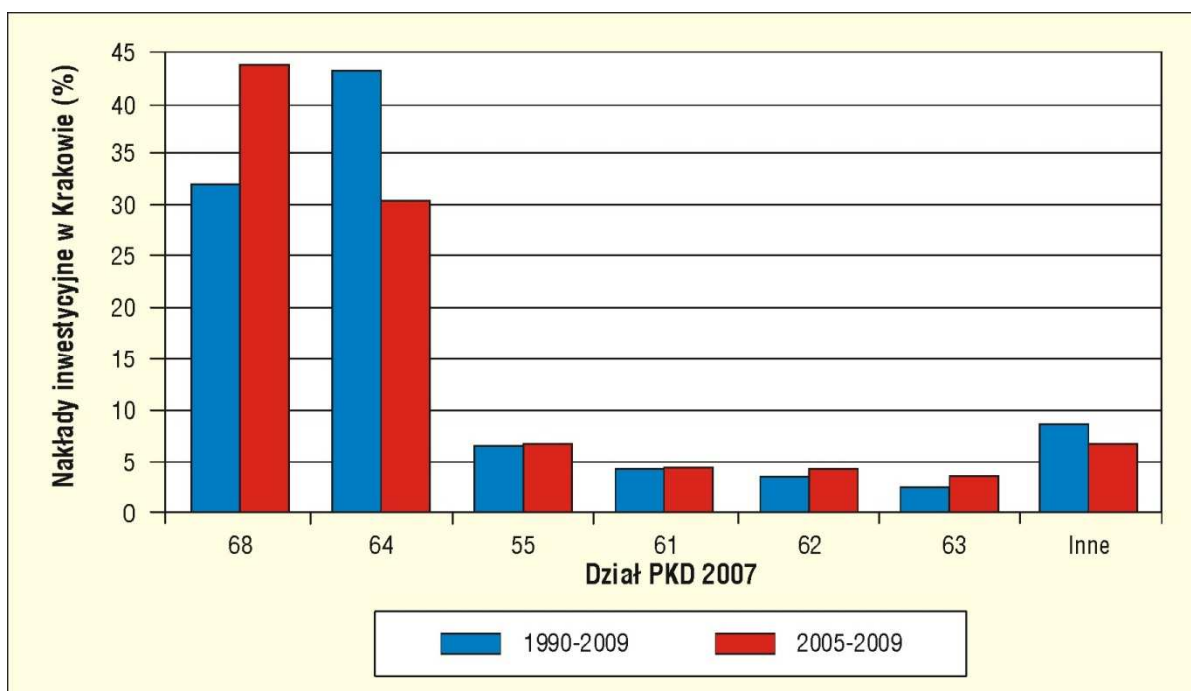
Liderami spośród inwestorów zagranicznych, nie tylko w Krakowie, ale i w całym województwie małopolskim, są Mota-Engil, Skanska oraz związane z grupą Ferrovial poprzez Budimex-Dromex dwie firmy: Mostostal Kraków i Sprzęt Transport. Przedsiębiorstwa te od kilku już lat utrzymują swoją pozycję na rynku budowlanym, przy czym Mota-Engil w 2009 r. poniósł największe nakłady inwestycyjne.

W Krakowie działają ponadto firmy należące do firm zagranicznych realizujące inwestycje w budownictwo mieszkaniowe. Nakłady te nie mają jednak charakteru inwestycji bezpośrednich, gdyż właścicielem tych obiektów są ich późniejsi użytkownicy. Widoczny jest ponadto od kilku lat trend na rynku nieruchomości komercyjnych, który polega na tym, że firmy z polskim kapitałem realizują inwestycję budowlaną, a następnie wynajmują ją firmom zagranicznym lub odsprzedają inwestorom z branży zarządzania nieruchomościami.

Usługi

Sumaryczna wartość inwestycji zagranicznych w Krakowie w sektorze usług (sekcje H-S według klasyfikacji PKD 2007, czyli bez handlu) w latach 2005-2009 wyniosła 2943,1 mln USD, co stanowiło aż 70,2% ogółu nakładów inwestycyjnych w mieście poniesionych w tym okresie przez inwestorów zagranicznych. Ponadto, kapitał zainwestowany w analizowanym okresie stanowił ponad połowę (58%) wszystkich dotychczasowych nakładów poniesionych przez inwestorów zagranicznych w sektorze usług w Krakowie.

Największe nakłady w latach 2005-2009 poniesiono na działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (43,9% wartości nakładów w sektorze usług) (tab. 6), a następnie na finansową działalność usługową (30,5%), działalność związaną z zakwaterowaniem (6,7%), usługi telekomunikacyjne (4,3%), działalność związaną z oprogramowaniem i doradztwem informatycznym (4,3%) oraz działalność usługową w zakresie informacji (3,5%). Łączny udział nakładów w pozostałych gałęziach omawianego sektora wyniósł 6,8%, przy czym w żadnej z nich wartość inwestycji w analizowanym okresie nie przekroczyła 100 mln USD.

Rys. 8. Udział wybranych gałęzi w nakładach inwestycyjnych sektora usług w Krakowie w latach 1989-2009 i 2005-2009

Legenda: 68 - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, 64 - finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych, 55 - zakwaterowanie, 61 - telekomunikacja, 62 - działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana, 63 - działalność usługowa w zakresie informacji.

Źródło: badania własne.

Analiza udziału wybranych gałęzi w nakładach inwestycyjnych sektora usług w Krakowie wskazuje na rosnące w ostatnich latach znaczenie inwestycji w działalność związaną z obsługą nieruchomości (PKD 68) (rys. 8). Odsetek wartości nakładów zainwestowanych w tej gałęzi sektora w latach 2005-2009 był zdecydowanie wyższy w porównaniu do całego okresu od 1989 do 2009 r. Jednocześnie w ostatnich latach można zaobserwować mniejszy udział wartości kapitału zainwestowanego w finansową działalność usługową (PKD 64). Porównując oba omawiane okresy, odsetki nakładów na inwestycje w pozostałych gałęziach sektora nie różniły się znacząco.

Tab. 6. Struktura inwestycji zagranicznych w usługach według sekcji i działów PKD w latach 1989-2009 i w latach 2005-2009

PKD 2007	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD				Odsetek nakładów inwestycyjnych (Kraków)			
		1989-2009		2005-2009		Odsetek wewnątrz w danej sekcji		Odsetek ogółem	
		Kraków	Gminy sąsiednie	Kraków	Gminy sąsiednie	1989-2009	2005-2009	1989-2009	2005-2009
	Usługi (sekcje H-S)	5 095,4	131,5	2 943,0	114,2	100,0	100,0	60,6	70,2
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2 202,3	6,6	902,8	5,5	100,0	100,0	26,2	21,5
64	Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszów emerytalnych	2 196,3	2,5	896,8	1,4	99,7	99,3	26,1	21,4
66	Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego	6,1	4,2	6,0	4,2	0,3	0,7	0,1	0,1
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 625,6	93,7	1 291,2	89,7	100,0	100,0	19,3	30,8
J	Informacja i komunikacja	659,2	14,0	400,5	10,7	100,0	100,0	7,8	9,5
61	Telekomunikacja	219,5	7,2	125,4	5,5	33,3	31,3	2,6	3,0
62	Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana	171,7	5,6	127,3	5,2	26,1	31,8	2,0	3,0
63	Działalność usługowa w zakresie informacji	116,2	0,0	103,6	0,0	17,6	25,9	1,4	2,5
59	Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych	58,4	0,0	14,5	0,0	8,9	3,6	0,7	0,3
60	Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych	47,5	1,2	1,0	0,0	7,2	0,2	0,6	0,0
58	Działalność wydawnicza	45,8	0,0	28,7	0,0	6,9	7,2	0,5	0,7
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	372,1	0,0	209,2	0,0	100,0	100,0	4,4	5,0
55	Zakwaterowanie	330,3	0,0	198,4	0,0	88,8	94,8	3,9	4,7
56	Działalność usługowa związana z wyżywieniem	41,7	0,0	10,9	0,0	11,2	5,2	0,5	0,3
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	149,0	8,0	90,0	8,0	100,0	100,0	1,8	2,1
71	Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne	72,7	0,4	43,2	0,4	48,8	48,0	0,9	1,0
69	Działalność prawnicza, rachunkowo-księgowo i doradztwo podatkowe	63,4	7,6	40,1	7,6	42,5	44,5	0,8	1,0
70	Działalność firm centralnych (<i>head offices</i>); doradztwo związane z zarządzaniem	8,3	0,0	3,5	0,0	5,5	3,8	0,1	0,1
74	Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3,3	0,0	3,3	0,0	2,2	3,7	0,0	0,1
73	Reklama, badanie rynku i opinii publicznej	0,8	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
72	Badania naukowe i prace rozwojowe	0,5	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0

PKD 2007	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD				Odsetek nakładów inwestycyjnych (Kraków)			
		1989-2009		2005-2009		Odsetek wewnątrz w danej sekcji		Odsetek ogółem	
		Kraków	Gminy sąsiednie	Kraków	Gminy sąsiednie	1989-2009	2005-2009	1989-2009	2005-2009
H	Transport i gospodarka magazynowa	38,2	6,2	28,8	0,3	100,0	100,0	0,5	0,7
52	Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	22,7	0,0	22,7	0,0	59,4	78,7	0,3	0,5
49	Transport lądowy oraz transport rurociągowy	10,5	3,1	6,1	0,0	27,5	21,1	0,1	0,1
53	Działalność pocztowa i kurierska	3,4	3,1	0,0	0,3	8,9	0,0	0,0	0,0
51	Transport lotniczy	1,6	0,0	0,1	0,0	4,2	0,2	0,0	0,0
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	24,6	0,0	3,3	0,0	100,0	100,0	0,3	0,1
80	Działalność detektywistyczna i ochroniarska	9,2	0,0	0,0	0,0	37,5	0,0	0,1	0,0
81	Działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni	7,9	0,0	0,1	0,0	32,2	3,3	0,1	0,0
82	Działalność związana z administracyjną obsługą biura i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej	4,2	0,0	3,0	0,0	17,0	90,7	0,0	0,1
79	Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane	2,6	0,0	0,0	0,0	10,5	0,0	0,0	0,0
77	Wynajem i dzierżawa	0,5	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
78	Działalność związana z zatrudnieniem	0,2	0,0	0,2	0,0	0,8	6,0	0,0	0,0
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	19,6	0,0	16,1	0,0	100,0	100,0	0,2	0,4
86	Opieka zdrowotna	19,6	0,0	16,1	0,0	100,0	100,0	0,2	0,4
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4,5	3,0	1,0	0,0	100,0	100,0	0,1	0,0
93	Działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna	3,5	3,0	0,0	0,0	77,8	0,0	0,0	0,0
91	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	1,0	0,0	1,0	0,0	22,2	100,0	0,0	0,0
P	Edukacja	0,2	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0
S	Pozostałe działalności usługowe	0,1	0,0	0,1	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0

Źródło: badania własne.

Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

Nakłady inwestycyjne w obsługę rynku nieruchomości w Krakowie wyniosły do 2009 r. łącznie 1625,6 mln USD (prawie 1/5 wartości ogółu inwestycji zagranicznych w mieście), z czego zdecydowana większość została poniesiona w latach 2005-2009 – 1291,2 mln USD (30,8% ogółu zainwestowanego w tym okresie kapitału). Ponad połowa (57%) dotychczas zainwestowanej sumy została przeznaczona na budowę nowych obiektów (*greenfield*). W ostatnich latach (2007-2009) udział inwestycji *greenfield* był jeszcze większy i wyniósł 67% ogółu wydatków w tej sekcji (przy 32% udziale wartości przejść istniejących budynków od inwestorów polskich i zagranicznych). Warto zaznaczyć, że największy wpływ na wartość nakładów inwestycyjnych w omawianej sekcji ma działalność deweloperów wynajmujących powstałe obiekty pod działalność handlową, rozrywkową lub biznesową. W Krakowie w ostatnich latach (2005-2009) poniesiono w omawianej sekcji nakłady inwestycyjne ponad czternaście razy większe niż w gminach ościennych. Warto jednak zwrócić uwagę na rosnącą rolę działalności związanej z obsługą nieruchomości w podkrakowskich gminach, gdzie mają miejsce inwestycje w wyróżniające się dobrą dostępnością komunikacyjną parki logistyczne i biznesowe.

Największe nakłady w analizowanym okresie – łącznie ponad 360 mln USD – ponieśli inwestorzy zaangażowani w budowę centrum handlowo-rozrywkowego Bonarka City Center oraz będącego w trakcie realizacji, sąsiadującego z nim kompleksu biurowego (Bonarka4Business): TriGranit Development Corporation (z dominującym kapitałem węgierskim) oraz austriacka Immoeast. Kolejni inwestorzy na liście – niemieckie firmy HGA Capital i ECE Projektmanagement (właściciele spółki Kraków Nowe Miasto, która realizowała budowę Galerii Krakowskiej) ponieśli łącznie nakłady w wysokości 173 mln USD. Do grona największych inwestorów (ponad 50 mln USD poniesionych wydatków inwestycyjnych) należy również zaliczyć: niemiecko-austriacką spółkę Union Investment Real Estate (inwestycje w hotele Radisson i Park Inn), brytyjski Knight Frank LLP (właściciel kompleksu biurowego Buma Square), francuską firmę Klepierre zajmującą się wynajmem nieruchomości w kompleksie Kraków Plaza, brytyjską spółkę C.I.T. Group, która zainwestowała w Centrum Biurowe Euromarket, White Estate Investments z kapitałem holenderskim (inwestor Cracovia Business Center) oraz irlandzki Quinlan Private – współwłaściciela GTC Galeria Kazimierz i inwestora kompleksu biurowego Enterprise Park na krakowskim Zabłociu. Wśród pozostałych przedsiębiorstw warto

wspomnieć o izraelskiej Kardan Group, wyróżniającej się w ostatnich latach regularnością w zakresie aktywności inwestycyjnej (coroczne nakłady o wartości powyżej 5 mln USD). Spółka jest współwłaścicielem Globe Trade Centre S.A (biurowce Edison, Galileo, Newton, Pascal) oraz GTC Galeria Kazimierz (Centrum Biurowe Kazimierz).

Kraków, po Warszawie, jest największym rynkiem powierzchni biurowych w Polsce. Od 2007 do końca 2009 r. ukończono ponad 180 tys. m² nowych biur. Obecnie krakowski rynek (wraz z gminą Zabierzów) oferuje ponad 333 tys. m² nowoczesnych powierzchni biurowych (budynki biurowe klasy A i B o powierzchni użytkowej ponad 1000 m²), z czego niemal 1/3 oddano do użytku w 2009 r. (60% nowej podaży w miastach regionalnych) (*Krakowski Rynek Nieruchomości 2009*). Plany na 2010 r. zakładały oddanie do użytku ponad 55 tys. m² powierzchni biurowej.

Zdecydowana większość nowoczesnej powierzchni biurowej w aglomeracji krakowskiej znajduje się w posiadaniu inwestorów zagranicznych. Znacząca część (ponad 30%) krakowskiej podaży skoncentrowana jest w trzech kompleksach biurowych: Kraków Business Park (w gminie Zabierzów) oraz Buma Square i GTC Galileo/Newton/Edison/Pascal (oba w Krakowie). Największe projekty biurowe zakończone w latach 2005-2009, które zostały zrealizowane przez firmy zagraniczne, lub przez nie zakupione zawiera poniższa tabela.

Tab. 7. Największe inwestycje w budynki biurowe w aglomeracji krakowskiej (2005-2009)

Budynek/Kompleks biurowy	Termin oddania	Powierzchnia (m ²)	Inwestor
Buma Square Business Park	2006	36 000	Knight Frank LLP (przejęcie)
Galileo, Newton, Edison	2005-2008	31 000	Kardan Group
Rondo Business Park (I oraz II faza)	2007-2008	17 450	Credit Suisse Asset Management
Kraków Business Park 1000	2009	16 300	Kraków Business Park ¹
Kraków Business Park 800	2009	16 300	Kraków Business Park ¹
Kraków Business Park 200	2007	16 000	Kraków Business Park ¹
Centrum Biurowe Kazimierz	2009	15 400	Quinlan Private, Kardan Group
Kraków Business Park 400	2007	15 000	Kraków Business Park ¹
Diamante Plaza	2009	10 000	Aldesa

Uwagi: ¹ inwestorzy zagraniczni posiadają udziały mniejszościowe.

Źródło: badania własne, *Krakowski Rynek Nieruchomości*.

Kraków jest jedną z głównych lokalizacji w Europie Środkowo-Wschodniej dla sektora nowoczesnych usług biznesowych (*business process outsourcing/shared service centres*), co jest elementem wyraźnie napędzającym popyt na wysokiej klasy powierzchnię biurową. Największe transakcje na rynku w ostatnich latach były zawierane właśnie przez

firmy z tego sektora, zajmujące obecnie około połowę nowoczesnej powierzchni biurowej w Krakowie.

Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Wartość BIZ w branży finansowej i ubezpieczeniowej przekroczyła w latach 2005-2009 wartość 900 mln USD, co stanowiło ponad 1/5 ogółu inwestycji zagranicznych poniesionych w tym okresie w Krakowie. Prawie cały kapitał zainwestowano w finansową działalność usługową (PKD 64). Pozycja nakładów na działalność finansową i ubezpieczeniową w strukturze inwestycji w sektorze usług wynika głównie z zaangażowania jednego wielkiego inwestora – General Electric – który poprzez GE Money Bank w czerwcu 2008 r. sfinalizował przejęcie Banku BPH za ponad 850 mln USD, co było największą inwestycją w Krakowie w analizowanym okresie. General Electric stał się dzięki tej transakcji drugim największym inwestorem zagranicznym w Krakowie. Pozostałe inwestycje w działalność finansową i ubezpieczeniową wiązały się głównie z zaangażowaniem średnich inwestorów, których nakłady w okresie 2005-2009 wyniosły maksymalnie po kilka milionów dolarów. Wśród nich można wymienić kilka inwestycji w nowopowstałe centra usług BPO (*business process outsourcing*) i SSC (*shared service centres*) m.in.: amerykańskiej spółki State Street Corporation czy szwajcarskiego UBS, który otworzył na terenie Kraków Business Park w Zabierzowie swoje centrum usług wspólnych, gdzie wykonuje się zaawansowane analizy finansowe na potrzeby oddziałów banku. Mniejsze inwestycje ponieśli również inwestorzy otwierający nowe placówki bankowe m.in. włoski Carlo Tassara (placówki Alior Banku), irlandzki Allied Irish Bank (Bank Zachodni WBK), oraz amerykański Citibank.

Informacja i komunikacja

Najwięcej nakładów w tej sekcji w Krakowie przeznaczono do 2009 na inwestycje telekomunikacyjne (219,5 mln USD) oraz na działalność informatyczną (171,7 mln USD). W analizowanym okresie (2005-2009) nakłady na informatykę (127,3 mln USD) przewyższyły jednak inwestycje w telekomunikację (125,4 mln USD). Znaczące inwestycje poniesiono ponadto w portale internetowe, sklasyfikowane w dziale „działalność usługowa w zakresie informacji” (103,6 mln USD). Łączna suma nakładów w tej sekcji stanowiła 13,6% wartości ogółu inwestycji w sektorze usług poniesionych w Krakowie w latach 2005-2009.

Inwestycje w branży informatycznej były w głównym stopniu efektem zaangażowania Allied Irish Bank, który poprzez kontrolowane kapitałowo fundusze zainwestował w latach 2005-2009 w akcje Comarchu nakłady o wartości ponad 100 mln USD. Kolejni inwestorzy na liście, głównie amerykańscy, ponieśli w omawianym okresie znacznie mniejsze nakłady nieprzekraczające 10 mln USD. Włoska spółka De Agostini zainwestowała w zakup udziałów firmy informatycznej Billbird. Motorola (USA) inwestowała w swoje centrum oprogramowania. Amerykański Autodesk w 2008 r. przejął udziały w centrum rozwoju oprogramowania firmy Robobat, a IBM inwestował w swoje laboratorium oprogramowania. Ostatnim z grupy dużych i średnich inwestorów jest spółka Sabre (kapitał amerykański), która poniosła nakłady na rozbudowę swojego oddziału, w którym tworzone jest oprogramowanie dla linii lotniczych i biur podróży.

Podobnie jak w branży informatycznej, również w przypadku nakładów na telekomunikację można zaobserwować w badanym okresie zdecydowaną dominację jednego inwestora. Jest nim amerykański fundusz inwestycyjny Mid Europa Partners, który zainwestował ponad 85 mln USD w spółkę ASTER Kraków (d. Aster City Cable) dostarczającą na terenie Krakowa i okolic telewizję kablową oraz usługi internetowe i telefoniczne. Kolejnymi inwestorami w branży telekomunikacyjnej są Novator Telecom i Third Avenue Management, zaangażowane w firmę telekomunikacyjną Netia i jej spółkę zależną Internetia (są ich współudziałowcami). Łączna wartość zainwestowanych przez nie środków jest jednakże kilkukrotnie niższa w porównaniu do wspomnianego wyżej Mid Europa Partners. Ostatnim ze znaczących inwestorów w omawianej gałęzi sektora usług jest Menatep – spółka z kapitałem brytyjsko-rosyjskim zajmująca się świadczeniem zintegrowanych usług telekomunikacyjno-internetowych.

W działalność usługową w zakresie informacji zaangażowało się dwóch dużych inwestorów: niemiecka korporacja Bauer Media, która kontroluje portal internetowy Interia.pl oraz ITI Group – spółka z mniejszościowym kapitałem luksemburskim inwestująca w rozwój Grupy Onet.pl, m.in. poprzez budowę nowej serwerowni.

Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

W działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi zainwestowano dotychczas w Krakowie około 372 mln USD, z czego w latach 2005-2009 nieco ponad połowę z tej sumy. Powyższe wartości stawiają omawianą sekcję na czwartym miejscu w strukturze nakładów kapitału zagranicznego w sektorze usług w Krakowie.

Zdecydowana większość (około 95%) kapitału zainwestowanego w latach 2005-2009 przypada na firmy działające w branży hotelarskiej. Największym inwestorem w analizowanym okresie była austriacka spółka inwestycyjno-deweloperska Warimpex, która poniosła nakłady w wysokości ponad 60 mln USD (m.in. na Hotel Ibis Chopin oraz Andel's Hotel Kraków). Kolejnym inwestorem jest niemiecki fundusz Deka Immobilien, który we wrześniu 2009 r. kupił czterogwiazdkowego Andel's Hotel Kraków od wspomnianego wyżej Warimpexu (ponad 36 mln USD). Prawie 30 mln USD zainwestowała irlandzka spółka Quinn Property Holdings, która poprzez Wawel Hotel Development jest właścicielem Hotelu Sheraton. Nakłady w wysokości ponad 20 mln USD poniosła jeszcze francuska grupa Accor, m.in. na budowę hoteli Etap Bronowice oraz Ibis, a także zwiększenie swoich udziałów w spółce Orbis, dzięki czemu stała się jej większościowym udziałowcem.

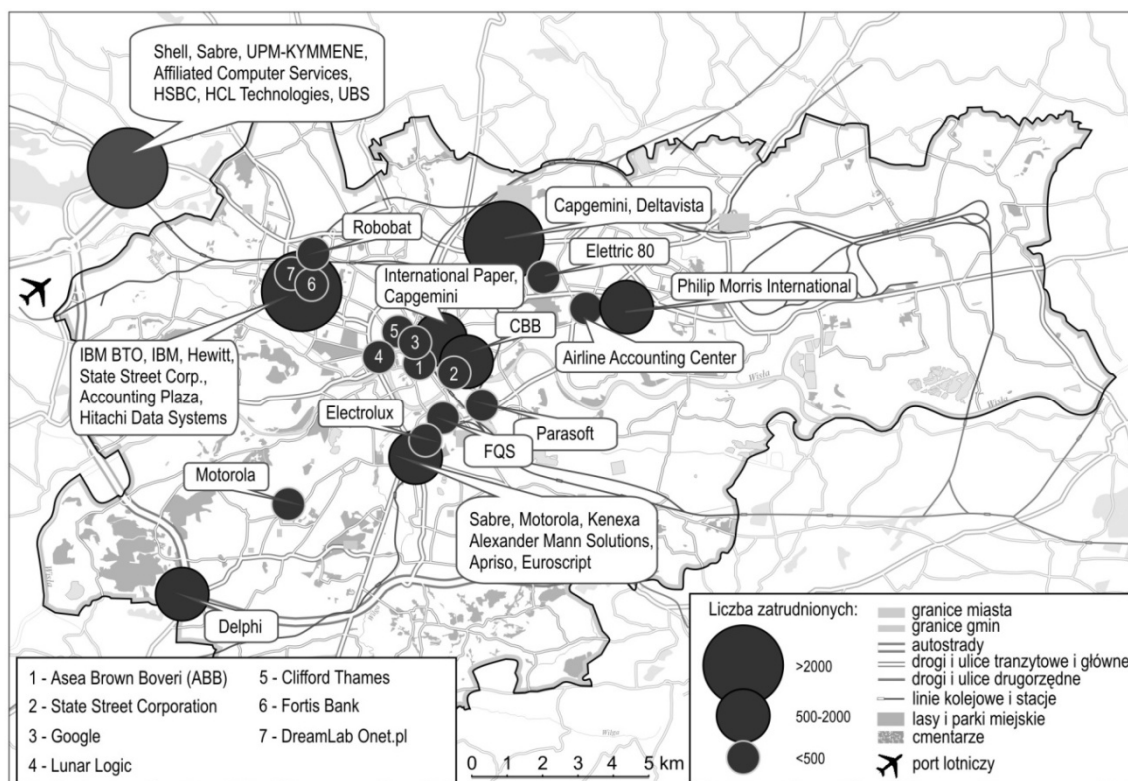
Wartość nakładów w usługi gastronomiczne w Krakowie była w analizowanym okresie niewielka (łącznie 10,9 mln USD). Największymi inwestorami w gastronomii były amerykańskie przedsiębiorstwa: AmRest (właściciel m.in. restauracji Pizza Hut i KFC) i McDonald's, a także niemiecka spółka Zehnacker – większościowy udziałowiec firmy Aspen-Res, zajmującej się świadczeniem usług zbiorowego żywienia oraz cateringu.

Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Wartość nakładów w tej sekcji PKD w latach 2005-2009 wyniosła w Krakowie 90 mln USD, co odpowiada około 60% ogółu inwestycji w omawianą działalność poniesionych do 2009 r. Wśród największych dotychczasowych inwestorów w tej branży przeważają centra usług BPO/SSC (m.in. Capgemini, Shell, International Paper, Accounting Plaza, Philip Morris International), a także centra inżynieryjno-techniczne (takie jak Delphi, Lurgi czy CH2M HILL). Pomimo stosunkowo niewielkiego zaangażowania kapitału przez zagraniczne centra usług, pełnią one ważną rolę na lokalnym rynku pracy ze względu na wielkość zatrudnienia w branży – 37 centrów usług⁸

⁸ Ze względu na specyfikę sektora nowoczesnych usług biznesowych (centra BPO/ITO, SSC oraz R&D) działalności prowadzonej w centrach usług nie można przyporządkować do jednej sekcji PKD 2007. Większość z nich prowadzi działalność zgodną z charakterystyką sekcji M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), jednak procesy biznesowe realizowane w pozostałych centrach klasyfikowane są również jako działalności należące do sekcji K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa) oraz J (Informacja i komunikacja). W tej ostatniej sekcji ważny jest w szczególności dział PKD 62 – czyli Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana – w ramach którego mieści się działalność m.in. niektórych centrów rozwoju oprogramowania

prowadzących działalność w aglomeracji krakowskiej pod koniec 2008 r. (rys. 9) zatrudniało 12,3 tys. osób (Micek i in. 2010) a rok później już 13,8 tys. osób⁹.

Rys. 9. Lokalizacja i zatrudnienie w centrach usług w Krakowie

Źródło: Micek i in. 2010.

Należy podkreślić, że w latach 2005-2009 powstała większość (21) istniejących dziś w Krakowie i Zabierzowie centrów. Spośród działających w 2009 r. centrów usług 13 to centra BPO/ITO, 13 – R&D oraz 11 – SSC. Warto podkreślić, że aż 17 centrów należało do przedsiębiorstw z kapitałem amerykańskim. Według raportu *Sektor SSC/BPO w Polsce* (2010), Kraków (łącznie z Zabierzowem) zajmuje drugie miejsce w Polsce (po Warszawie) pod względem liczby centrów usług oraz pierwsze pod względem wielkości zatrudnienia w centrach¹⁰.

oraz centrów ITO (*IT outsourcing*). Ponadto do sekcji N (Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca) zaliczono procesy realizowane w jednostkach typu *call centre* i *contact centre*.

⁹ Podane wartości dotyczą wszystkich typów centrów usług: BPO/ITO (centra outsourcingu procesów biznesowych/centra outsourcingu IT), SSC (centra usług wspólnych) oraz R&D (centra badawczo-rozwojowe).

¹⁰ Bez uwzględnienia centrów ITO oraz R&D.

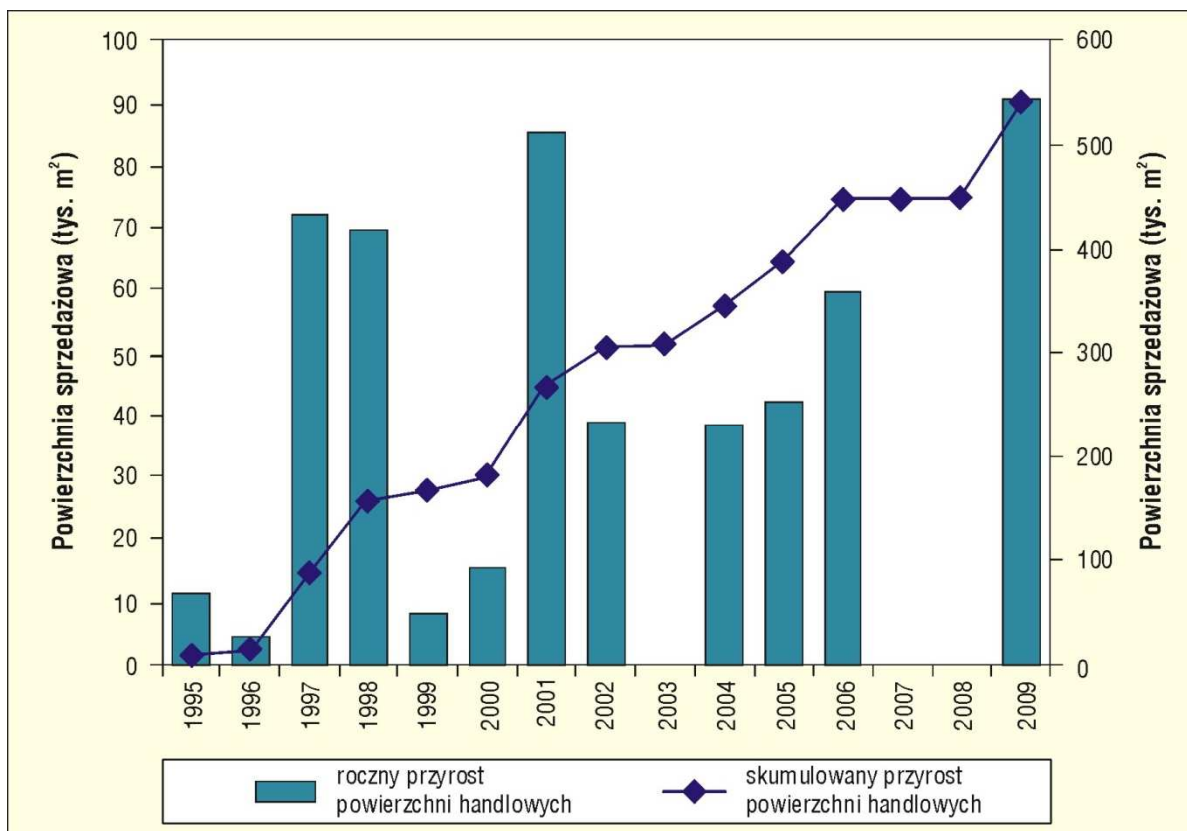
Inwestycje w gminach sąsiadujących z Krakowem

Zdecydowaną większość nakładów poniesionych dotychczas przez inwestorów zagranicznych w gminach sąsiadujących z Krakowem zainwestowano w latach 2005-2009 (87%). Udział tych gmin w ogóle nakładów inwestycyjnych w sektorze usług na obszarze objętym analizą wyniósł dla lat 2005-2009 zaledwie 3,7%. Największym odsetkiem wartości kapitału zainwestowanego w sąsiedztwie stolicy województwa charakteryzowała się działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M). Udział nakładów poniesionych w gminach sąsiadujących z Krakowem wyniósł w tym przypadku 8,2%. Niewątpliwie przyczyniła się do tego koncentracja działalności inwestorów z sektora nowoczesnych usług biznesowych (centra outsourcingu procesów biznesowych oraz centra usług wspólnych) w Kraków Business Park w gminie Zabierzów. To jedno z największych w Polsce centrów biurowych jest jednocześnie najważniejszą inwestycją w sektorze usług na obszarze gmin sąsiadujących z Krakowem (zdecydowana większość kapitału została zainwestowana w okresie 2006-2009). Innymi znaczącymi inwestycjami, na które poniesiono nakłady w analizowanym okresie były: centrum logistyczne Krakow Airport Logistics Centre w Modlniczce (w trakcie realizacji przez brytyjską Goodman Group), Panattoni Park Kraków w Skawinie (inwestycja amerykańskiej Panattoni Development Company ukończona pod koniec 2008 r.) oraz nowy terminal DHL w Niepołomicach (zrealizowany w 2008 r.).

Handel

Sumaryczna wartość inwestycji zagranicznych w Krakowie w działalność handlową (sekcja G według klasyfikacji PKD 2007) w latach 2005-2009 wyniosła 268,9 mln USD (tab. 8), co odpowiada 6,4% ogółu nakładów inwestycyjnych w mieście poniesionych w tym okresie przez inwestorów zagranicznych. Kapitał zainwestowany w analizowanym okresie stanowił niespełna 1/3 (32,9%) wszystkich dotychczasowych nakładów poniesionych w mieście w handel przez inwestorów zagranicznych. Zdecydowaną większość nakładów pochłonęły inwestycje w handlu detalicznym (69%). Pozostałe nakłady poniesiono na handel hurtowy. Warto dodać, że w analizowanym okresie nie zanotowano średnich i dużych inwestycji zagranicznych w handel pojazdami samochodowymi i naprawę pojazdów – ostatnią z działalności zaliczaną do sekcji G w klasyfikacji PKD.

Wśród krakowskich obiektów handlowych własność zagraniczną stanowią przede wszystkim sklepy wielkopowierzchniowe¹¹ (o powierzchni sprzedaży większej niż 2 tys. m²), w tym hipermarkety¹² oraz centra handlowo-usługowe. Własnością zagraniczną są także praktycznie wszystkie sieci dyskontowe¹³. Od lat operatorzy sieci hipermarketów zaliczają się do najważniejszych zagranicznych inwestorów w branży handlowej w Krakowie. Pierwsza trójka największych inwestorów to: Metro, Tesco oraz Carrefour.

Rys. 10. Wielkość powierzchni handlowej sklepów wielkopowierzchniowych (pow. 4 tys. m²) oddawanej corocznie do użytku w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Administracyjnych UMK i Colliers International.

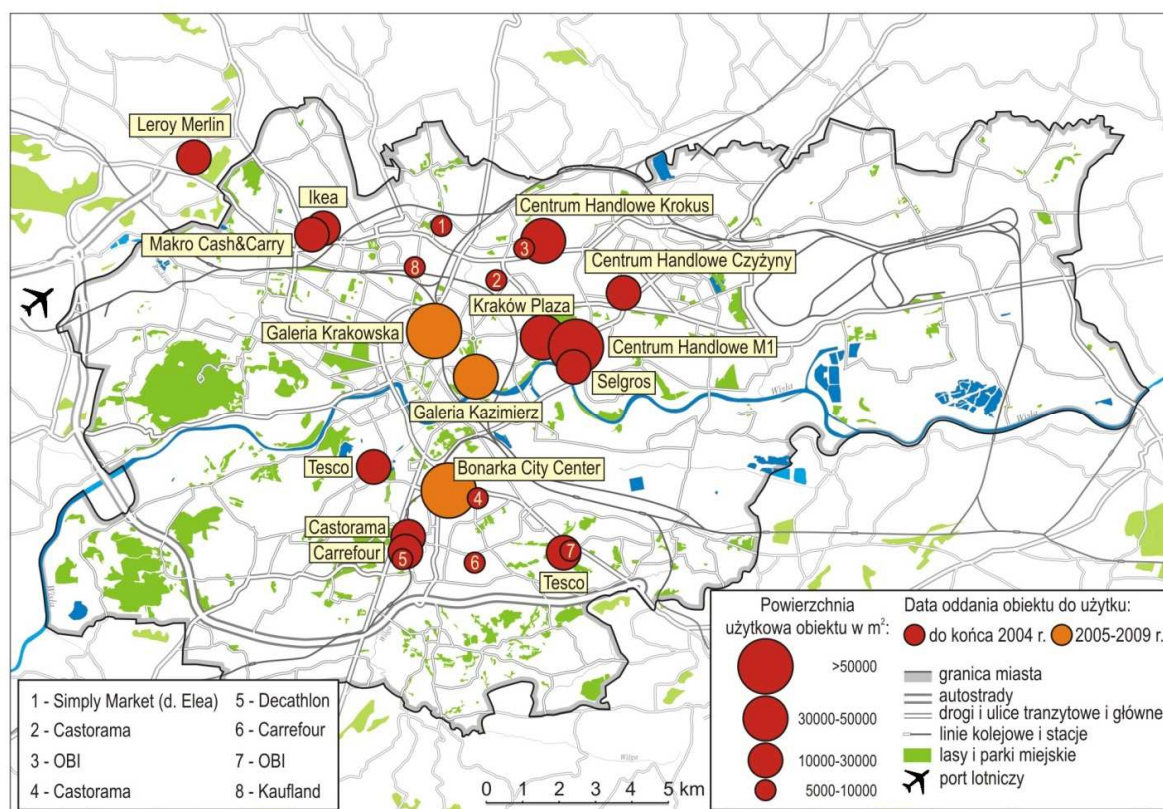
Każdy z nich zainwestował dotychczas ponad 100 mln USD. Inwestorzy zagraniczni ponieśli również nakłady na sieci supermarketów, przy czym należy zaznaczyć, że część z nich jest prowadzona na zasadzie umów franszizowych przez polskich przedsiębiorców.

¹¹ W grudniu 2009 roku w Krakowie istniało ponad 40 obiektów wielkopowierzchniowych.

¹² Według definicji GUS, za hipermarket przyjęto uznawać sklep o powierzchni sprzedaży powyżej 2 500 m², sprzedający żywność oraz inne towary konsumpcyjne i artykuły przemysłowe.

¹³ Dyskont (sklep dyskontowy) to sklep o powierzchni sprzedaży zazwyczaj nie mniejszej niż 300 m², charakteryzujący się ograniczonym asortymentem oraz stosunkowo niskimi cenami.

Rynek tzw. nowoczesnej powierzchni handlowej¹⁴ w Krakowie rozwija się od połowy lat 90. XX wieku, kiedy to do użytku oddano pierwsze duże hipermarkety i centra handlowo-usługowe. Na koniec 2009 r. całkowita podaż nowoczesnej powierzchni handlowej w Krakowie wynosiła 461 670 m² (*Krakowski Rynek Nieruchomości 2009*), co plasuje miasto na piątym miejscu w kraju¹⁵.

Rys. 11. Lokalizacja największych obiektów handlowych w Krakowie i gminach sąsiadujących w 2009 roku, które są własnością kapitału zagranicznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Administracyjnych UMK i Colliers International.

Wzrost liczby i powierzchni obiektów wielkopowierzchniowych w Krakowie i gminach sąsiednich po 1995 r. przebiegał charakterystycznymi „skokami”. W fazie inicjalnej, która miała miejsce w latach 1995-1996 pojawiły się pierwsze obiekty, mające postać wolnostojących hal, tzw. *big box*. Gwałtowny przyrost tego typu inwestycji miał miejsce w latach 1997-1998, by osłabnąć w dwóch kolejnych latach. Od 2001 roku pojawiają się w Krakowie centra handlowe (tzw. *shopping mall*), w których poza funkcją

¹⁴ Nowoczesne powierzchnie handlowe o metrażu powyżej 5 tys. m² GLA (*Gross Leasing Area* – powierzchnia najmu brutto), z wyłączeniem budynków wolnostojących, czyli tzw. *big box*.

¹⁵ W zestawieniu uwzględniono razem miasta tworzące konurbację katowicką i aglomerację trójmiejską.

handlową (liczne sklepy w formie tzw. galerii handlowej, a nie dominacja jednej dużej hali) obecna jest funkcja rozrywkowa.

Równolegle inwestowano nadal w wolnostojące hale, przy czym w przeciwieństwie do wcześniejszego okresu, gdy były to głównie hipermarkety z przewagą artykułów spożywczych, w latach 2000. hale takie obejmowały głównie sklepy z artykułami dom-hobby-ogród i sportowymi. Najwięcej nowych powierzchni handlowych w okresie 2005-2009 trafiło na rynek w 2009 r. dzięki oddaniu do użytku największego centrum handlowo-usługowego w Krakowie – Bonarka City Center, w którym powierzchnia najmu brutto wynosi 91 000 m². Na rysunku 11 przedstawiono lokalizację i powierzchnię użytkową największych obiektów handlowych w Krakowie i gminach sąsiadujących (ponad 4 tys. m²).

Inwestycje w sektorze handlowym w latach 2005-2009 charakteryzowały się znaczną zmiennością rocznej wartości BIZ, przy czym największe nakłady poniesiono w 2008 r. (ponad 90 mln USD). Największym inwestorem w analizowanym okresie była francuska grupa Association Familiale Mulliez (AFM), która poniosła nakłady sięgające prawie 1/3 ogółu wartości inwestycji zagranicznych w branży handlowej w latach 2005-2009. Zdecydowana większość nakładów grupy AFM przypada na inwestycję w hipermarket Auchan (18 800 m²) znajdujący się w centrum handlowo-usługowym Bonarka City Center. Association Familiale Mulliez jest właścicielem części tego obiektu, a nie jego najemcą jak inne firmy handlowe, stąd wysokie nakłady inwestycyjne. Pozostałe zaangażowanie inwestycyjne tego inwestora wynikało z nakładów poniesionych na hipermarket Leroy Merlin (otwarty w 2006 r.) oraz supermarket dyskontowy Simply Market i centrum handlowo-usługowe Simply City (oba obiekty są zarządzane przez sieć Elea należącą do grupy AFM). Drugim w kolejności największym inwestorem w branży handlowej w omawianym okresie była niemiecka grupa Metro, której nakłady inwestycyjne przekroczyły wartość 50 mln USD (inwestycje w hipermarket Real, Makro Cash & Carry, sklepy Media Markt oraz Saturn). Nakłady w wysokości ponad 10 mln USD poniosło jeszcze trzech innych inwestorów: sieć Tesco, brytyjskie przedsiębiorstwo Fibreglass Insulations, do którego należy spółka WKT Polska zajmująca się sprzedażą izolacji technicznych, budowlanych oraz systemów do suchej zabudowy wnętrza, oraz francuski Carrefour.

Nakłady na działalność handlową w gminach sąsiadujących z Krakowem wyniosły w latach 2005-2009 5,7% ogółu wartości inwestycji w omawianej sekcji, co odpowiadało zaledwie 0,3% wszystkich inwestycji zagranicznych poniesionych w tym czasie w Krakowie i okolicach. Największe inwestycje w analizowanym okresie poniosła I.D.C. Polonia – spółka z kapitałem słowackim, która w Libertowie posiada swoje biuro na Polskę. Kolejnym investorem na liście jest Mitsubishi Electric – japoński koncern, który w 2009 r. za prawie 3 mln USD nabył udziały w MPL Technology (z siedzibą w Balicach), firmie zajmującej się sprzedażą hurtową maszyn i urządzeń. Inwestycje w wysokości ponad 2 mln USD poniósł także koncern Jeronimo Martins (nakłady na trzy sklepy: w Niepołomicach, Wieliczce i Skawinie) oraz kontrolowany przez kapitał niemiecki Intersport, mający siedzibę w Cholerzynie.

Tab. 8. Struktura inwestycji zagranicznych w handlu w latach 1989-2009 według sekcji i działów PKD

PKD 2007	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD				Odsetek nakładów inwestycyjnych (Kraków)			
		1989-2009		2005-2009		Odsetek wewnątrz w danej sekcji		Odsetek ogółem	
		Kraków	Gminy sąsiednie	Kraków	Gminy sąsiednie	1989-2009	2005-2009	1989-2009	2005-2009
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	817,4	41,3	268,9	16,2	100,0	100,0	9,7	6,4
47	Handel detaliczny	621,7	28,2	184,6	10,1	76,1	68,7	7,4	4,4
46	Handel hurtowy	187,2	12,8	84,3	6,1	22,9	31,3	2,2	2,0
45	Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych	8,6	0,3	0,0	0,0	1,0	0,0	0,1	0,0

Źródło: badania własne.

---

3 Inwestycje zagraniczne według krajów pochodzenia kapitału

Struktura inwestycji według krajów w latach 1989-2009

W Krakowie bezwzględnie dominują inwestycje pochodzące z dwóch kontynentów – Europy – przede wszystkim tzw. starych krajów Unii Europejskiej – oraz Ameryki Północnej – głównie ze Stanów Zjednoczonych. Te dwa wielkie światowe regiony skupiały łącznie blisko 94% wszystkich nakładów kapitału zagranicznego w stolicy Małopolski, z czego na kraje Europy przypada aż 65,5% całkowitej masy inwestycji. Nieco ponad 4% nakładów inwestycyjnych ponieśli inwestorzy wywodzący się z krajów azjatyckich, pozostałe około 2% składają się na inwestycje z całej reszty świata oraz te poniesione przez instytucje międzynarodowe.

W gminach sąsiadujących z Krakowem udział inwestycji z krajów Europy i Stanów Zjednoczonych jest jeszcze wyższy niż w Krakowie. W porównaniu z Krakowem zwraca uwagę znacznie wyższy odsetek inwestycji z krajów europejskich – stanowią one 4/5 wszystkich nakładów zrealizowanych przez przedsiębiorców zagranicznych na tym obszarze.

Połowa kapitału zainwestowanego w stolicy Małopolski wywodzi się z dwóch krajów – Stanów Zjednoczonych (28%) i Niemiec (22%). Na kolejnych miejscach znajdują się przedsiębiorstwa z Wielkiej Brytanii i Francji i Austrii. Łącznie tych 5 krajów skupia aż 3/4 wszystkich nakładów poniesionych przez inwestorów zagranicznych w Krakowie w latach 1989-2009. Inwestorzy z postsocjalistycznych krajów Europy Środkowej i Wschodniej są źródłem około 6% inwestycji w Krakowie, przy czym dominują tu dwa kraje – Węgry i Chorwacja. Wśród inwestorów azjatyckich dominuje kapitał z Izraela.

W gminach sąsiadujących ze stolicą Małopolski w porównaniu z Krakowem znacznie mniejszy jest udział inwestycji amerykańskich, a znacznie większy francuskich. Najwięcej zainwestowały tu firmy niemieckie, a na drugim miejscu są inwestycje czeskie. Generalnie, w obszarze otaczającym Kraków – z racji dużo mniejszych nakładów niż w samym Krakowie i mniejszej liczby firm wyraźnie widać, że struktura geograficzna pochodzenia kapitału wynika z działalności jednego lub co najwyżej kilku dużych inwestorów, najczęściej przemysłowych. Najlepiej jest to widoczne w przypadku inwestycji czeskich, które są efektem zaangażowania jednego wielkiego inwestora – grupy

ČEZ w Elektrowni Skawina. Gros nakładów francuskich skupiają z kolei trzej inwestorzy – Valeo w Skawinie (produkcja części samochodowych), Royal Canin w Niepołomicach (karma dla zwierząt) i Association Familiale Mulliez (hipermarket budowlany w Modlniczce).

W Krakowie, w porównaniu z Polską, zwraca uwagę relatywnie niewielkie zaangażowanie inwestorów z Włoch, Holandii, Japonii i Korei Południowej. Jeśli chodzi o inwestorów holenderskich to wszelkie porównania z sytuacją w Polsce są o tyle trudne, że zarówno GUS, jak i NBP, określając pochodzenie kapitału przyjmują kryterium rejestracji spółki matki wobec polskiego oddziału, a nie rzeczywistego pochodzenia kapitału. W ten sposób inwestycje holenderskie w Polsce są znacznie zawyżone, gdyż kraj ten jest jednym z popularniejszych miejsc rejestracji spółek zagranicznych w Europie. Przykładowo, amerykański Philip Morris, jeden z największych inwestorów w Małopolsce jest traktowany w świetle danych NBP i GUS jako firma holenderska, gdyż bezpośredni udziałowiec krakowskiej firmy to Philip Morris Participations B.V. Z kolei inwestycje japońskie i koreańskie są skoncentrowane przede wszystkim w przemyśle przetwórczym – nowe zaś przedsięwzięcia lokowane są poza miastami centralnymi wielkich polskich aglomeracji. Prawdliwość tę potwierdza się także w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym – jedyny większy inwestor z Japonii, firma Nidec (produkcja części samochodowych), zlokalizował swoją nową fabrykę w Niepołomicach. Firmy włoskie wykazują z kolei wyraźną koncentrację w województwie śląskim.

Widoczne jest zróżnicowanie inwestorów z poszczególnych krajów w zakresie sektorów gospodarki, w które inwestują. Spośród największych inwestorów najbardziej zrównoważoną strukturę według trzech sektorów gospodarki (przemysł, handel, usługi) odznaczają się firmy niemieckie. Firmy amerykańskie inwestowały niemal wyłącznie w przemyśle i usługach, te z Wielkiej Brytanii przede wszystkim w przemyśle i handlu, francuskie – głównie w handlu, ale też znaczące inwestycje w przemyśle, holenderskie – głównie w handlu, a izraelskie prawie wyłącznie w usługach.

Tab. 9. Struktura inwestycji zagranicznych w latach 1989-2009 według kraju pochodzenia oraz rodzaju działalności

Lp.	Kraj	Inwestycje (mln USD)										Zatrudnienie (w tys.) na koniec 2009 roku	
		Kraków 1989-2009				Kraków 2005-2009				Gminy sąsiednie 1989-2009	Gminy sąsiednie 2005-2009	Kraków	Gminy sąsiednie
		Razem	handel	przemysł	usługi	Razem	handel	przemysł	usługi				
	Europa	5510,0	766,9	1567,8	3175,2	2678,4	260,8	805,6	1612,0	1112,1	745,4	41,4	8,4
1.	Niemcy	1819,2	238,3	91,7	1489,2	428,4	78,7	18,1	331,6	351,7	208,0	8,2	2,4
2.	Wielka Brytania	1139,8	170,7	786,0	183,1	808,1	36,4	611,3	160,4	117,0	90,1	10,6	1,6
3.	Francja	645,5	233,7	267,8	144,0	285,3	102,7	89,4	93,2	220,6	116,5	8,6	2,4
5.	Austria	338,0	13,1	21,8	303,1	260,3	3,1	9,8	247,4	21,7	5,2	0,8	0,5
6.	Węgry	276,9	0,0	0,0	276,9	276,9	0,0	0,0	276,9	0,0	0,0	0,0	0,0
7.	Irlandia	239,4	0,0	1,5	237,9	223,5	0,0	0,0	223,5	0,7	0,7	1,9	0,0
8.	Chorwacja	229,3	0,0	229,3	0,0	22,5	0,0	22,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9.	Holandia	169,8	47,7	27,1	95,0	100,5	18,3	20,5	61,7	18,0	4,9	1,7	0,2
10.	Szwecja	121,2	23,7	20,3	77,1	29,3	8,3	0,5	20,5	2,4	0,0	2,2	0,0
11.	Belgia	108,2	0,0	10,3	98,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	0,4	0,7	0,0
12.	Hiszpania	95,0	0,8	30,9	63,2	66,4	0,1	3,7	62,6	0,0	0,0	0,8	0,0
13.	Szwajcaria	92,7	0,0	18,4	74,3	73,1	0,0	3,8	69,3	4,4	4,4	0,3	0,3
14.	Luksemburg	86,7	0,0	0,0	86,7	54,9	0,0	0,0	54,9	0,0	0,0	0,8	0,0
15.	Portugalia	47,8	10,2	37,6	0,0	26,7	5,5	21,2	0,0	2,4	2,4	1,2	0,1
16.	Włochy	27,6	7,4	14,9	5,3	10,8	3,2	3,9	3,7	24,6	15,6	1,9	0,2
17.	Dania	19,1	0,8	2,0	16,3	0,5	0,4	0,0	0,1	5,7	5,7	0,5	0,1
18.	Finlandia	12,6	6,0	0,0	6,6	9,6	3,0	0,0	6,6	1,1	1,1	0,6	0,1
19.	Norwegia	12,6	11,5	0,0	1,1	1,8	0,8	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20.	Rosja	10,4	0,0	2,1	8,3	8,3	0,0	0,0	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0
21.	Liechtenstein	6,1	0,0	6,1	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
22.	Słowenia	5,0	0,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
23.	Grecja	4,7	0,5	0,0	4,2	4,3	0,1	0,0	4,2	0,0	0,0	0,1	0,0
24.	Czechy	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	335,6	287,7	0,0	0,4
25.	Pozostałe kraje europejskie	0,5	0,4	0,0	0,1	0,3	0,2	0,0	0,1	4,8	2,8	0,0	0,1
	Ameryka Płn.	2378,3	25,6	864,6	1488,1	1329,5	3,6	171,1	1154,8	249,9	137,4	13,4	0,8
1.	USA	2371,1	21,6	864,6	1484,9	1329,3	3,6	171,1	1154,6	249,9	137,4	13,4	0,8
2.	Kanada	7,2	4,0	0,0	3,2	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0

Lp.	Kraj	Inwestycje (mln USD)										Zatrudnienie (w tys.) na koniec 2009 roku	
		Kraków 1989-2009				Kraków 2005-2009				Gminy sąsiednie 1989-2009	Gminy sąsiednie 2005-2009	Kraków	Gminy sąsiednie
		Razem	handel	przemysł	usługi	Razem	handel	przemysł	usługi				
	Azja	352,3	0,9	79,1	272,4	106,2	0,0	0,1	106,1	24,3	24,3	1,5	0,4
1.	Izrael	255,2	0,1	0,0	255,1	89,1	0,0	0,0	89,1	0,0	0,0	1,0	0,0
2.	Turcja	79,1	0,0	79,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
3.	Chiny	16,8	0,2	0,0	16,6	16,6	0,0	0,0	16,6	0,0	0,0	0,2	0,0
4.	Japonia	1,2	0,6	0,0	0,7	0,4	0,0	0,0	0,4	23,0	23,0	0,1	0,2
5.	Indie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	1,3	0,0	0,1
	Pozostałe kraje	73,8	16,0	0,3	57,5	62,1	4,6	0,0	57,5	21,7	20,7	0,1	0,3
1.	Australia	61,7	4,2	0,0	57,5	57,9	0,4	0,0	57,5	21,7	20,7	0,0	0,3
2.	RPA	11,8	11,8	0,0	0,0	4,2	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3.	Maroko	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Brak informacji o kraju pochodzenia	18,4	4,4	6,1	7,9	6,5	0,0	6,1	0,4	0,0	0,0	0,4	0,1
	Instytucje międzynarodowe	81,4	0,0	0,0	81,4	12,2	0,0	0,0	12,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	Ogółem	8414,2	813,8	2517,9	5082,5	4194,8	269,0	982,9	2942,9	1408,0	927,9	56,8	9,9

Źródło: badania własne.

Struktura inwestycji według krajów w latach 2005-2009

W latach 2005-2009, w porównaniu z okresem poprzednim, nie zaszły większe zmiany ze względu na strukturę nakładów inwestycyjnych według kontynentów. Niezaprzeczalnym liderem na tym polu są kraje europejskie, łącznie odpowiadające 63,8% całkowitych nakładów, drugie w kolejności są kraje Ameryki Północnej, które tak naprawdę opierają się w całości na inwestycjach Stanów Zjednoczonych, stanowiące 31,7%. Pozostałą część nakładów zapewniają inwestorzy azjatyccy (2,5%) oraz australijscy i afrykańscy (1,1%).

Analizując udział inwestycji na terenie miasta Krakowa wedle uczestniczących w nich krajów, widoczna jest silna pozycja USA, która odpowiada za cały zasób nakładów Ameryki Północnej i w rankingu znajduje się na pierwszym miejscu, kolejnymi największymi inwestorami są Wielka Brytania i Niemcy z odpowiednio 19,3 i 10,2% udziałów w całości. Poza tę trójkę udziały żadnego z pozostałych państw nie przekraczają 7%, a inwestorzy spoza Europy, z wyjątkiem wspomnianych już Stanów Zjednoczonych nie przekraczają 2,5% całości.

Kraje bardziej aktywne w Krakowie w latach 2005-2009 w porównaniu z całym badanym okresem to przede wszystkim Wielka Brytania, USA, Węgry, Irlandia i Austria. Zanotowały one wzrost w przedziale 2,2-5,8 punktów procentowych (dalej oznaczanych jako pp). Pozostałe kraje, których nakłady były większe od tych z okresu poprzedniego, nie przekroczyły 0,7 pp. Znacząco mniejszą aktywność inwestycyjną wykazały przede wszystkim Niemcy, które wykazały 10,2% udział w całości nakładów podczas gdy ich średnia dla całego okresu wynosiła 21,6%. Pozostałe kraje, które wykazały mniej nakładów odnotowały niewielką różnicę, sięgającą maksymalnie 2,2 pp.

Sytuacja na terenie gmin przylegających do Krakowa wykazuje niewielkie różnice z przedstawioną powyżej. W całym okresie i w latach 2005-2009 4/5 poczynionych tam inwestycji pochodzi z krajów europejskich, na drugim miejscu jest Ameryka Północna z wyłącznymi inwestycjami USA, które w końcu badanego okresu zmalały nieznacznie o kilka punktów procentowych, następnie Azja z dominującymi nakładami Japonii i Australia. Kraje, których nakłady są tutaj najbardziej znaczące to Niemcy, Czechy, USA, Francja i Wielka Brytania. W latach 2005-2009 ta kolejność w udziale do całości nakładów zmieniła się, na pozycję lidera przesunęły się Czechy ze wzrostem o 6,2 pp, następnie

Niemcy, a dalej USA, Francja i Wielka Brytania, która spośród bardziej znaczących inwestorów jako jedyna (obok Czech) wykazała wzrost aktywności.

W poszczególnych branżach, w których inwestowane są nakłady, zarówno w całym okresie jak i w latach 2005-2009 kraje europejskie dominują nad pozostałymi, w handlu jest to skala 97%, w przemyśle 82% a w usługach 54%. W przypadkach dwóch ostatnich znaczący wkład ma jeszcze Ameryka Północna, natomiast inwestycje z pozostałych kontynentów są znikome, rzędu 2-3%. Największą aktywnością spośród krajów europejskich charakteryzują się w handlu Niemcy, Francja i Wielka Brytania, przy czym pod koniec badanego okresu Francja wykazała się większą aktywnością od Niemiec, w przemyśle w całym okresie dominuje Wielka Brytania, po której plasuje się Francja, a z kontynentu amerykańskiego znacząco wybija się USA. Warto zauważyć, że aktywność Wielkiej Brytanii w latach 2005-2009 wzrosła o ponad 30 pp. Z kolei w usługach w całym okresie równorzędną pozycję zajmują Niemcy i USA przy wzroście znaczenia tego ostatniego w końcowym okresie.

W ostatnich latach prognozuje się wzrost zaangażowania kapitału z tak zwanych krajów BRIC (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny). Wzrost zaangażowania inwestorów z tych krajów w ostatnich 5 latach w Krakowie i gminach sąsiadujących jest zauważalny, chociaż póki co inwestorzy z tych krajów nie odgrywali w Krakowie i gminach sąsiednich istotnej roli – łączne ich inwestycje na koniec 2009 r. były mniejsze niż 0,5% całkowitych nakładów kapitału zagranicznego. Nie wliczano tutaj nakładów MittalSteel (obecnie ArcelorMittal), która traktowana jest jako firma brytyjska.

Pierwsza większa inwestycja chińska pojawiła się w Krakowie w 2009 r. w związku z przejęciem działu zawieszon amerykańskiego producenta części samochodowych Delphi, który posiada jedno ze swoich centrów technicznych w Krakowie. Ponad 200 inżynierów zostało w ten sposób pracownikami firmy BWI, w której dominującym udziałowcem jest Shougang Corporation. Inwestycje indyjskie ograniczają się jak na razie do firmy outsourcingowej HCL Poland, której skala działalności jest jednak znacznie mniejsza niż pierwotnie zapowiadano. Inwestycje rosyjskie są również bardzo skromne, chociaż nastąpił w ostatnich latach niewielki ich wzrost. Nie odnotowano natomiast żadnej inwestycji pochodzącej z Brazylii.

Zatrudnienie w firmach zagranicznych według pochodzenia kapitału

W strukturze zatrudnienia powtarza się schemat zaobserwowany w nakładach inwestycyjnych, choć w nieco innych proporcjach. Najwięcej zatrudnionych jest w firmach inwestorów europejskich (72,8% na terenie Krakowa i 84,6% w gminach sąsiadujących), druga z kolei jest Ameryka Północna ponownie zdominowana przez Stany Zjednoczone (odpowiednio 23,6 i 8,1% dla Krakowa i gmin sąsiednich), a trzecią pozycję, radykalnie mniejszą na ich tle zajmują inwestorzy z Azji (Kraków: 2,7%, gminy sąsiednie: 3,6%). Firmy amerykańskie zatrudniają 23,6% pracujących na terenie miasta Krakowa, natomiast trzy razy mniej na terenie gmin sąsiadujących. Wśród krajów Europy najwięcej pracowników w Krakowie zatrudniają firmy z Wielkiej Brytanii, Francji oraz Niemiec. Jeśli chodzi o gminy sąsiadujące, przoduje Francja, za nią Niemcy (po 24%) i Wielka Brytania (16%).

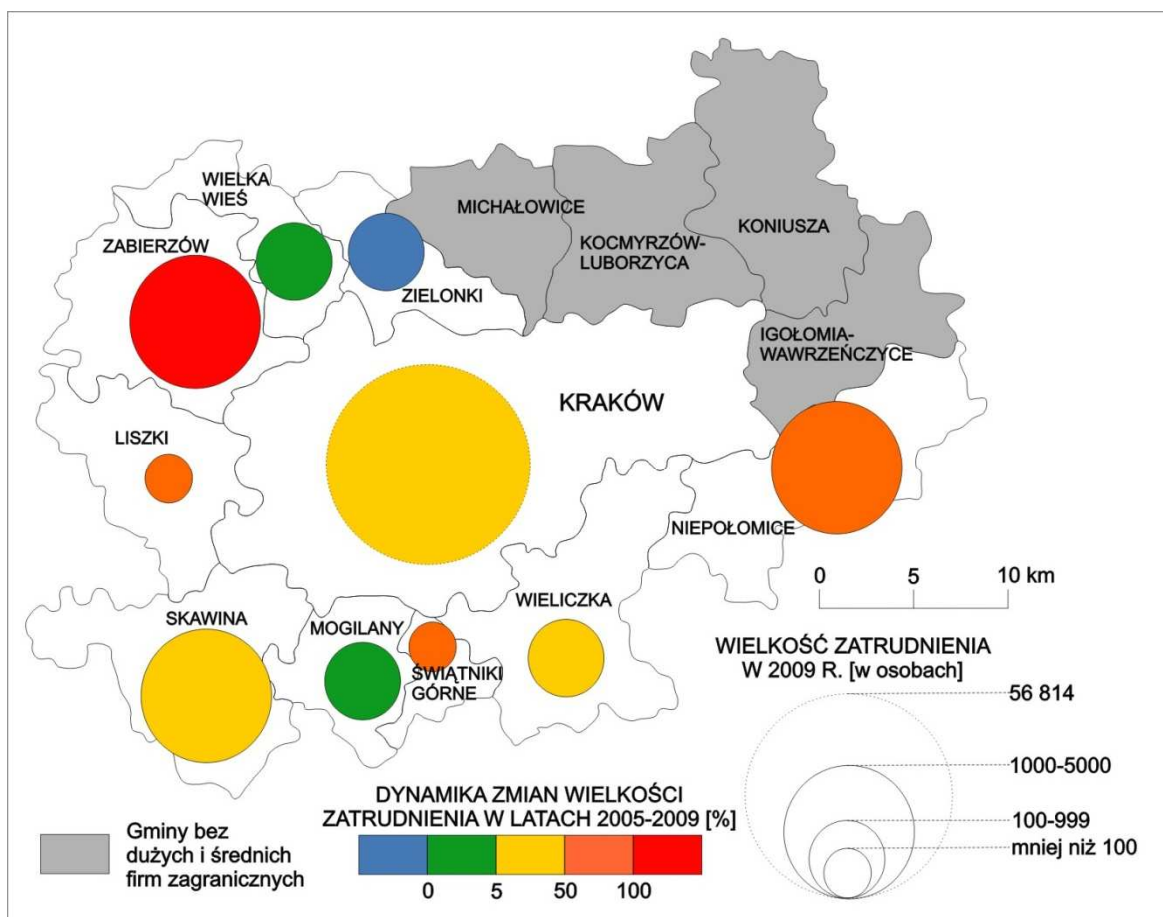
4 Inwestorzy zagraniczni na rynku pracy Krakowa i gmin sąsiednich

Małopolska należy do województw o przeciętnym udziale firm zagranicznych w regionalnym rynku pracy. W 2008 r. (najbardziej aktualne opublikowane dane GUS) bezwzględna liczba miejsc pracy w firmach z kapitałem zagranicznym uplasowała region na 5. miejscu wśród wszystkich województw kraju z ponad 86 tys. miejsc pracy, po województwach mazowieckim, wielkopolskim, śląskim i dolnośląskim. Kolejność taka utrzymuje się już od kilku lat. Pod względem udziału zatrudnienia w spółkach z kapitałem zagranicznym w liczbie pracujących poza rolnictwem (bez firm do 9 pracujących) pozycja regionu jest nieco niższa – w roku 2007 zajmował on 8. miejsce z udziałem na poziomie 12,8% (średnia krajowa – 17,5%). Na tle całego województwa znaczenie inwestorów zagranicznych dla lokalnego rynku pracy Krakowa oraz gmin sąsiadujących jest zdecydowanie większe. Jak wykazały badania inwestycji zagranicznych w Małopolsce prowadzone w 2009 r. (Domański i in. 2009) inwestycje te wykazują wyraźne ciążenie w kierunku głównego ośrodka regionu; udział pracujących w firmach zagranicznych w ogóle pracujących poza rolnictwem najwyższy był właśnie w Krakowie oraz powiecie ziemskim krakowskim, a także w powiecie wielickim, w każdej z tych jednostek przekraczając 20%.

W niniejszym rozdziale analizie poddano zatrudnienie w firmach z kapitałem zagranicznym działających na terenie Krakowa i sąsiadujących z nią gmin. Obok informacji na temat stanu aktualnego opisano także zmiany tego zjawiska i jego dynamikę w okresie 1996-2009, ze szczególnym uwzględnieniem lat 2005-2009. Na początku omówiono wielkość zatrudnienia i jego zmiany w analizowanym okresie w ujęciu przestrzennym, zwrócono ponadto uwagę na miejsca pracy w inwestycjach *greenfield*. Następnie skupiono się na bardziej szczegółowej charakterystyce wg sektorów, działów i sekcji PKD 2007, która przeprowadzona została z uwzględnieniem podziału na Kraków i gminy ościenne, przy czym w analizach traktowane one były łącznie. Przedstawiono także wielkość oraz zmiany zatrudnienia w zależności od poziomu zaawansowania technologicznego firm przemysłowych i stopnia wykorzystania nowoczesnej wiedzy w firmach usługowych. Rozdział kończą informacje o inwestorach zagranicznych, którzy w 2009 r. byli największymi pracodawcami na omawianym obszarze.

Zatrudnienie w firmach z kapitałem zagranicznych – ogółem

W 2009 r. w Krakowie istniało 56,8 tys. miejsc pracy w firmach z kapitałem zagranicznym, zaś w dziewięciu spośród trzynastu sąsiadujących gmin było ich łącznie 9,9 tys. Obok Krakowa, największe skupiska miejsc pracy w analizowanych przedsiębiorstwach stanowiły Skawina, Niepołomice oraz Zabierzów – odpowiednio 4,4 tys., 2,1 tys. oraz 2,0 tys. Na drugim biegunie znalazły się natomiast dwie gminy powiatu ziemskiego krakowskiego – Liszki oraz Świątyniki Górne; w obu przypadkach liczba zatrudnionych w firmach zagranicznych nie przekroczyła 50 osób (rys. 13). Zupełnie pozbawione średnich i dużych inwestycji zagranicznych były gminy północno-wschodniego, tradycyjnie rolniczego sąsiedztwa Krakowa, tj. Michałowice, Kocmyrzów-Luborzyca, Koniusza oraz Igołomia-Wawrzeńczyce, których atrakcyjność inwestycyjną zmniejsza m. in. fakt słabszej dostępności komunikacyjnej do centrum miasta.

Rys. 12. Wielkość zatrudnienia w firmach z kapitałem zagranicznym w Krakowie i gminach ościennych w roku 2009 oraz jego zmiany w latach 2005-2009

Źródło: badania własne.

W całym okresie 1996-2009, zarówno w Krakowie jak i w jego sąsiedztwie, nastąpił wzrost liczby miejsc pracy w analizowanych przedsiębiorstwach. W Krakowie w 1996 r. liczba ta wynosiła 12,4 tys., a zatem do 2009 r. dokonał się przyrost ponad trzykrotny. Szczególnie duża zmiana miała miejsce w 2000 i 2004 roku, w stosunku do lat poprzednich przybyło wówczas po około 10 tys. nowych miejsc pracy. W 2000 r. związane to było z przemianami własnościowymi i prywatyzacją kilku dużych przedsiębiorstw: Telekomunikacji Polskiej, Vistuli, Mostostalu, Orbisu czy też firmy Wawel. W 2004 r. z kolei ten gwałtowny wzrost miejsc pracy wynikał przede wszystkim z przejęcia Huty im. Sendzimira przez grupę Mittal (obecnie ArcelorMittal). W latach 2005-2009 w Krakowie przybyło 9,2 tys. miejsc pracy w firmach z zagranicznym kapitałem (dynamika zmian w tym okresie wyniosła nieco ponad 9%). Warto zwrócić uwagę na 2009 r., w którym, w stosunku do poprzedniego, nastąpiła redukcja miejsc pracy w zagranicznych przedsiębiorstwach (o około 1 tys.), co stanowi wyjątek od tendencji obserwowanej od roku 1996 systematycznego wzrostu zatrudnienia w tych podmiotach obliczanego rok do roku. Spadek ten stanowi następstwo redukcji załogi w niektórych dużych firmach przemysłowych (m.in. ArcelorMittal Poland oraz w Plivie), w mniejszym stopniu także w innych przedsiębiorstwach. Jednocześnie zaobserwowane zjawisko może po części wynikać nie tylko z faktycznej redukcji liczby miejsc pracy, lecz ze zmian w zakresie form zatrudnienia – część dotychczasowych pracowników jest zwalniana z firmy i zatrudniana nierzadko na tych samych stanowiskach za pośrednictwem agencji pracy tymczasowej, przez co zatrudnienie w samych firmach się zmniejsza, ale miejsca pracy – są zachowane.

W dziewięciu gminach położonych w sąsiedztwie Krakowa w 1996 r. całkowita liczb miejsc pracy w firmach zagranicznych wynosiła 2,9 tys. i podobnie jak w przypadku Krakowa, do 2009 r. zaobserwowano wzrost tej liczby ponad trzykrotnie. Inaczej niż w stolicy regionu, w gminach tych przyrosty liczby nowych miejsc pracy cechowała mniejsza dynamika, zaś w latach 1997 i 2001 zanotowano wręcz spadek w stosunku do lat poprzednich. Wyraźne ożywienie nastąpiło w latach 2007 i 2008, kiedy to całkowita wielkość zatrudnienia w firmach zagranicznych wzrosła o około 2,5 tys. W okresie 2005-2009 najwięcej nowych miejsc pracy powstało w Zabierzowie (ok. 2 tys.), Niepołomicach oraz Skawinie. Tym samym dynamika zmian wielkości zatrudnienia była w tych jednostkach największa, z maksimum w Zabierzowie, w którym uległa ona dziesięciokrotnieniu. W ostatniej z wymienionych gmin decydujące znaczenie miało

zwiększenie zatrudnienia w centrum usług wspólnych firmy Shell zlokalizowanym na terenie Kraków Business Park, wchodzącego w skład krakowskiej specjalnej strefy ekonomicznej. W pozostałych gminach graniczących z Krakowem dynamika zmian wielkości zatrudnienia była mniejsza i nie przekraczała 100%. W Wielkiej Wsi w całym okresie 2005-2009 zatrudnienie to utrzymywało się na tym samym niskim poziomie. W Zielonkach z kolei nastąpił jego spadek w stosunku do 2005 r., co w przypadku drugiej w wymienionych gmin stanowiło konsekwencję przeniesienia oddziału japońskiej firmy Nidec do nowo wybudowanego zakładu w Niepołomicach.

Tab. 10. Struktura branżowa zatrudnienia według sekcji PKD w 2009 oraz 2004 roku

PKD 2007	Sekcja PKD	2009		2004	
		Kraków	Gminy sąsiednie	Kraków	Gminy sąsiednie
C	Przetwórstwo przemysłowe	11 555	6 578	16 934	4 196
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	10 808	687	9 536	454
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10 584	1 022	2 220	0
J	Informacja i komunikacja	7 599	532	3 415	96
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	5 509	336	4 241	200
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3 373	37	3 018	74
F	Budownictwo	2 475	40	3 980	13
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	1 702	7	1 122	0
H	Transport i gospodarka magazynowa	865	179	415	163
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	569	0	321	0
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	536	0	353	0
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę	518	383	664	650
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	482	2	137	2
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	153	45	123	45
P	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	40	0	50	0
B	Górnictwo i wydobywanie	30	60	30	0
S	Pozostała działalność usługowa	15	0	8	0
	Ogółem	56 814	9 908	46 566	5 893

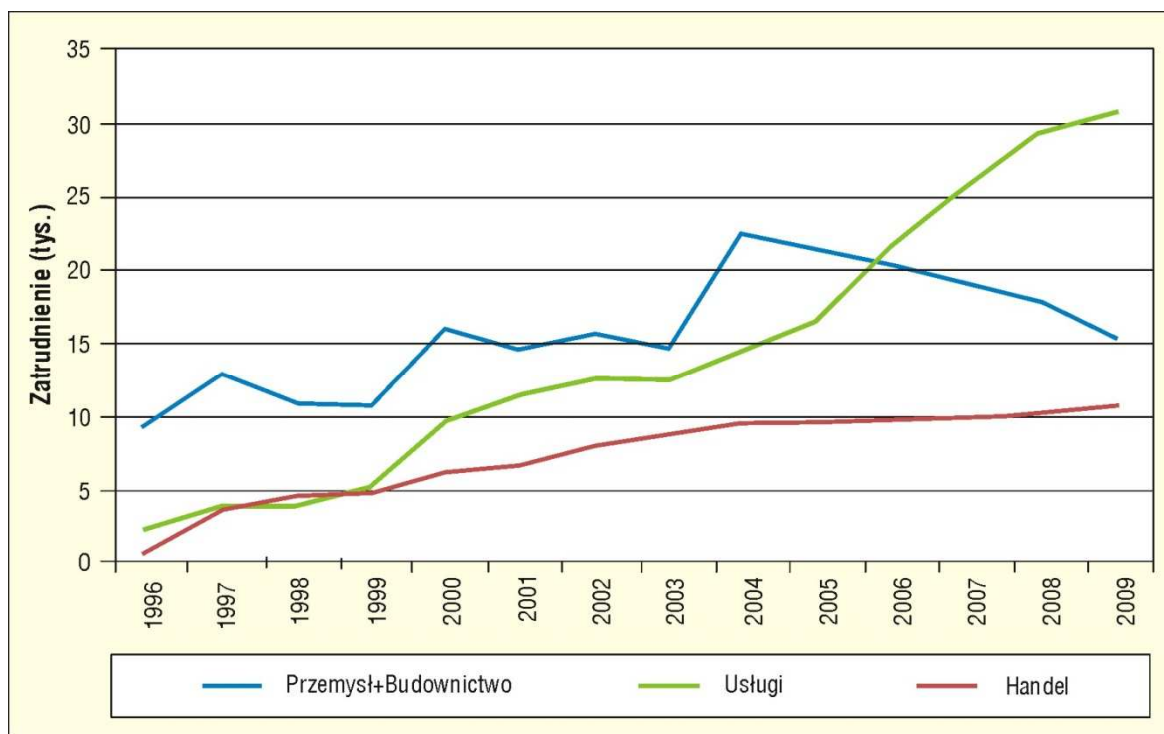
Źródło: badania własne.

W 2009 r. na terenie Krakowa i gmin ościennych istniało 33 tys. stanowisk pracy w inwestycjach typu *greenfield*. Warto zwrócić uwagę, iż w analizowanym obszarze, w latach 2005-2009 liczba miejsc pracy w takich przedsiębiorstwach wzrastała w tempie szybszym aniżeli analogiczna liczba w pozostałych firmach z kapitałem zagranicznym. Świadczy o tym udział miejsc pracy w nowo powstałych zakładach; w 2005 r. wynosił on 36,8%, zaś cztery lata później osiągnął poziom 49,3%.

Gminy sąsiadujące z Krakowem cechuje większy udział miejsc pracy w przedsiębiorstwach *greenfield* aniżeli stolicę Małopolski. W analizowanym okresie 2005-2009 udział ten kształtował się na poziomie 70-80%, swoje maksimum osiągając w 2008 r. – 82,6% (6,4 tys.). W Krakowie natomiast największy udział miejsc pracy w takich zakładach zanotowano w roku 2009, wyniósł on wówczas 46% (26,2 tys.).

Zatrudnienie według sektorów – Kraków

Rynek pracy w firmach zagranicznych w Krakowie kształtowany jest obecnie w największym stopniu przez firmy usługowe. W 2009 r. zatrudniały one ponad 30 tys. osób. Należy jednak zaznaczyć, że dominacja sektora usług ma miejsce dopiero od 2006 r., w którym to roku liczba miejsc pracy w usługach przekroczyła ich liczbę w sektorze przemysłowym (do którego wliczono także budownictwo).

Rys. 13. Zatrudnienie na koniec roku w firmach z udziałem kapitału zagranicznego według sektorów działalności w Krakowie

Źródło: badania własne.

W całym okresie 1996-2009 sektor usługowy odznaczał się największą dynamiką w zakresie wzrostu wielkości zatrudnienia z niespełna 2,5 tys. do ponad 30 tys. (wzrost niemal 13-krotny) (rys. 13). Szczególnie duży przyrost nastąpił w latach 2005-2008, sektor usług w mieście powiększył się wówczas o 12,7 tys. miejsc pracy. Stało się to m. in.

za sprawą silnej ekspansji firm outsourcingowych (m.in. Capgemini, IBM BTO, Philip Morris).

Dużej dynamice wzrostu zatrudnienia w firmach usługowych towarzyszyło jego wyhamowanie w przemyśle i budownictwie, a wreszcie bezwzględne zmniejszenie zatrudnienia w tym sektorze notowane od 2005 r. Największe zatrudnienie odnotowano w tej działalności w 2004 r. – około 22 tys., a w następnych latach następował jego systematyczny spadek do około 15 tys. w 2009 r. Głównym czynnikiem zmniejszenia znaczeniu przemysłu były redukcja zatrudnienia u największych krakowskich pracodawców przemysłowych (np. ArcelorMittal, Pliva), relokacja zakładów przemysłowych poza Kraków (np. Wawel, Vistula) oraz brak nowych większych inwestycji przemysłowych, gdyż nowe firmy lokowały się głównie w obszarze metropolitalnym (m.in. Niepołomice, Dobczyce, Skawina).

Zatrudnienie w placówkach handlowych, inaczej aniżeli w usługach i przemyśle wraz z budownictwem, cechował powolny lecz systematyczny wzrost z poziomu nieco ponad 0,5 tys. miejsc pracy w roku 1996 do niespełna 11 tys. w 2009 r. Zadecydowała o tym głównie budowa nowych centrów handlowych i sklepów wielkopowierzchniowych, które powstawały na terenie miasta w całym analizowanym okresie.

Konsekwencją opisanych powyżej zmian zatrudnienia w poszczególnych sektorach był fakt, iż w 2009 r. ponad 50% wszystkich miejsc pracy oferowanych przez zagranicznych inwestorów w Krakowie znajdowało się w sektorze usługowym, niespełna 30% – w sektorze przemysłowym i budownictwie, a pozostałe – w handlu. W stosunku do 1996 r., w którym w przemyśle i budownictwie istniało około 3/4 wszystkich analizowanych miejsc pracy, dokonana się zatem zasadnicza zmiana. Tendencja ta wydaje się jednak zbieżna z ogólnym trendem obserwowanym nie tylko w odniesieniu do firm zagranicznych, polegającym na stopniowym wycofywaniu przemysłu z centralnego obszaru metropolii do jej strefy zewnętrznej.

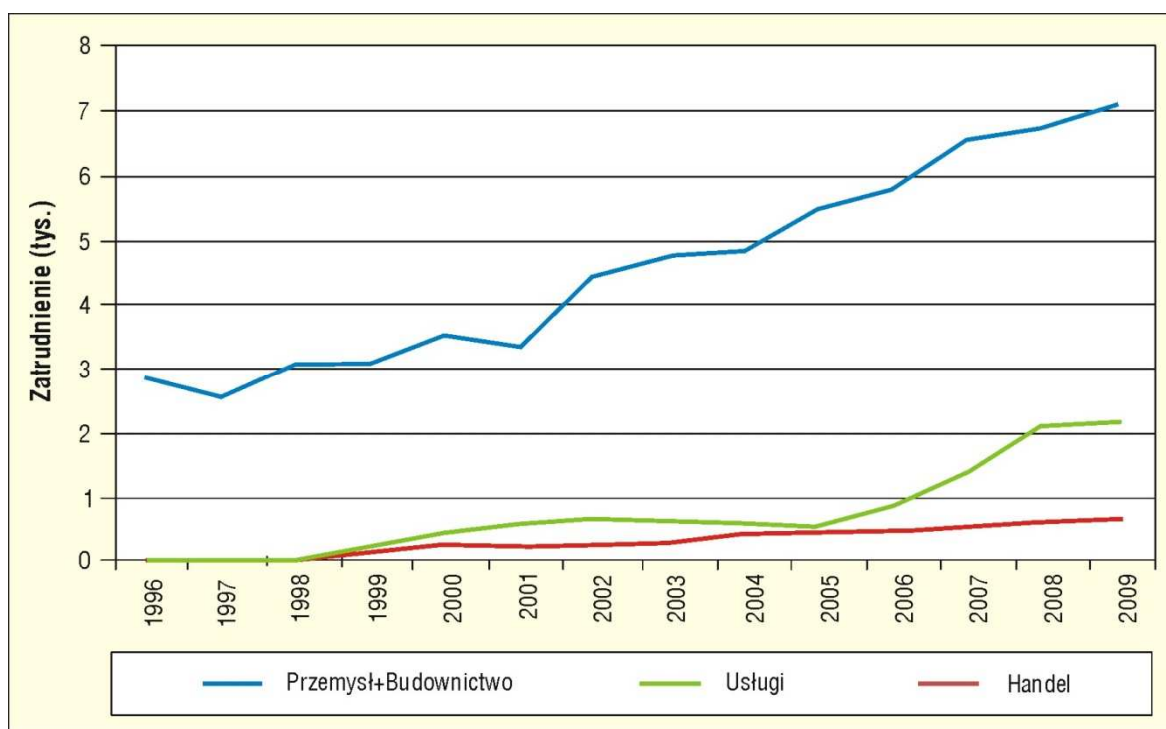
Tab. 11. Struktura zatrudnienia w firmach zagranicznych według działów PKD w 2009 i 2004 roku

PKD 2007	Dział	Zatrudnienie				Kraków	
		Kraków		Gminy sąsiednie		Odsetek ogółem	
		2009	2004	2009	2004	2009	2004
B-E	Przemysł	12 672	17 949	7 021	4 846	22,3	38,5
C	Przetwórstwo przemysłowe	11 555	16 934	6 578	4 196	20,3	36,4
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i gorącą wodę	518	664	383	650	0,9	1,4
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	569	321	0	0	1,0	0,7
B	Górnictwo i wydobywanie	30	30	60	0	0,1	0,1
F	Budownictwo	2 475	3 980	40	13	4,4	8,5
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	10 808	9 536	687	454	19,0	20,5
H-S	Usługi	30 858	15 102	2 160	580	54,3	32,4
H	Transport i gospodarka magazynowa	865	415	179	163	1,5	0,9
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3 373	3 018	37	74	5,9	6,5
J	Informacja i komunikacja	7 599	3 415	532	96	13,4	7,3
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	5 509	4 241	336	200	9,7	9,1
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	482	137	2	2	0,8	0,3
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10 584	2 220	1 022	0	18,6	4,8
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	1 702	1 122	7	0	3,0	2,4
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	536	353	0	0	0,9	0,8
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	153	123	45	45	0,3	0,3
P	Edukacja	40	50	0	0	0,1	0,1
S	Pozostała działalność usługowa	15	8	0	0	0,0	0,0
	Razem	56 814	46 566	9 908	5 893	100,0	100,0

Źródło: badania własne.

Zatrudnienie według sektorów – gminy sąsiednie

Sytuacja w gminach sąsiadujących z Krakowem przedstawia się odmiennie. W całym okresie 1996-2009 utrzymywała się zdecydowana przewaga zatrudnienia w firmach zagranicznych sektora przemysłowego i budownictwa. W 2009 r. wynosiło ono nieco ponad 7 tys. i w porównaniu z 1996 r. był to wzrost ponad dwukrotny (z poziomu niespełna 3 tys.) (rys. 14). Największy przyrost nastąpił w 2002 r., kiedy to w firmach zagranicznych tego sektora pojawiło się dodatkowych tysiąc miejsc pracy. Częściowo wyniknęło to z faktycznego zwiększania zatrudnienia przez firmy przemysłowe działające na terenie Skawiny (wzrost zatrudnienia w firmach Valeo, Bahlsen, Vesuvius, Lajkonik), ale efekt ten spowodowany został także przemianami własnościowymi związanymi z prywatyzacją Elektrowni Skawina, które nie oznaczały rzeczywistego przyrostu miejsc pracy, a jedynie zmianę sposobu ich klasyfikacji (z firmy polskiej na zagraniczną).

Rys. 14. Zatrudnienie na koniec roku według sektorów działalności w gminach sąsiadujących z Krakowem

Źródło: badania własne.

Zatrudnienie w firmach zagranicznych branży usługowej w 2009 r. wyniosło 2,2 tys., a w handlu było to jeszcze mniej – 0,7 tys. Zauważyć też należy, że w okresie początkowym prowadzonych analiz, tj. w 1996 r., kapitał zagraniczny w przedsiębiorstwach tych dwóch sektorów praktycznie się nie zaznaczał. Podczas gdy w

handlu liczba miejsc pracy w firmach zagranicznych rosła w sposób powolny i systematyczny, to w przypadku usług zaobserwowano wzrosty o charakterze skokowym. Nastąpiło to zwłaszcza w okresie 2005-2008, do czego walnie przyczynił się dynamiczny rozwój centrów usług firm zagranicznych działających na terenie Zabierzowa (Shell, Bank HSBC, UBS Service Centre).

Zatrudnienie według sekcji i działów PKD

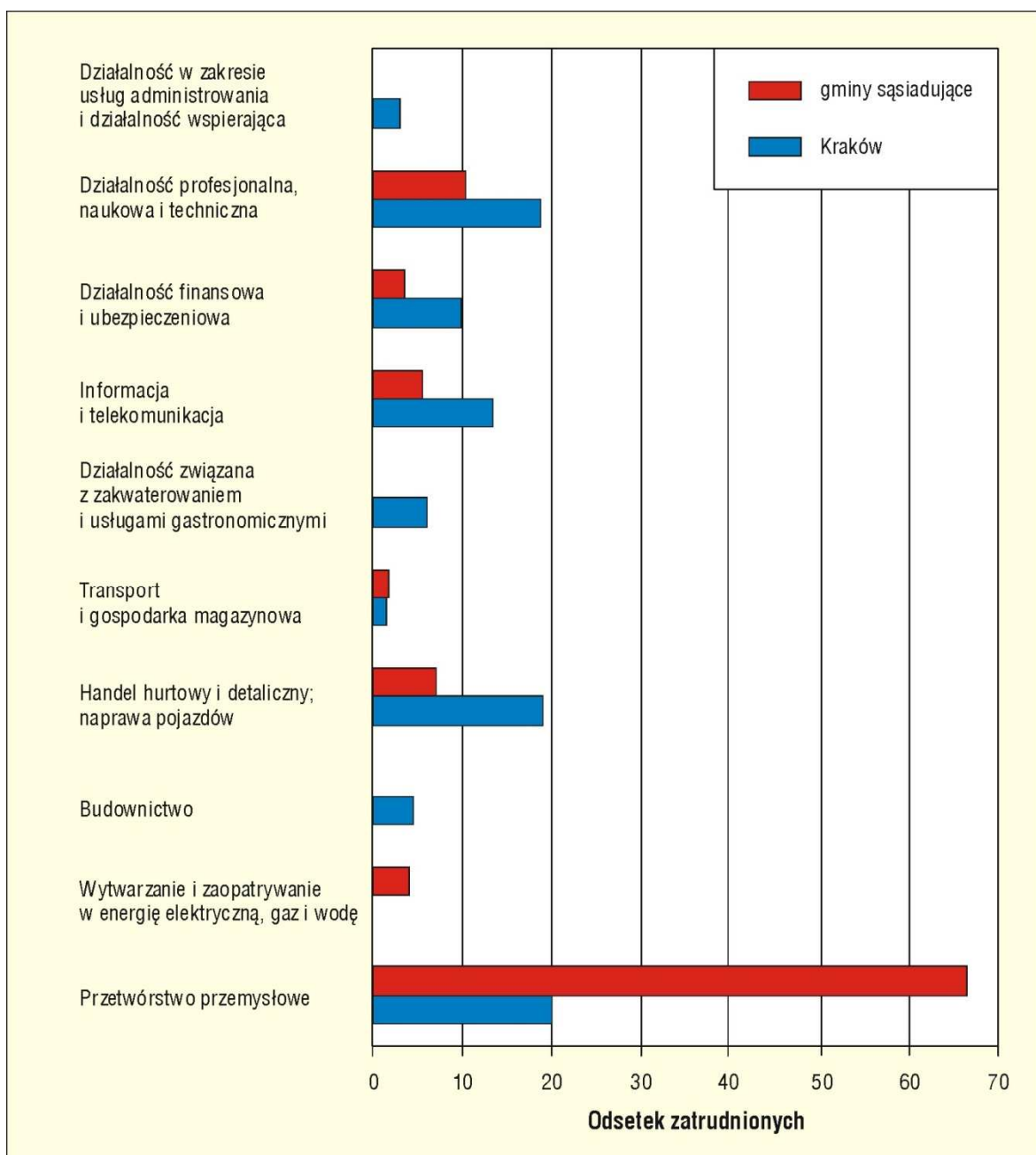
Uwzględniając podział podmiotów z kapitałem zagranicznym na sekcje PKD (wg klasyfikacji PKD 2007), w Krakowie na koniec 2009 r. najwięcej osób zatrudnionych było w przetwórstwie przemysłowym – 11,5 tys., a w dalszej kolejności w handlu hurtowym i detalicznym (sekcja G), a także w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – w obu przypadkach po około 10 tys. osób. W gminach ościennych także najwięcej pracowników skupiało przetwórstwo przemysłowe (6,5 tys.), jednak w tym przypadku dominacja miejsc pracy w tej sekcji była szczególnie duża.

Ciekawych informacji dostarcza porównanie Krakowa z gminami sąsiadującymi pod względem udziału zatrudnionych w firmach zagranicznych należących do poszczególnych sekcji PKD w 2009 r. (rys. 15). Przede wszystkim zwraca uwagę, iż na krakowskim rynku pracy ma miejsce większa różnorodność pod względem zatrudnienia w ramach poszczególnych sekcji. Udział zatrudnienia w przetwórstwie przemysłowym, handlu hurtowym detalicznym, naprawie pojazdów oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej były na bardzo zbliżonym poziomie 18-20%. Na kolejnych miejscach znalazły się informacja wraz z komunikacją (13,4%), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (9,7%) działalność związana z zakwaterowaniem i usługi gastronomiczne (5,9%) oraz budownictwo (4,4%).

W gminach sąsiadujących z Krakowem aż 66% stanowiły miejsca pracy w przetwórstwie przemysłowym. Następna w kolejności znalazła się działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (10,3%), a zatrudnienie w żadnej pozostałych sekcji nie przekroczyło kilku procent.

W okresie 2005-2009 liczba miejsc pracy w firmach zagranicznych należących do analizowanych gałęzi ulegała zmianom, a kierunek tych przemian oraz dynamika zjawiska w Krakowie i jego otoczeniu były nieco inne. Zasadnicza różnica pomiędzy porównywanymi obszarami zaznacza się w przetwórstwie przemysłowym. Podczas gdy w tym krótkim okresie w Krakowie dokonał się spadek zatrudnienia o około 5 tys. miejsc

pracy (redukcja o 44% w stosunku do 2005 r.), to w gminach ościennych nastąpił znaczący jego przyrost – o 1,8 tys. (wzrost o 38%).

Rys. 15. Udział zatrudnionych w firmach zagranicznych wg sekcji PKD 2007 w Krakowie i gminach sąsiednich w 2009 roku

Uwagi: w porównaniu pominięto udziały w tych sekcjach, w których zatrudnienie było marginalne, tzn. nie przekraczało 1% całkowitej liczby pracujących w firmach zagranicznych obliczane oddzielnie dla Krakowa i oddzielnie dla gmin sąsiadujących.

Źródło: badania własne.

Notowana w Krakowie redukcja miejsc pracy w tej sekcji spowodowana została przede wszystkim spadkiem zatrudnienia w dziale produkcji metali, zaś wzrost w gminach

sąsiadujących dokonał się głównie za sprawą jego zwiększenia w dziale produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep oraz produkcji artykułów spożywczych.

Podobne tendencje w obu porównywanych obszarach – dynamiczny wzrost wielkości zatrudnienia – zaobserwowano natomiast w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Decydujące znaczenie miało w tym przypadku pojawienie się dodatkowych miejsc pracy w firmach zagranicznych zajmujących się działalnością prawniczą, rachunkowo-księgową i doradztwem finansowym. W latach 2005-2009 liczba miejsc pracy w tym dziale w Krakowie wzrosła o ponad 6 tys. (z 1,1 tys. do 7,7 tys.), zaś w jego sąsiedztwie pierwsze firmy z kapitałem zagranicznym pojawiły się dopiero w 2006 r. i trzy lata później zatrudniały już ponad 1 tys. pracowników.

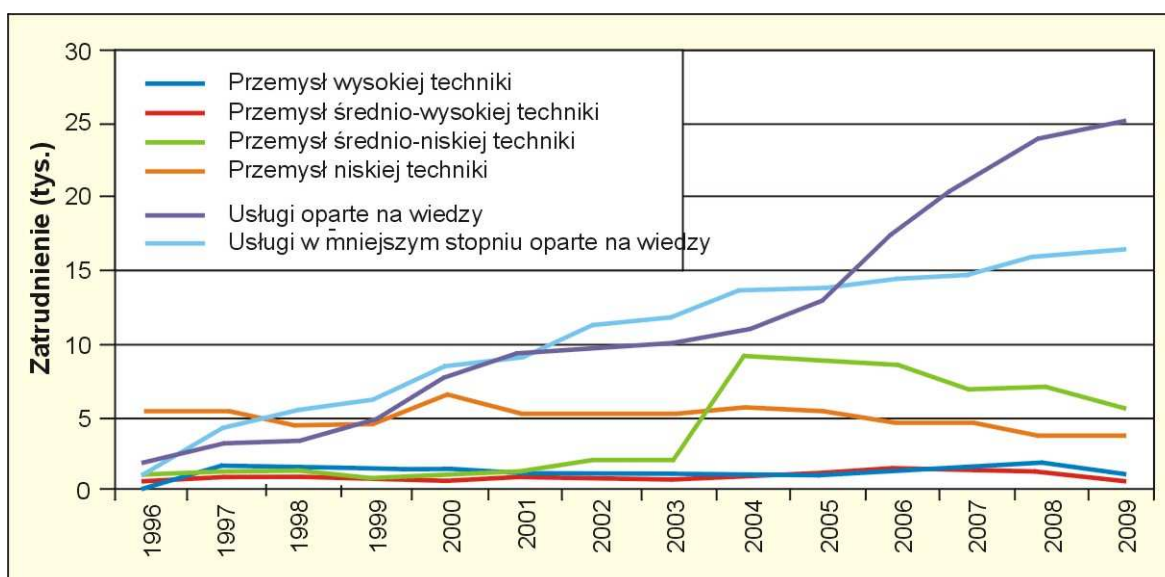
Wyraźny wzrost zatrudnienia w Krakowie i jego sąsiedztwie miał także miejsce w sekcjach: działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz informacja i komunikacja. W tej ostatniej głównie dzięki firmom zajmujących się oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki (z 1,1 tys. do 4,3 tys. w Krakowie, zaś w gminach ościennych z poziomu kilkudziesięciu miejsc pracy do niemal 0,5 tys.). W przypadku transportu i gospodarki magazynowej, handlu i naprawy pojazdów, pomimo dużej dynamiki przyrostu liczby miejsc pracy w analizowanym okresie, faktyczna ich liczba nie wzrosła w sposób tak znaczący jak w omówionych powyżej sekcjach i działach.

Zatrudnienie w firmach zagranicznych w zależności od ich poziomu zaawansowania technologicznego

Z punktu widzenia konkurencyjności lokalnej gospodarki istotne znaczenie ma wielkość zatrudnienia w zależności od poziomu zaawansowania technologicznego firm przemysłowych i stopnia wykorzystania nowoczesnej wiedzy i umiejętności przez firmy usługowe. Im większy udział zatrudnienia w firmach przemysłu wysokiej techniki i usług opartych na wiedzy tym rynek pracy uznać można za bardziej nowoczesny i konkurencyjny. Pod tym względem oba porównywane obszary do pewnego stopnia się różnią, jednak zarówno w przypadku Krakowa jak i jego sąsiedztwa udział firm przemysłowych wysokich technologii ma marginalne znaczenie. Drugie podobieństwo stanowi zaś fakt, że wśród firm usługowych większe znaczenie dla lokalnych rynków pracy mają firmy oparte na wiedzy.

W 2009 r. liczba miejsc pracy w firmach zagranicznych przemysłu wysokiej techniki w Krakowie wynosiła około 1,2 tys., co stanowiło jedynie 2% wszystkich miejsc

pracy w firmach zagranicznych działających na terenie miasta. W gminach sąsiadujących natomiast w 2009 r., jak i w całym okresie 1996-2009, zagraniczni inwestorzy w ogóle nie stworzyli takich miejsc pracy w firmach średnich i dużych. Spośród zagranicznych firm przemysłowych istniejących w Krakowie, w 2009 r. największy udział w tworzeniu miejsc pracy miały te należące do średnio-niskiej techniki (5,9%, tj. ok. 10,3 tys. miejsc pracy), zaś w otoczeniu miasta – firmy średnio-wysokiej techniki (28,6%, czyli niespełna 3 tys. miejsc pracy). W tym ostatnim przypadku byli to głównie producenci z branży motoryzacyjnej.

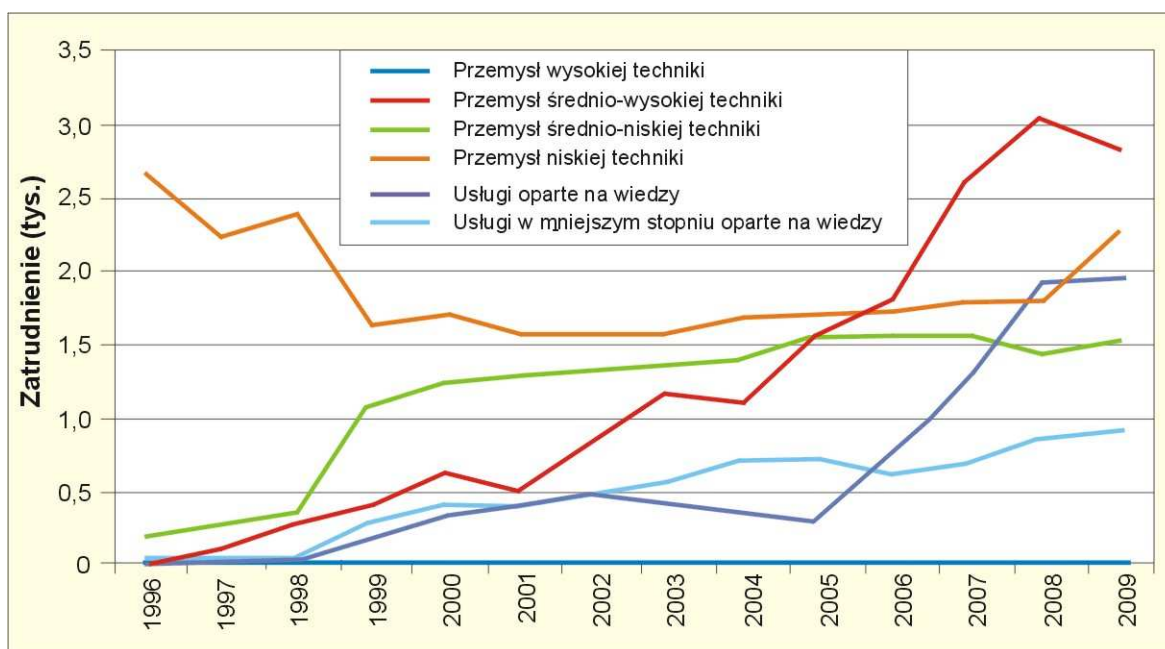

Rys. 16. Zmiany zatrudnienia w firmach zagranicznych wg poziomu technologicznego i stopnia wykorzystania nowoczesnej wiedzy w Krakowie, w latach 1996-2009

Źródło: badania własne.

Wśród firm usługowych w Krakowie największe znaczenie mają przedsiębiorstwa w większym stopniu oparte na wiedzy. W 2009 r. zapewniały one ponad 25 tys. miejsc pracy, a więc około 44% wszystkich tworzonych przez inwestorów zagranicznych na terenie miasta. Przewaga zatrudnienia w tych przedsiębiorstwach nad zatrudnieniem w podmiotach w mniejszym stopniu wykorzystujących wiedzę i wysokie kwalifikacje pracowników, zaznacza się nie tylko w Krakowie, ale również w jego otoczeniu – w sąsiedztwie było ich w tym czasie około 2 tys. tj. ok. 20% wszystkich miejsc pracy w firmach zagranicznych. Fakt, iż Kraków oraz jego otoczenie w większym stopniu przyciągają podmioty bazujące na pracownikach wysoko wykwalifikowanych, specjalistach jest zjawiskiem jak najbardziej pożądanym. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na pozytywne tendencje w tym zakresie jakie zaznaczyły się w latach 1996-2006.

Zagraniczne firmy usługowe oparte na wiedzy bardzo silnie się rozwijały; w Krakowie pojawiło się w nich niemal 20 tys. nowych miejsc pracy (rys. 17) i był to wzrost o ponad 90% w stosunku do 1996 roku. Wysokie tempo rozwoju firm zagranicznych tej kategorii charakterystyczne było także dla otoczenia Krakowa, w którym pojawiły się one dopiero w 1998 r., a obecnie zatrudniają niemal 2 tys. osób (rys. 18). Do gwałtownego wzrostu zatrudnienia w usługach opartych na wiedzy przyczyniły się przede wszystkim centra usług wydzielonych i wspólnych, a także firmy informatyczne i telekomunikacyjne.

Rys. 17. Zmiany zatrudnienia w firmach zagranicznych wg poziomu technologicznego i stopnia wykorzystania nowoczesnej wiedzy w gminach sąsiadujących z Krakowem, w latach 1996-2009

Źródło: badania własne.

Najwięksi pracodawcy

W 2009 r., w stolicy Małopolski i jej sąsiedztwie 11 inwestorów, którzy zatrudniali co najmniej 1 tys. pracowników, dawało zatrudnienie około 1/3 wszystkich pracujących na tym terenie w firmach zagranicznych, tj. około 22 tys. osób. Na pierwszym miejscu znalazł się ArcelorMittal oferujący około 4,5 tys. miejsc pracy w istniejącej na terenie Krakowa hucie stali oraz w spółkach zależnych, powiązanych z hutą. Po nim kolejno uplasowały się: francuskie CapGemini (2,5 tys. zatrudnionych w centrum usług wspólnych), brytyjskie Tesco (2,4 tys. zatrudnionych), a dalej inwestorzy zatrudniający 1-2 tys. osób każdy: niemiecka grupa Metro AG (sieci sklepów wielkopowierzchniowych Real, Makro, M1, Media Markt, Saturn), amerykański Philip Morris (zakłady tytoniowe oraz centrum usług

wspólnych), francuska sieć sklepów Carrefour (po około 1,9 tys.), kolejni amerykańscy inwestorzy – IBM (produkcja oprogramowania oraz centrum usług wspólnych) oraz drukarnie Donnelley, holendersko-brytyjski Shell z branży paliwowej i Motorola (kapitał amerykański) zajmująca się produkcją oprogramowania komputerowego. Poza wymienioną grupą 11 największych pracodawców zagranicznych, ponad 1 tys. osób zatrudnia także przedsiębiorstwo ComArch, w przypadku którego mniejszościowym udziałowcem jest Allied Irish Bank. Poza granicami miasta wielkość zatrudnienia 1 tys. osób przekroczone została jedynie w przypadku inwestycji francuskiego Valeo z branży motoryzacyjnej (ok. 1,9 tys. osób w dwóch skawińskich zakładach).

W grupie dużych inwestorów zatrudniających od 500 do 1000 osób znalazło się kolejnych 15 pracodawców. Wśród nich są m. in. dwa podmioty zlokalizowane na terenie Skawiny – niemiecki Bahlsen z branży spożywczej oraz brytyjski Cookson Group – właściciel firmy Vesuvius zajmującej się produkcją materiałów ogniotrwałych. W Krakowie warto zwrócić uwagę na inwestorów z Półwyspu Iberyjskiego tworzących miejsca pracy w budownictwie – portugalski Mota Engil oraz hiszpański Ferrovial (zatrudniają łącznie blisko 1,4 tys. pracowników). W produkcję energii elektrycznej w Krakowie zainwestował z kolei podmiot francuski – Électricité de France, który w bieżącym roku rozszerzył swą działalność wydzielając na terenie Elektrociepłowni Kraków centrum usług wspólnych, do którego przesunięto część dotychczasowych pracowników zakładu energetycznego. Branża hotelarska reprezentowana jest także przez inwestora z Francji – grupę Accor, będącego głównym udziałowcem Orbisu. Ponad 500 osób zatrudniają ponadto: izraelska Teva z branży farmaceutycznej (zakłady Pliva), niemiecki Zehnacker – właściciel spółek sprzątających Aspen, inwestujący w sieci sklepów budowlanych francuski AFM (LeroyMerlin) i brytyjski Kingfisher (Castorama). Wymienić należy także ITI Group (kapitał luksemburski) działającą na rynku mediów. Do grupy inwestorów zatrudniających ponad 500 osób zaliczają się także trzej inwestorzy amerykańscy – Delphi z branży motoryzacyjnej, centrum usług wspólnych State Street oraz General Electric Company, która przejęła Bank BPH. Dużym pracodawcą z branży finansowej jest ponadto Bank Pekao S.A., w który zainwestował włoski Unicredit.

Rola firm zagranicznych na lokalnych rynkach pracy Krakowa, Skawiny, Niepołomic i Wieliczki

O rzeczywistej roli jaką inwestorzy zagraniczni odgrywają dla lokalnych rynków pracy świadczy udział oferowanych przez nich stanowisk w całkowitej wielkości zatrudnienia. Biorąc pod uwagę Kraków oraz trzy ośrodki miejskie z nim sąsiadujące, tj. Skawinę, Wieliczkę i Niepołomice, analizie poddano udział miejsc pracy w firmach z większościowym udziałem kapitału zagranicznego w całkowitej liczbie miejsc pracy w tych miastach, z pominięciem zatrudnienia w mikroprzedsiębiorstwach (tj. firmach zatrudniających do 9 osób). Ze względu na dostępność danych analizy te sporządzone zostały dla 2008 roku. Charakterystykę przeprowadzono z uwzględnieniem podziału na sektory gospodarki, a także bardziej szczegółowo – na sekcje PKD, wg klasyfikacji z 2004 roku.

W czterech porównywanych jednostkach największe znaczenie firm z kapitałem zagranicznym w tworzeniu rynku pracy odnotowano w Skawinie; analizowane podmioty zapewniały tu niemal 40% wszystkich istniejących w tym mieście. Na drugim miejscu znalazły się Niepołomice, w których co trzecie miejsce pracy oferowane było przez zagranicznego pracodawcę. Analogiczne udziały dla Krakowa i Wieliczki były niższe i wyniosły odpowiednio 19% i 10%.

Znaczenie zagranicznych inwestorów dla rynku pracy Skawiny było duże, zaś jeszcze większe dla sektora przemysłowego w tym mieście, który zdominowany był przez firmy z większościowym udziałem kapitału nie-polskiego. W 2008 roku zatrudniały one 60% wszystkich pracujących w tym sektorze. Wartość ta stanowi odzwierciedlenie zatrudnienia w sekcji D, tj. przetwórstwie przemysłowym, która w największym stopniu kształtowała skawiński rynek pracy oferując ponad połowę wszystkich istniejących tu miejsc pracy. W ramach tej sekcji odsetek zatrudnionych w firmach zagranicznych był zbliżony do poziomu notowanego dla całego sektora przemysłowego – wynosił 63% (3,4 tys. osób). W usługach rolę firm z kapitałem zagranicznym uznać należy za marginalną. W 2008 r. analizowane podmioty oferowały niespełna 4% spośród wszystkich miejsc pracy tego sektora. Najsilniejsza ich pozycja zaznaczyła się w pośrednictwie finansowym (sekcja J), gdzie miały one 45% udziału w lokalnym rynku pracy, co jednak w liczbach bezwzględnych oznaczało jedynie kilkadziesiąt zatrudnionych osób. Podobną liczbę stanowisk, z udziałem niespełna 3% w całej sekcji zanotowano ponadto w handlu (sekcja G).

Tab. 12. Udział zatrudnionych w firmach zagranicznych w Krakowie, Niepołomicach, Skawinie i Wieliczce w 2008 roku

Działalność(PKD 2004)	Udział w firmach zagranicznych (%)			
	Kraków	Niepołomicze	Skawina	Wieliczka
Rolnictwo i leśnictwo	0,0	0,0	0,0	0,0
Przemysł (sekcje C,D,E)	29,5	52,2	64,1	26,8
w tym: Przetwórstwo przemysłowe	32,0	54,9	63,4	32,6
Budownictwo	12,4	0,0	0,0	0,0
Handel i Naprawy	23,9	6,1	2,6	16,4
Hotele i restauracje	32,1	0,0	0,0	0,0
Transport i łączność	11,9	0,0	0,0	1,7
Pośrednictwo finansowe	50,7	71,4	44,8	40,2
Obsługa nieruchomości, działalność związana z prowadzeniem interesów	31,4	6,5	0,0	0,0
Administracja i obrona narodowa	0,0	0,0	0,0	0,0
Edukacja	0,0	0,0	0,0	0,0
ochrona zdrowia i opieka socjalna	2,1	0,0	0,0	0,0
Pozostała działalność usługowa	6,8	0,0	0,0	0,0
Sektor przemysłowy (sekcje C,D,E,F)	24,6	48,0	59,7	18,5
Sektor usług rynkowych (sekcje G,H,I,J,K,O,P,Q)	26,2	5,8	3,6	9,1
Usługi nierynkowe (sekcje L,M,N)	0,6	0,0	0,0	0,0
Razem	18,8	33,2	38,7	9,6

Źródło: badania własne.

W przypadku Niepołomic zauważyć należy analogię do sytuacji na skawińskim rynku pracy. Tu także inwestorzy zagraniczni w największym stopniu kształtowali zatrudnienie w sektorze przemysłowym (48% miejsc pracy, tj. ok. 1,5 tys. osób). Wszystkie te stanowiska oferowane były w przetwórstwie przemysłowym, przez co udział firm z kapitałem zagranicznym w tej sekcji był wysoki i wyniósł 55%. Kolejne podobieństwo dotyczy usług; w Niepołomicach, podobnie jak w Skawinie, firmy zagraniczne miały kilkuprocentowy udział w tworzeniu rynku pracy w ramach tego sektora, przy czym największy był on w pośrednictwie finansowym (71%), a marginalny w handlu (sekcja G) i obsłudze nieruchomości (sekcja K). Łącznie jednak w Niepołomicach w sektorze usług zatrudnionych było mniej niż sto osób.

Rynek pracy Wieliczki tworzyły przede wszystkim firmy polskie. Odsetek zatrudnionych w przedsiębiorstwach zagranicznych nie przekraczał 10% (ok. 0,5 tys. osób), jednak w sektorze przemysłowym był on wyższy i wyniósł 18,5%, co podobnie jak w Skawinie i Niepołomicach stanowiło wynik zaangażowania kapitału zagranicznego w

przetwórstwo przemysłowe (około 1/3 udziałów w tworzeniu miejsc pracy tej sekcji). Znaczenie firm zagranicznych dla rynku pracy w ramach sektora usług kształtowało się na poziomie 9% i stanowiło następstwo inwestycji w sekcjach G i J. W przypadku tej ostatniej, tj. pośrednictwa finansowego, analizowane podmioty tworzyły 40% całkowitej liczby miejsc pracy.

Na tle scharakteryzowanych powyżej miast, w zakresie struktury zatrudnienia w ramach poszczególnych sekcji, sytuacja Krakowa prezentowała się odmiennie. Przede wszystkim należy zauważyć, iż udział firm zagranicznych w zatrudnieniu w sektorze usług i sektorze przemysłowym był bardzo zbliżony i wynosił odpowiednio 26% i 25%. W ramach usług warto zwrócić uwagę zwłaszcza na miejsca pracy w firmach z sekcji pośrednictwa finansowego, z których dokładnie połowę oferowały przedsiębiorstwa zagraniczne. Wyraźny udział tych podmiotów zaznaczał się także w sekcji H (hotele i restauracje) i K (obsługa nieruchomości), gdzie zatrudniały po około 1/3 wszystkich pracujących tam osób, zaś w handlu (sekcja G) było to nieco mniej (ok. 1/4). W Krakowie, inaczej niż w pozostałych trzech miastach, kapitał zagraniczny obecny był także w usługach nierynkowych (sekcja N – ochrona zdrowia i pomoc społeczna), gdzie stworzonych zostało niespełna 0,5 tys. stanowisk (udział w całej sekcji marginalny – ok. 2%). W obrębie sektora przemysłowego firmy z kapitałem zagranicznym zatrudniały ok. 1/3 pracowników z sekcji przetwórstwa przemysłowego (14,2 tys.) i 12% z sekcji budownictwa (2,5 tys. osób).

5 Inwestycje realizowane w 2010 roku i planowane

W niniejszym rozdziale przedstawiono informację o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych, które były w trakcie realizacji po 31 grudnia 2009 r. oraz o planowanych działaniach inwestorów w ciągu kilku najbliższych lat na terenie Krakowa i gmin sąsiednich. W załączniku nr 2 zaprezentowano zestawienie realizowanych i planowanych projektów inwestycyjnych.

Przemysł i budownictwo

Wśród obecnie realizowanych projektów w Krakowie brakuje dużych i średnich inwestycji *greenfield*. Większość środków finansowych zostanie przeznaczona na unowocześnianie istniejących już fabryk. W szczególności dotyczy to dużych zakładów będących jednymi z największych pracodawców w mieście.

W hucie należącej do ArcelorMittal Poland projekt inwestycyjny zakłada rozbudowę koksowni oraz modernizację dwóch walcowni. Zmiany przyczynią się do podniesienia jakości wyrobów dzięki m.in. wprowadzeniu automatycznego systemu badania powierzchni taśm w walcowni gorącej. Według informacji ArcelorMittal koszt tylko zamontowanie tego systemu wyniesie 0,7 mln USD. Z kolei Électricité de France zamierza w Elektrociepłowni Kraków zainwestować w budowę instalacji transportu, magazynowania i przeróbki biomasy o wartości prawie 11 mln USD.

Znacznie więcej inwestycji zagranicznych ma powstać jednak poza granicami stolicy województwa małopolskiego. Największa planowana inwestycja zagraniczna nie tylko w przemyśle, ale spośród wszystkich sektorów gospodarki planowana jest w Skawinie. Obok istniejącej elektrociepłowni ma zostać wybudowany blok gazowo-parowy. Koszt inwestycji szacuje się na ponad 400 mln USD. Za realizację projektu odpowiada spółka Nowa Skawina należąca do czeskiego przedsiębiorstwa ČEZ. Według planów z początku 2010 r., oddanie do użytku elektrowni miało nastąpić w 2014 r., po dwóch latach budowy. Jednak jesienią spółka poinformowała o wstrzymaniu inwestycji i odwołaniu przetargu na budowę elektrowni¹⁶.

---

¹⁶ Zob. *CEZ ogłosił przetarg na budowę bloku gazowego w Elektrowni Skawina*, www.wnp.pl, 2 czerwca 2010, *Komentarz Poranny*, [DI Bre Bank - Biuletyn](http://DI.Bre.Bank-Biuletyn), 6 października 2010.

W Skawinie oprócz przedsięwzięcia ČEZ realizowane są także dwa projekty. Volvo należące do Geely Automobile zdecydowało, że na przełomie 2010 i 2011 r. otworzy nowy punkt serwisu oraz sprzedaży samochodów ciężarowych. Do nowego obiektu zostanie przeniesiona działalność w krakowskiego zakładu.¹⁷ Z kolei spółka Erival zajmuje się pracami projektowymi dotyczącymi zakładu w Skawinie, gdzie sortowane i separowane będą odpady metalowe. W fabryce planowane jest także wytwarzanie aluminium w procesie wtórnego wytopu.

W Niepołomicach w trakcie realizacji lub planowanych jest pięć przedsięwzięć. W maju 2010 r. otwarto tam fabrykę Woodward Governor. W zakładzie tym produkuje się elektroniczne systemy sterujące pracą silników i turbin. Inwestora na początku realizacji przedsięwzięcia zadeklarował, że zatrudni 150 osób. Jeszcze więcej pracowników będzie miała fabryka Nidec wytwarzająca silniki i napędy elektryczne. Japońskie przedsiębiorstwo zamierza bowiem zatrudnić 250 osób do 2013 r. Drugim przedstawicielem związanym z branżą motoryzacyjną po Nidec, który również realizuje swoją inwestycję w Niepołomicach jest ACP Polska, producent felg dla samochodów ciężarowych, należący do Hörmann GmbH & Co. Beteiligungs. Swoje zakłady zamierzają w Niepołomicach wybudować belgijski Hannecard będący własnością Hannethane oraz amerykański Kreisler.

Realizowane i planowane inwestycje w przemyśle umacniają zatem widoczny od paru lat trend zgodnie z którym nowe przedsięwzięcia realizowane są w krakowskim obszarze metropolitalnym poza obszarem miasta centralnego.

Handel

W 2010 r. oraz w następnych latach inwestycje w omawianej branży będą koncentrować się w dwóch typach przedsięwzięć. Pierwszy dotyczy budowy nowych obiektów handlowo-usługowych oraz zaopatrzenia hurtowego. Drugi z kolei związany jest ze zwiększaniem powierzchni użytkowej w istniejących już od wielu lat centrach handlowych.

W odróżnieniu od projektów inwestycyjnych w przemyśle, większość przedsięwzięć związanych z rozwojem handlu będzie miała miejsce w Krakowie. W szczególności duże działania podjęło niemieckie Metro AG, szwedzka IKEA, a swoje

---

¹⁷ Skawina nowym punktem na mapie Volvo Truck, www.wnp.pl, 7 października 2010.

zamierzenia planuje także Apollo Real Estate Advisors do spółki razem z Rida Development oraz francuski Mayland Real Estate.

Przy jednej z głównych ulic Krakowa – ul. Zakopiańskiej, powstanie centrum zaopatrzenia hurtowego Makro. Drugim przedsięwzięciem w toku, tym razem w północnej części miasta, jest rozbudowa hipermarketu IKEA. Po zakończeniu prac przybędzie około 16 tys. m² nowej powierzchni. Z kolei wśród planowanych inwestycji znalazło się także powiększenie powierzchni handlowej w regionalnym centrum handlowym M1 przez będącą jego właścicielem konsorcjum Apollo Rida. Centrum ma być rozbudowane o dodatkową powierzchnię 9,200 m² przeznaczoną na handel, restauracje i usługi.

Od kilku lat zapowiadana jest również budowa centrum handlowo-usługowego Serenada o powierzchni co najmniej 40 tys. m². Deweloper Mayland Real Estate wyznaczył termin rozpoczęcia prac przy powstawaniu obiektu na 2011 r. W następnym roku przedsięwzięcie powinno zostać ukończone. Łącznie po rozbudowaniu centrum IKEA i M1 oraz otwarciu Serenady w Krakowie przybędzie w Krakowie co najmniej 65 tys. m² powierzchni.

Największą poza stolicą województwa małopolskiego inwestycją handlową jest budowa centrum Futura w Wielkiej Wsi. Za prawie 107 mln USD hiszpańskie przedsiębiorstwo Neinver buduje obiekt o powierzchni 42 tys. m², gdzie mieścić się będzie m.in. centrum Outlet Factory. Według planów inwestora budynek zostanie oddany do użytku w 2011 r.

Należy spodziewać się również dalszej ekspansji w Krakowie sklepów dyskontowych prowadzonych przez sieci zagraniczne.

Usługi

Po okresie spowolnienia gospodarczego objawiającego się zmniejszeniem nakładów inwestycyjnych oraz wstrzymaniem niektórych projektów, w 2010 r. nastąpiła poprawa koniunktury w usługach. Deweloperzy powrócili do realizacji wcześniejszych planów. Pojawiły się także nowe firmy zagraniczne chcące inwestować w Krakowie i jego bezpośredniej okolicy.

Najbliższe lata w usługach to czas powstawania obiektów hotelowych, biurowych, logistycznych, a także rozwój centrów usług typu BPO i SSC. Większość inwestycji skupiać się będzie w Krakowie. Wyjątkiem w tym względzie są realizowane obiekty związane z działalnością logistyczną, spedycyjną i kurierską. Koncentruje się one głównie

na obrzeżach stolicy Małopolski, co jest wynikiem istnienia w tym rejonie dobrych połączeń komunikacyjnych oraz konieczności istnienia dużych wolnych powierzchni pod budowę.

Krakowski rynek biurowy powiększy się w ciągu kilku najbliższych lat o nowe powierzchnie wysokiej klasy. W 2011 r. do użytku zostaną oddane pierwsze dwa z czterech biurowców realizowanych przez TriGránit w Krakowie. Obiekty powstaną w pobliżu otwartego w listopadzie 2009 r. centrum handlowo-usługowo-rozrywkowego Bonarka City Center. Łączny koszt budowy kompleksu biurowego o nazwie Bonarka 4 Business wyniesie 130 mln USD. Kolejne tego typu przedsięwzięcie prowadzi irlandzki Avestus Real Estate. Za prawie 80 mln USD realizowany jest kompleks biurowy Enterprise Park. Po zakończeniu projektu na Zabłociu powstaną trzy obiekty tworząc tym samym park biznesowy. Inwestycje TriGránit oraz Avestus Real Estate spowodują, że na rynku biurowym pojawi się dodatkowo prawie 60 tys. m² powierzchni do wynajęcia. W dalszej perspektywie Kraków wzbogaci się o kolejną przestrzeń biurową, którą zamierza wybudować Tribeach Holdings przy ulicy Rakowickiej na obrzeżach centrum miasta. Jednak plany inwestora są o wiele większe, gdyż obok centrum biznesowego powstanie m.in. hotel oraz lokale handlowe.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na rynku nieruchomości biurowych cechuje się nie tylko trwaniem realizacji budowy nowych obiektów, ale również zmian własnościowych. Oddany niedawno do użytku przez Echo Investment biurowiec Avatar w Krakowie zostanie kupiony przez grupę Azora Investment. Koszt transakcji wynosi ponad 40 mln USD. W tym roku głównym najemcą obiektu został Fortis Bank, który przeznaczył obiekt na swoją siedzibę.

Pomimo niekorzystnych trendów, jakie miały miejsce w ostatnich latach w światowej i europejskiej turystyce w związku ze spowolnieniem gospodarczym, w Krakowie realizowanych i planowanych jest kilka hoteli, chociaż należy nadmienić, że z części planowanych przedsięwzięć inwestorzy się wycofali. Stolica Małopolski posiada silną pozycję na rynku turystycznym, a do tego właściciele obiektów noclegowych spodziewają się zwiększenia swoich zysków w 2012 r., kiedy w Polsce i na Ukrainie będą odbywały się Mistrzostwa Europy w piłce nożnej. Choć Kraków przegrał rywalizację o organizację imprezy sportowej to jednak istnieje możliwość, aby stał się centrum pobytowym dla piłkarzy i kibiców. Rok 2010 to czas kiedy w trakcie realizacji lub planach

jest Hilton Garden Inn, Orbis (składający z hotelu Ibis i Etap), hotele należące do Tribeach Holdings oraz zautomatyzowany obiekt Puro. Obecnie wiadomo, że z czterech hoteli, które chciał wybudować Hilton w stolicy Małopolski został oddany tylko jeden przy ulicy Konopnickiej. Z pozostałych projektów inwestor na razie się wycofał. Wspomniany inwestor Tribeach Holdings oprócz projektu przy ulicy Rakowickiej w skład której wchodzić będzie hotel, zamierza otworzyć kolejny tego typu obiekt na Kazimierzu. Zupełnie inny charakter od dotychczasowych przedsięwzięć będzie miał zautomatyzowany hotel Puro. Norweska grupa Genfer planuje uruchomić nowoczesny obiekt będący w części obsługiwany przez maszyny, co ma skrócić czas obsługi gości.

Na obrzeżach Krakowa z kolei powstają magazyny, hale przeładunkowe oraz inne inwestycje związane z działalnością logistyczną i spedycyjną. Spośród nich największą jest przedsięwzięcie firmy Goodman z Wielkiej Brytanii. Dzięki budowanemu centrum logistycznemu (Kraków Airport Logistics Centre) w Modlniczce powstanie docelowo 1000 miejsc pracy. Pierwszy etap zakłada budowę dwóch z ośmiu magazynów. Po ukończeniu całej inwestycji łączna ich powierzchnia wyniesie około 150 tys. m². Koszt budowy sięgnie co najmniej 120 mln USD. Znacznie mniejsze pod względem wielkości projekty realizują przedsiębiorstwa należące do holenderskiego Therab NV. W Cholerzynie w gminie otwarto kompleks biurowo-magazynowy firmy Raben. Obiekt przeznaczonych na obsługę tzw. *cross-dockingu*, gdzie dostarczony towar jest od razu przeładowywany i wysyłany dalej – do następnego odbiorcy, bez fazy magazynowania. Z kolei w Skawinie powstaje oddział General Logistics System w skład, którego wchodzić będzie hala przeładunkowa. Obie inwestycje dadzą łącznie około 11 tys. m² powierzchni magazynowej.

Oprócz realizacji przez deweloperów projektów z branży biurowej, hotelarskiej i logistycznej powstają także inne przedsięwzięcia. W szczególności należy wymienić rozwój centrów usług. Kraków stał się wiodącym w Polsce obok Warszawy miejscem działalności dla tego typu firm. Obserwujemy w tym względzie zarówno zwiększenie zaangażowania przez inwestorów, którzy już posiadają tu swoje placówki (State Street International Holding, Capgemini), jak i wejście nowych podmiotów – amerykańskiego Amway International i rosyjskiego Luxoft. Inwestycje w tą branżę generują znaczny wzrost zatrudnienia. W 41 centach usług na koniec 2010 r. będzie pracowało około 15,5 tys. osób. Za rok liczba ta wyniesie przynajmniej 16,3 tys. zatrudnionych.

Ostatnią dużą inwestycję w sektorze usług jest przedsięwzięcie firm kontrolowanych przez koncern ITI. Za około 27 mln USD w Krakowskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej zostanie wybudowana nowa siedziba Onet.pl oraz studia telewizyjne TVN.

6 Czynniki i bariery atrakcyjności inwestycyjnej

Każde terytorium i miejsce w przestrzeni odznacza się cechami, które z perspektywy inwestora, czy ogólnie strategii inwestycyjnej traktowane, mogą być jako przyciągające lub zniechęcające do podjęcia działań inwestycyjnych. Zwykle w tym samym miejscu występują zarówno cechy przyciągające, określane jako czynniki atrakcyjności oraz cechy, które tę atrakcyjność obniżają, czyli bariery atrakcyjności inwestycyjnej. Z perspektywy polityki proinwestycyjnej nastawionej na przyciąganie inwestycji istotne jest, aby wykorzystać i ulepszyć istniejące czynniki atrakcyjności oraz stwarzać nowe, a jednocześnie znosić lub zmniejszać istniejące bariery.

Wszystko to dzieje się w warunkach konkurencji z innymi miejscami o przyciągnięcie i zatrzymanie inwestorów (Domański 2001). Obecnie w czasach światowej stagnacji gospodarczej i wysokiej niepewności związanej z perturbacjami wynikającymi z kryzysu finansowego ważniejsze mogą być działania ukierunkowane na zatrzymanie inwestorów niż pozyskiwanie nowych.

Należy na wstępie zaznaczyć, że zarówno czynniki atrakcyjności, jak i ich bariery są znacznie zróżnicowane w zależności od branży potencjalnej inwestycji, jej skali czy nawet w zależności od kraju bądź regionu pochodzenia inwestora. Drugą istotną osią podziału czynników i barier jest ich zależność od działań na określonych poziomach zarządzania, od globalnego (np. kryzys światowy i globalny klimat inwestycyjny) przez krajowy (prawo, polityka fiskalna itd.) i regionalny aż po lokalny na poziomie gminy.

Innym uwarunkowaniem wpływającym na ocenę atrakcyjności inwestycyjnej czy barier są cele i motywacja inwestora. Dwie podstawowe pobudki to chęć zdobycia lub powiększenia rynku dla swoich produktów bądź usług lub chęć wykorzystania istotnych zasobów lokalnych (przestrzeń, zasoby pracy, kwalifikacje itp.) dla wytworzenia dóbr lub usług z przeznaczeniem na rynki zewnętrzne (Domański 2001). Ta pierwsza motywacja może prowadzić do napływu inwestycji nawet przy relatywnie niskiej atrakcyjności czy słabym klimacie inwestycyjnym – głównym uwarunkowaniem jest istniejący rynek, który należy opanować zanim zrobi to konkurencja. W drugim przypadku, ze względu na konkurowanie wielu miejsc o tego samego inwestora, na pierwszy plan wysuwają się czynniki atrakcyjności, a wśród nich klimat inwestycyjny.

Pojęciem, które często towarzyszy rozważaniom o atrakcyjności inwestycyjnej jest wspomniany wyżej klimat inwestycyjny. Najczęściej używane są one zamiennie jako

synonimy, nie jest to jednak do końca prawidłowe. Na atrakcyjność inwestycyjną składa się szereg czynników obiektywnych i subiektywnych będących cechami miejsca (na przykład dostępność komunikacyjna, jakość kapitału ludzkiego, firmy otoczenia biznesu, zasoby i koszty pracy itd.). Natomiast klimat inwestycyjny oznacza ogół działań proinwestycyjnych i promocyjnych, a także przychylność władz i mieszkańców do inwestorów oraz wyraża chęć ich pozyskania. Dlatego teoretycznie możliwe jest wystąpienie w tym samym miejscu paradoksalnie sprzecznej kombinacji – dobrego klimatu inwestycyjnego przy niskiej atrakcyjności inwestycyjnej i odwrotnie, co jest częściej spotykane, wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej i jednocześnie słabego klimatu inwestycyjnego.

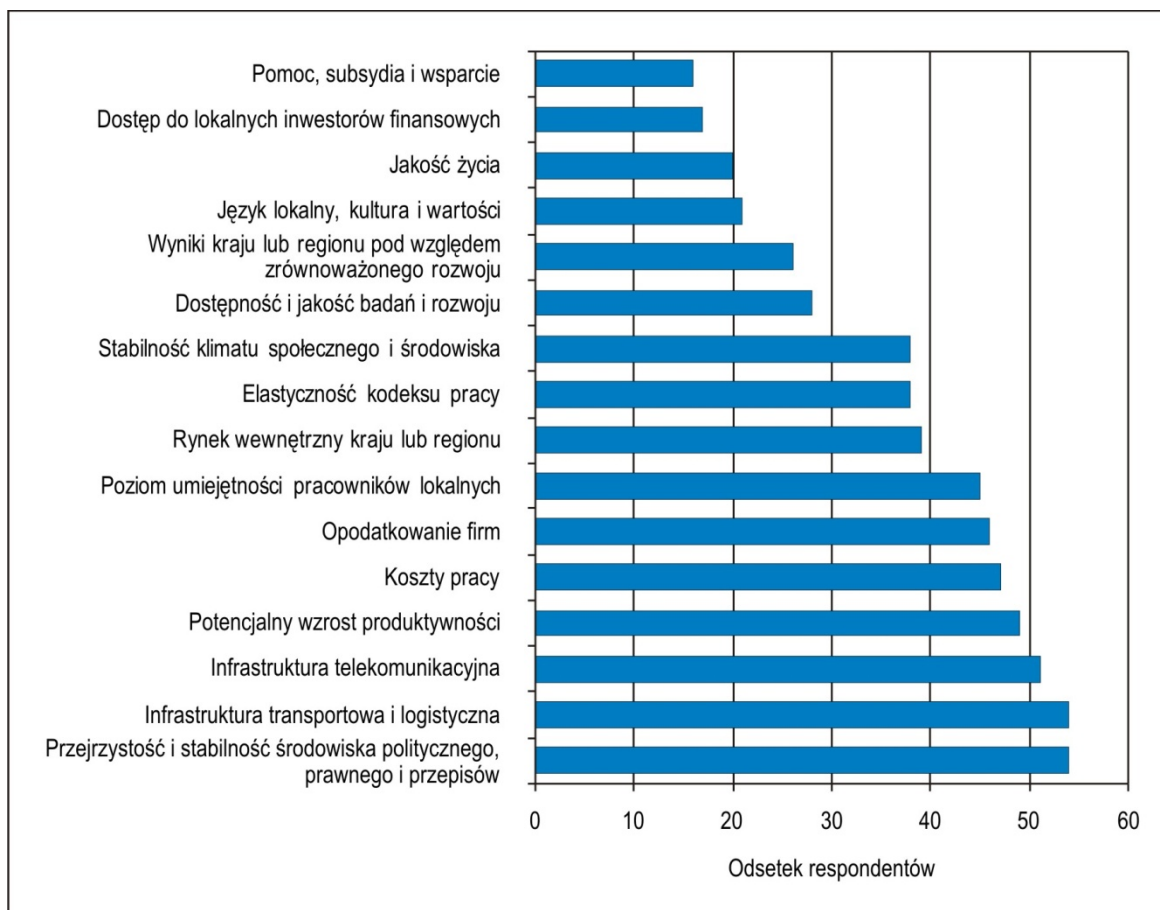
W takim ujęciu klimat inwestycyjny jest pojęciem węższym i można go traktować jako jeden z czynników atrakcyjności inwestycyjnej lub jej barier przy jego braku – takie jego rozumienie przyjęto w niniejszym raporcie. Klimat inwestycyjny jest czynnikiem atrakcyjności wprost i najbardziej zależnym od władz lokalnych, i to on bardzo często decyduje o sukcesie w przyciąganiu i utrzymywaniu inwestorów, zwłaszcza jeśli inne czynniki są porównywalne lub niezróżnicowane między konkurującymi lokalizacjami.

Celem tej części raportu jest wskazanie na istotne z perspektywy zewnętrznych inwestorów czynniki i bariery atrakcyjności inwestycyjnej, wskazanie pozycji Krakowa w stosunku do innych dużych polskich miast oraz regionów, jak również przedstawienie propozycji możliwych działań służących poprawie bądź utrzymaniu atrakcyjności inwestycyjnej i znoszeniu barier. Z perspektywy celów niniejszego raportu najważniejsze będą czynniki kształtowane na poziomie lokalnym, na które władze Krakowa mają bezpośredni wpływ, a także na poziomie regionalnym, na które Kraków jako stolica i najważniejszy biegun wzrostu w Małopolsce również ma i powinien mieć największe oddziaływanie.

Czynniki atrakcyjności inwestycyjnej

Najlepiej jest, jeśli wiedza o czynnikach atrakcyjności, ich lista oraz waga i znaczenie przypisywane poszczególnym czynnikom, wynika z badań opinii inwestorów, których wyniki często różnią się od odczuć ekspertów, polityków, czy wreszcie opinii publicznej. W szeroko cytowanych i uznanych badaniach firmy doradczej Ernst & Young (2008) zapytano 834 menadżerów firm międzynarodowych decydujących o inwestycjach i ekspansji firm w Europie o to, jakie czynniki są kluczowe przy wyborze kraju i

szczegółowej lokalizacji inwestycji. Warto przyjrzeć się wynikom (rys. 18.) i zwrócić uwagę, że koszty pracy, poziom podatków czy regulacje rynku pracy, choć ważne, nie są czynnikami najważniejszymi. Stabilność i przewidywalność regulacji, czyli ważny element klimatu inwestycyjnego, został uznany za najważniejszy czynnik, a na drugim i trzecim miejscu znalazły się dostępność transportowa wraz z zapleczem logistycznym oraz infrastruktura teleinformatyczna.

Rys. 18. Czynniki atrakcyjności w opinii menadżerów firm międzynarodowych

Źródło: Ernst & Young 2008.

Większość z wymienionych czynników (rys. 18.) zależy, przynajmniej częściowo, od działań władz lokalnych. Wydaje się, że z perspektywy działań na poziomie miasta największe znaczenie przez możliwe oddziaływanie ma dostępność infrastruktury drogowej, logistycznej i telekomunikacyjnej, jakość kapitału ludzkiego (wykształcenie i kwalifikacje) a także poziom życia (m.in.: dostępność usług, mieszkalnictwo, jakość przestrzeni publicznej). Coraz większe znaczenie w opinii publicznej mieszkańców krajów wysokorozwiniętych mają zagadnienia związane ze środowiskiem i ideą zrównoważonego rozwoju. Przekłada się to na preferencje i poglądy inwestorów a tym samym staje się

istotnym czynnikiem atrakcyjności bądź jej barierą. Bez wątpienia jest to również sfera potencjalnie dużego oddziaływania władz lokalnych i ważny element kampanii wizerunkowych.

Przytoczone wyżej wyniki obejmują ogół firm różnych branż z przewagą firm produkcyjnych. Jak zaznaczono w części wstępnej, istotność poszczególnych czynników jest uwarunkowana m.in. typem inwestora, branżą czy motywacją stojącą za inwestycją. W świetle obecnej pozycji Krakowa i jego cech społeczno-gospodarczych najbardziej pożądanym inwestorem i typem inwestycji są wiedzołonne usługi realizowane w formie centrów usług, firm badawczo-rozwojowych, firm informatycznych, firm biotechnologicznych, zarządów regionalnych i ponadregionalnych korporacji międzynarodowych itp. W przypadku takich działalności za najważniejsze czynniki atrakcyjności inwestycyjnej przyjmuje się:

- dostępność wykwalifikowanych kadr (w tym posiadających kompetencje językowe),
- wysoką jakość życia (mieszkalnictwo, kultura, handel, rozrywka i rekreacja, służba zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, transport publiczny, szkolnictwo),
- dobrą dostępność komunikacyjną (szczególnie ważna jest sieć połączeń lotniczych i dostępność lotniska, łatwość poruszania się i parkowania w obrębie miasta, regionu),
- dostępność przestrzeni biurowych wysokiej klasy,
- dobrze rozwinięte firmy otoczenia biznesu i specjalistyczne usługi,
- dostępność i aktywność sektora B+R oraz aktywność sektora akademickiego,
- innowacyjność, otwartość i kreatywność,
- jakość i troska o środowisko naturalne,
- klimat inwestycyjny i aktywność władz lokalnych.

Braki lub niedostatki w zakresie wyżej wymienionych czynników należy traktować jako bariery, ich postrzeganie zależy od preferencji inwestorów i sposobów oceny. O ile trudno jest jednoznacznie ocenić jakość życia czy innowacyjność i kreatywność, o tyle negatywna ocena lub percepcja dostępności wykwalifikowanych kadr czy przestrzeni biurowych z pewnością będzie barierą skutecznie zniechęcającą do podjęcia inwestycji.

Ważnym czynnikiem przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych jest ogólna znajomość lub rozpoznawalność określonego miasta czy regionu. W przypadku Krakowa

jest to niewątpliwy atut, szczególnie, że jego rozpoznawalność związana jest z konotacją miejsca atrakcyjnego turystycznie i w sferze kultury. Dzięki temu inwestor do pozytywnego wizerunku dobudowuje wiedzę o jego potencjale gospodarczym i atrakcyjności jako miejscu inwestycji, a nie musi tworzyć takiego obrazu od podstaw.

Pozycja Krakowa względem innych dużych miast oraz podregionów Polski

Atrakcyjność inwestycyjna, klimat inwestycyjny, postrzeganie bądź marka miast i regionów są przedmiotem wielu studiów i analiz porównawczych. Są one przedmiotem zainteresowania nie tylko inwestorów czy władz publicznych, ale także szerokiej opinii publicznej, dlatego chętnie są publikowane przez media w postaci rankingów i zestawień. Utrwalają one wysoką pozycję zwycięzców i osłabiają szansę na zmianę wśród przegranych wedle prostego schematu kumulatywnej przyczynowości – zwycięzcy przyciągają tak nowych kreatywnych mieszkańców, jak i firmy, a to przekłada się na wzrost ich atrakcyjności. W przypadku przegranych zachodzi odwrotny proces. Dlatego istotne jest, aby być w gronie zwycięzców.

Rankingi odgrywają także istotną rolę diagnostyczną, wskazując na sfery, w których określone miasto czy region odnotowuje silną lub słabą pozycję. Silne należy eksploatować propagandowo i wykorzystywać dla dalszego wzrostu, a słabe poprawiać. Najbardziej znanymi rankingami o potencjalnie najszerszym oddziaływaniu na inwestora są roczne raporty Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) na temat zróżnicowania atrakcyjności inwestycyjnej polskich regionów i podregionów. Siła ich oddziaływania wynika z zaangażowania w ich dystrybucję i rozpowszechnianie wyników przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ), a także fakt, że są dostępne w językach polskim, angielskim i niemieckim. Innymi wartymi przytoczenia badaniami atrakcyjności są wyniki projektu „Magnetyzm polskich miast”, które pokazują postrzeganie i ocenę marki miast w oczach mieszkańców Polski. Przekłada się to na obraz miast w mediach, a także wpływa na ich odbiór przez obcokrajowców, dla których opinia Polaków, z którymi mają kontakt zarówno w Polsce, jak i za granicą, ma duże znaczenie.

Badania atrakcyjności inwestycyjnej IBnGR oceniają szereg czynników lokalizacji, od dostępności komunikacyjnej przez zasoby pracy, chłonność rynku, dostępność infrastruktury biznesu, infrastruktury społecznej, stan środowiska naturalnego, bezpieczeństwo publiczne aż po działania proinwestycyjne władz regionalnych. Analiza jest prowadzona zarówno na poziomie województw, jak i podregionów a także przez

przypisywanie różnych wag do poszczególnych czynników odrębnie dla inwestycji przemysłowych, usługowych i związanych z zaawansowanymi technologiami (i w przemyśle, i w usługach). Wprawdzie najmniejszą rozważaną jednostką są podregiony, a nie miasta, jednak warto przedstawić wyniki i pozycję podregionu krakowskiego. Po pierwsze wyniki tego badania odnoszą się do Krakowa, po drugie w dużej mierze wynikają z sytuacji w Krakowie, który odpowiada za ponad 80% potencjału gospodarczego tego podregionu. Po trzecie odzwierciedla to spojrzenie potencjalnego inwestora, który stara się zobaczyć konkretne miasto w szerszym kontekście jego bezpośredniego zaplecza i jego potencjału. Innym argumentem jest popularność tych badań i dostępność wyników dla inwestorów.

Tab. 13. Atrakcyjność inwestycyjna podregionu krakowskiego¹⁸ – lokaty

Lata	Atrakcyjność dla działalności przemysłowej	Atrakcyjność dla działalności usługowej	Atrakcyjność dla działalności zaawansowanej technologicznie
2009	8 (za katowickim, rybnickim, łódzkim, poznańskim, bydgosko-toruńskim, wałbrzyskim, wrocławskim)	4 (za łódzkim, warszawskim i katowickim)	3 (za warszawskim i łódzkim)
2008	14	4	3
2007	10	4	3
2006	8	4	3
2005	3	4	3

Źródło: opracowano na podstawie raportów IBnGR (2009, 2008, 2007, 2006, 2005).

Lokaty podregionu krakowskiego w rozbiciu według typu inwestycji zawarto w tabeli (tab. 13.). Podregion krakowski należy do najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie obszarów Polski szczególnie w typach inwestycji najbardziej pożądanym, czyli działalności zaawansowanej technologicznie oraz działalności usługowej. W obu przypadkach zajmuje wysoką 3 i 4 lokatę, która nie uległa zmianie w ostatnich pięciu latach. Wahania pozycji obserwowane są w przypadku atrakcyjności dla działalności przemysłowej. Wynikają one z bardzo niewielkich różnic pomiędzy czołowymi podregionami a także ze zmiany ich liczby od 2008 roku – w tym kontekście 8 pozycja na 66 obszarów w 2009 jest lepsza niż 8. w 2006 roku, kiedy liczba podregionów była mniejsza i wynosiła 45.

¹⁸ Do roku 2007 jako podregion krakowsko-tarnowski, od 2008 roku uległa zwiększeniu liczba podregionów z 45 do 66 jednostek i wydzielono samodzielny podregion krakowski obejmujący Kraków wraz z powiatami krakowskim, miechowskim, proszowickim, wielickim, myślenickim i bocheńskim.

Czynniki lokalizacji, które najbardziej wyróżniały podregion krakowski na tle pozostałych obszarów Polski w 2009 roku to:

1. mocne strony:

- duże zasoby wykwalifikowanych pracowników oraz absolwentów wyższych uczelni,
- silnie rozwinięty sektor transportu i logistyki,
- wysoka gęstość dróg lokalnych,
- duża liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego,
- wysoki poziom rozwoju infrastruktury otoczenia biznesu,
- bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura kultury,
- rozbudowana baza noclegowa,
- wysoka wydajność pracy w przemyśle,
- ponadprzeciętny poziom przedsiębiorczości,
- wysoka aktywność społeczna,
- wysokie nakłady na lokalną infrastrukturę publiczną,
- duża siła nabywcza gospodarstw domowych i przedsiębiorstw,
- korzystna struktura gospodarki.

2. słabe strony:

- wysoki poziom wynagrodzeń,
- niski poziom wykrywalności przestępstw,
- wysoki poziom przestępczości.

Mając na uwadze, że badanie nie obejmowało wszystkich aspektów atrakcyjności, w tym takich, gdzie Kraków jest absolutnym liderem (np. atrakcyjność turystyczna, rozpoznawalność, dziedzictwo kulturowe), a niektóre z badanych, w których podregion krakowski wypadł słabo są dyskusyjne – jak choćby przestępczość¹⁹ – można stwierdzić, że Kraków i szerzej Krakowski Obszar Metropolitalny odznacza się obok aglomeracji warszawskiej najwyższą atrakcyjnością w skali kraju. Warto zwrócić uwagę na bardzo

¹⁹ Statystyki przestępczości uzależnione są od poziomu zgłaszania przestępstw organom policji i prokuratury, który to poziom jest bardziej przestrzennie zróżnicowany niż sama przestępczość. Dodatkowo należy mieć na uwadze fakt, że statystyki przestępczości obejmują znaczną ilość czynów, które nie wpływają bezpośrednio na poziom bezpieczeństwa publicznego. Lepszym rozwiązaniem byłoby ujmowanie tylko wybranych kategorii przestępstw i ich wykrywalności. W przypadku wykrywalności obserwowany jest pewien paradoks – im więcej w statystyce pojawia się przestępstw związanych z prowadzeniem pojazdu pod wpływem alkoholu lub posiadania narkotyków – tym lepsza wykrywalność ogółu przestępstw bo w obu przypadkach bez sprawcy trudno byłoby stwierdzić przestępstwo.

wysoką atrakcyjność sąsiadujących podregionów, oświęcimskiego (9. lokata w atrakcyjności dla inwestycji przemysłowych) oraz katowickiego (czołowe lokaty atrakcyjności dla wszystkich typów inwestycji). Siła gospodarcza i pozycja Krakowa wynika w znacznej mierze z siły i pozycji zaplecza, dla którego Kraków spełnia rolę ośrodka usługowego wyższego rzędu. Ponadto z perspektywy inwestora duży, zwarty obszar o wysokiej atrakcyjności jest dużo łatwiej zauważalny niż liczne izolowane małe podregiony o wysokiej atrakcyjności. Duży zwarty obszar to większy potencjał, bezpieczeństwo dostępu do odpowiednich zasobów, możliwości współpracy i inne zalety. W szerszej, europejskiej perspektywie, ciekawa wydaje się koncepcja budowy i promocji Europolu Kraków-Katowice-Ostrawa, który byłby bardziej zauważalny na gospodarczej mapie Europy.

Wykonywane w latach 1997-2003 badania atrakcyjności inwestycyjnej miast autorstwa P. Swianiewicza i W. Dziemianowicza zaliczały Kraków do najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie miast Polski (grupa A) wśród miast największych (Dziemianowicz 2005). Mając na uwadze, że atrakcyjność jest związana ze zjawiskami i cechami metropolitalnymi, to tym samym nie tylko Kraków należy do czterech najatrakcyjniejszych dużych miast Polski (obok Warszawy, Wrocławia i Poznania), ale do najatrakcyjniejszych miast w ogóle. Najślabiej ze wszystkich sfer został wtedy oceniony w Krakowie rozwój firm otoczenia biznesu, co jednak uległo w ostatnich latach znaczącej poprawie.

Innego typu rankingiem było wykonane w czerwcu 2009 roku przez Young & Rubicam i Agencję Badawczą KB Pretendent badanie „Magnetyzm polskich miast” (MPM). Badanie przeprowadzono na reprezentatywnej próbie (n=1000) dorosłych mieszkańców Polski. Metodologia badania była oparta na wypracowanej przez Young & Rubicam metodzie BAV (*Brand Asset™ Valuator*) opartej na teorii marki.

Wyniki odzwierciedlają punkt widzenia trzech grup interesariuszy: mieszkańców, turystów i inwestorów. Ocenie podlegało siedem cech składowych wizerunku, które wynikały z oceny kilkudziesięciu wskaźników cząstkowych. Oceniano 80 polskich miast reprezentujących wszystkie największe ośrodki miejskie oraz najpopularniejsze miasta turystyczne i wypoczynkowe.

Wyniki dla trzech najlepszych miast według składowych atrakcyjności pokazują, że Kraków postrzegany jest niemal pod każdym względem jako najbardziej atrakcyjne miasto

w Polsce (tab. 14.). Podobnie jak w badaniach IBnGR drugim najczęściej lokującym się wśród czołowych miast ośrodkiem jest Warszawa, a także nieznacznie pozostający w tyle Wrocław. Ta zbieżność dowodzi istnienia pozytywnej relacji między atrakcyjnością inwestycyjną mierzoną obiektywnymi wskaźnikami statystycznymi (IBnGR) a wynikami badań wizerunkowych (MPM).

Tab. 14. Zwycięskie miasta w badaniach „Magnetyzm polskich miast” według składowych atrakcyjności

Składowa atrakcyjności	Trzy najlepsze miasta
atrakcyjność inwestycyjna	Kraków Warszawa Wrocław
atrakcyjność turystyczna	Kraków Zakopane Gdańsk
komfort życia (poziom życia)	Kraków Wrocław Warszawa
atrakcyjność kulturalna	Kraków Warszawa Wrocław
atrakcyjne dziedzictwo	Kraków Warszawa Gdańsk
atrakcyjność sportowa	Warszawa Zakopane Kraków
atrakcyjna natura	Zakopane Hel Karpacz

Źródło: opracowano na podstawie Young & Rubicam Brands (2009).

Zwycięstwo Krakowa oznacza, że marka, jaką on posiada jest jednym z najcenniejszych zasobów i atutów w kontekście przyciągania inwestorów, ale także mieszkańców i turystów. Z dużym uznaniem należy podejść do działań, jakie Kraków podejmuje na tym polu, m.in. jako jedno z nielicznych miast posiada stanowisko Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Marki Kraków, utworzone dla koordynacji działań, ochrony i zarządzania marką Kraków.

Podsumowując, Kraków jest niewątpliwie jednym z najatrakcyjniejszych inwestycyjnie miast w Polsce. Jest to atut i niewątpliwa przewaga konkurencyjna, którą jednak należy troskliwie pielęgnować i promować. O tym muszą dowiedzieć się potencjalni inwestorzy, to po pierwsze, a po drugie, gdy zechcą zainteresować się

możliwościami, jakie oferuje Kraków, to należy uczynić wszystko, aby uznali, że wysokie oceny nie są na wyrost i co najistotniejsze, że panuje tutaj dobry klimat inwestycyjny. Ten ostatni wszak nie podlegał ocenie w wymienianych rankingach, a często to on jest czynnikiem, który przeważa szale decyzji inwestycyjnych.

Kształtowanie klimatu inwestycyjnego i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej

Wysoka atrakcyjność inwestycyjna w relacji do innych miast Polski nie oznacza, że automatycznie napływać będą inwestorzy zagraniczni. Należy pamiętać, że w przypadku pożądanym inwestorów związanych z zaawansowanymi technologicznie produkcją czy usługami Kraków konkuruje nie tylko z miastami Polski, czy innymi ośrodkami miejskimi tej części Europy, ale także z miastami Europy Zachodniej, a coraz częściej ta konkurencja ma wymiar globalny. Pocieszające jest, że Polska na chwilę obecną jest uznawana za kraj bardzo atrakcyjny inwestycyjnie (Ernst & Young 2008), a tym samym Kraków, będąc jedną z najlepszych lokalizacji w Polsce, liczy się na mapie atrakcyjności inwestycyjnej. Potwierdza to też piąta pozycja Krakowa na świecie w rankingu atrakcyjności dla lokalizacji centrów usług outsourcingowych – opracowanego przez Global Services & Tholons.

Aby pozyskać nowych i zatrzymać starych inwestorów, konieczne są ciągłe, przemyślane i skoordynowane działania. Oprócz działań, które wpisują się w różne inne polityki miejskie (na przykład transport i sieć drogowa, bezpieczeństwo publiczne, mieszkalnictwo, kultura itp.), a które służą poprawie w zakresie wielu czynników atrakcyjności inwestycyjnej konieczne jest podjęcie szeregu działań stricte nakierowanych na przyciąganie i zatrzymanie inwestorów. Działania te można podzielić na pięć grup, które krótko scharakteryzowano poniżej.

GRUPA 1: Odpowiednia polityka i strategia pozyskiwania inwestorów zintegrowana ze strategią rozwoju gospodarczego miasta. Należy określić plan i narzędzia działania, zadania i odpowiedzialność zaangażowanych instytucji oraz mieć jasną wizję, gdzie przyciągać jakie inwestycje i za jaką cenę. Rozstrzygnięcia wymaga kwestia wyboru pożądanym branż. Jak wskazano wyżej, wydaje się, że najbardziej pożądanym typem inwestycji są obecnie dla Krakowa wiedzochłonne usługi realizowane w formie centrów usług, firm badawczo-rozwojowych, firm informatycznych, firm biotechnologicznych, rządów regionalnych i ponadregionalnych korporacji międzynarodowych. Natomiast

kontrowersyjne są działania na rzecz tworzenia stref inwestycyjnych dla nowych dużych inwestycji przemysłowych na obszarze samego miasta, szczególnie w branżach klasyfikowanych jako średnio- lub słabo zaawansowane technologicznie. Niewątpliwą korzyścią byłoby zagospodarowanie terenów poprzemysłowych oraz rosnące wpływy podatkowe. Słabą stroną jest nieprzystawalność do realiów lokalnego rynku pracy, gdzie nie ma potrzeby tworzenia dużej ilości tego typu miejsc pracy. Zapewnienie pracowników będzie wymagać dojazdów z najodleglejszych powiatów województwa. Oznaczać to będzie jeszcze większy strumień pojazdów na drogach dojazdowych do Krakowa i jego ulicach, obciążenie innych sieci infrastruktury technicznej oraz niekorzystny wpływ na środowisko.

GRUPA 2: Istotne jest podjęcie i utrzymywanie dobrej współpracy z sąsiadującymi gminami, władzami regionu a także innymi miastami na przykład w ramach kreowania Euroregionu Kraków-Katowice-Ostrawa. Konieczne jest także ścisłe współdziałanie i wsparcie, wyjątkowej w skali Polski inicjatywy regionalnej – Business in Małopolska (BiM). Kraków w swoim interesie powinien także wspierać inne miasta i gminy Małopolski w przyciąganiu inwestorów, zwłaszcza takich, dla których Kraków nie jest odpowiednim miejscem (koszty) lub takich, których Kraków raczej nie potrzebuje (inwestycje w działalność przemysłową o niskiej wartości dodanej i związanej z niskopłatnymi miejscami pracy). Rozwój regionu jako całości jest nie tylko żywotnym interesem Krakowa, ale także wyrazem odpowiedzialności i swoistym długiem, gdyż rozwój Krakowa w znacznej mierze wynika z zasobów, historii i atutów regionu. Korzyści z nowych inwestycji poza obszarem miasta i tak w dużej mierze będą koncentrować się w Krakowie, przez zaopatrzeniowe i dochodowe efekty mnożnikowe.

GRUPA 3: Wysokiej jakości promocja i informacja o mieście oraz o ofertach i możliwościach inwestycyjnych. Oznacza ona nie tylko kampanie reklamowe, ale także aktywną obecność na najważniejszych targach, forach i konferencjach inwestycyjnych, w szczególności związanych z pożądanymi branżami. Konieczna jest także większa obecność w mediach branżowych (centra usług, biotechnologia itd.). Wydaje się, że słuszna idea projektu KRK2B (Kraków to Business) nie nabrała odpowiedniego impetu i skali działań. Niech świadczy o tym prosty test wpisania „krk2b” w wyszukiwarkę Google, z której na pierwszych kilkudziesięciu stronach można dowiedzieć się kto jest twórcą pomysłu i nic więcej.

GRUPA 4: Przyjazna, szybka, profesjonalna i rozstrzygająca obsługa inwestorów i podmiotów zainteresowanych inwestycjami tak w formie centrum obsługi inwestora, jak i z wykorzystaniem możliwości, jakie stwarza Internet w postaci wirtualnego centrum obsługi, wideokonferencji, dostępności procedur e-government.

GRUPA 5: Utrzymywanie przyjaznych relacji z dotychczasowymi inwestorami. Służy to z jednej strony możliwości wykorzystania ich jako ambasadorów dobrego klimatu inwestycyjnego w Krakowie, a z drugiej wiąże się z faktem, że istotna części nowych inwestycji i nowych miejsc pracy powstaje przez rozwój i rozbudowę istniejących firm.

W zakresie działań wchodzących w inne obszary polityki miejskiej warto zwrócić uwagę na zagadnienia związane z dostępnością komunikacyjną oraz szkolnictwem i placówkami wychowania przedszkolnego. Jeśli Kraków ma ambicje rozwijać się jako miasto zaawansowanych technologii i usług, kluczowa staje się jego dostępność w transporcie lotniczym. Warto zwrócić uwagę, że większe znaczenie ma duża ilość bezpośrednich połączeń do głównych portów przesiadkowych Europy, do tego niezbyt odległych od Krakowa (na przykład Frankfurt nad Menem, Zurych, Monachium), niż analogiczna ilość połączeń rozproszona w postaci kilku przelotów tygodniowo do dużej liczby miast. W tym pierwszym wariantcie możliwe jest odbywanie nawet jednodniowych podróży do większości miejsc w Europie, podczas gdy w drugim skorzystanie z bezpośrednich połączeń zwykle i tak nie jest dogodne. O ile z perspektywy rozwoju turystyki korzystne jest rozwijanie połączeń niskokosztowych (tanie linie lotnicze), o tyle w przypadku klientów biznesowych i dużych korporacji liczą się klasyczne linie²⁰ wchodzące w skład największych aliansów lotniczych.

Przyciąganie inwestycji zagranicznych wiąże się także z napływem obcokrajowców, spośród których na początku rekrutuje się kadra zarządzająca i specjaliści. Barięraz okazuje się być słaba dostępność szczególnie żłobków i placówek przedszkolnych prowadzonych w obcych językach (angielski, niemiecki, francuski) i ogólnie trudność w zorganizowaniu miejsca bez dużo wcześniejszych zapisów.

Na koniec warto zwrócić uwagę na sfery, które bez odpowiednich działań mogą w przyszłości stać się poważnymi barierami w znaczący sposób obniżającymi atrakcyjność inwestycyjną Krakowa. Na pierwszy plan wysuwają się tutaj kwestie związane z

---

²⁰ W większości korporacji wręcz nie wolno korzystać z tanich linii, co jest podyktowane tak względami wizerunkowymi, jak i pragmatycznymi.

dostępnością komunikacyjną i systemem transportowym w szerszym ujęciu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Wiąże się to nie tylko z potrzebami transportowymi firm, ale przede wszystkim z kwestią dojazdów do pracy i jakością życia w mieście. Należy wspierać i czynić atrakcyjnym zintegrowany, multimodalny transport zbiorowy oparty na systemie kolei podmiejskiej, z parkingami przy stacjach kolejowych, a w samym Krakowie z dogodnymi systemami przesiadkowymi (tramwaj, autobus).

Działanie, które także może częściowo usprawniać komunikację to dalsza budowa systemu ścieżek rowerowych i wyposażenie w infrastrukturę do parkowania rowerów. Dla ruchu samochodowego konieczne jest realizowanie ambitnych planów miasta, w tym przede wszystkim budowa północnej obwodnicy Krakowa, Trasy Zwierzynieckiej i bardzo ważnej z perspektywy docierania na lotnisko – Trasy Balickiej. Większość wymienionych działań musi być realizowana przy współdziałaniu z innymi podmiotami na szczeblu samorządowym i rządowym.

Wydaje się, że organizacja transportu zbiorowego może zostać rozwiązana tylko na poziomie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, z którego dojazdy do Krakowa, bądź tranzytowe przez Kraków generują ponad połowę ruchu samochodów osobowych w mieście. Inną sferą, która w przyszłości może stać się barierą, a dzisiaj wciąż jest barierą potencjalną to pogarszanie się jakości przestrzeni mieszkalnych i ich postrzegania, które zmienia się wraz ze wzrostem aspiracji życiowych mieszkańców. Chaos przestrzenny, zatłoczenie, braki w wyposażeniu w infrastrukturę osiedlową, brak parkingów, trudności z dojazdem wynikające z niedostatków planowania przestrzennego są coraz bardziej dostrzeganymi problemami. Wprawdzie dotyczą one wszystkich polskich miast ale przewagę zdobędą te miasta, które jako pierwsze podejmą próby zmiany tego stanu rzeczy. Bardzo trudno jest naprawić to co zostało zepsute w ostatnich latach, tym bardziej należy zadbać, żeby nowe tereny mieszkaniowe odpowiadały wysokiej klasy standardom urbanistycznym.

Wiąże się z tym także wysokie tempo suburbanizacji, która nie tylko, że drenuje bazę podatkową Krakowa (przenoszą się do podmiejskich gmin przede wszystkim zamożni mieszkańcy), ale także generuje wspomniane wcześniej problemy transportowe. Suburbanizacja, zupełnie niekontrolowana, przejawiająca się zabudowywaniem wszystkich wolnych terenów, bez względu na ich walory przyrodnicze i krajobrazowe oznacza

obniżenie walorów krajobrazowych i rekreacyjnych w najbliższej okolicy Krakowa, które dotąd pozytywnie wyróżniały Kraków spośród innych dużych polskich miast.

Władze Krakowa prawdopodobnie niewiele mogą zrobić dla zahamowania niekorzystnych działań w sferze suburbanizacji w podmiejskich gminach, ale mogą przez odpowiednie działania próbować zatrzymać część mieszkańców w mieście. Zaplanowanie odpowiedniej ilości terenów pod budownictwo jednorodzinne z absolutnym wykluczeniem z takich obszarów zabudowy wielorodzinnej przy odpowiedniej podaży takich terenów wpływającej na atrakcyjność ceny gruntów z pewnością jest możliwą odpowiedzią na zarysowany wyżej problem. Wykluczenie z pewnych obszarów zabudowy wielorodzinnej z jednej strony obniża wartość gruntów a z drugiej podnosi jakość przestrzeni w sensie rezydencjonalnym.

7 Wnioski i rekomendacje

Wnioski

1. Kraków stanowi główny obszar aktywności inwestorów zagranicznych w województwie małopolskim oraz ważny ośrodek napływu kapitału zagranicznego w skali kraju. W stolicy Małopolski zarejestrowanych jest blisko 3/4 spółek z zagranicznymi udziałami działających w regionie oraz około 4% spośród działających w kraju. W latach 1989-2009 strumień bezpośrednich inwestycji zagranicznych zrealizowanych w mieście osiągnął łączną wartość 8,4 mld USD. Znaczące środki trafiły również w tym okresie do gmin sąsiadujących z Krakowem w wysokości 1,4 mld USD.

2. W latach 2005-2009 odnotowano wzrost wielkości strumienia kapitału zagranicznego napływającego do Krakowa oraz gmin sąsiadujących. W tym okresie zrealizowano ponad połowę wartości inwestycji w stolicy województwa oraz blisko 2/3 wartości inwestycji w gminach ościennych. Wyraźne ożywienie inwestycyjne widoczne było zwłaszcza w okresie poakcesyjnym w latach 2004-2007, po którym nastąpił jednak spadek związany ze światowym spowolnieniem gospodarczym. Dynamika napływu spółek zagranicznych po 2004 r. do Krakowa była wyższa niż w innych dużych miastach Polski. Jednocześnie w okresie kryzysu odnotowany wszędzie trend spadkowy w przypadku Krakowa był on niższy, co świadczy o dość stabilnej sytuacji gospodarki miasta. W Krakowie zlokalizowane są ogólnopolskie siedziby kilkunastu dużych i średnich koncernów zagranicznych, co stawia stolicę Małopolski na czwartej pozycji po Warszawie, Poznaniu i Wrocławiu.

3. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w Krakowie jest typowa dla dużego polifunkcyjnego ośrodka miejskiego o dominującej funkcji usługowej. W całym dwudziestoleciu największe znaczenie miały inwestycje w przemysł przetwórczy oraz działalność finansową i ubezpieczeniową, jednak ich rola w ostatnich latach zmniejszyła się. Rosły natomiast nakłady na przedsięwzięcia na rynku nieruchomości, w budowę lub w przejęcia obiektów handlowych i biurowych, jak również inwestycje w spółki informatyczne i telekomunikacyjne. Zmniejszyło się natomiast zaangażowanie w działalność handlową, co wynika z rosnącego nasycenia powierzchnią handlową w mieście

oraz zmiany modelu inwestowania w centra handlowe. Niewielki trend spadkowy odnotowano także w branży hotelarskiej i gastronomicznej. W gminach sąsiadujących z Krakowem w całym okresie dominowały inwestycje w przemysł przetwórczy i energetykę. Tendencje te nie uległy zmianie w ostatnich kilku latach, kiedy to trafiło do nich kilka dużych inwestycji w nowe zakłady przemysłowe.

4. Największe sumy inwestorzy zagraniczni wydatkowali w Krakowie na przejęcia spółek prywatnych, w szczególności w sektorze usług finansowych oraz na rynku nieruchomości. Również inwestycje zagraniczne typu *greenfield* koncentrują się w usługach: obsłudze nieruchomości, handlu hurtowym, branży informatycznej i hotelarskiej. Nowe przedsięwzięcia przemysłowe realizowane były natomiast zdecydowanie częściej w gminach otaczających Kraków czy szerzej w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym. W Krakowie natomiast znaczące nakłady poniesiono jedynie na działalność przemysłową we wcześniej sprywatyzowanych zakładach.

5. W stolicy regionu inwestycje w nowe zakłady przemysłowe, stosunkowo niewielkie pod względem wartości, dotyczyły w największym stopniu branż niskiej techniki (głównie poligrafii). W ostatnich latach ich udział nieco się zmniejszył na korzyść bardziej zaawansowanych technologicznie działalności. Kontrastuje to z sytuacją w gminach sąsiadujących, gdzie skala nowych inwestycji przemysłowych jest dużo większa, dodatkowo większość z nich reprezentuje przemysł średnio-wysokiej techniki (branża samochodowa i chemiczna). W przypadku działalności usługowych dominują nakłady inwestycyjne w branży mniej wiedzochłonne, głównie na rynku nieruchomości. Jednak w strukturze zatrudnienia można zaobserwować dynamiczny wzrost liczby pracowników w usługach opartych na wiedzy, m.in. w branży informatycznej, w centrach badawczo-rozwojowych oraz w centrach usług BPO/SSC, które od 2005 roku przeważają już w liczbie zatrudnionych przez przedsiębiorstwa zagraniczne. W gminach ościennych w strukturze zatrudnienia od 2006 r. przeważają wspomniane przemysły średnio-wysokiej techniki, które wyprzedziły działalności niskotechnologiczne.

6. W przemyśle przetwórczym największe znaczenie dla inwestorów zagranicznych miały trzy działy: produkcja metali, produkcja wyrobów tytoniowych oraz produkcja leków i

wyrobów farmaceutycznych. W ostatnich latach zmieniły się proporcje nakładów w tych działach – znacząco wzrosła jedynie w przypadku produkcji metali. Ich znaczenie wynika jednak z dużych nakładów pojedynczych inwestorów, odpowiednio koncernów ArcelorMittal, Philip Morris i Pliva (później Barr Pharmaceuticals). Struktura nakładów inwestorów zagranicznych wynika zatem z tradycji przemysłowych miasta sprzed 1989 r., brak większych inwestycji *greenfield* sprawił, że nie doszło do większych zmian struktury przemysłowej Krakowa. Wprost przeciwnie niektóre przejęte przez nich zakłady produkcyjne zostały przeniesione poza granice miasta. Nowe kapitałochłonne inwestycje przetwórstwa przemysłowego lokowane są również w gminach ościennych Krakowa.

7. W usługach największe kwoty nakładów wydatkowano na działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości oraz działalność finansową. Związane to jest z rozwojem popytem na nowoczesną powierzchnię biurową oraz inwestycjami w inne nieruchomości komercyjne pod wynajem. Natomiast w sektorze bankowym wynikają one z prywatyzacji, a następnie kolejnego przejęcia Banku BPH. Zdecydowanie mniejsze sumy trafiały do działalności związanych z zakwaterowaniem, usługami telekomunikacyjnymi, z oprogramowaniem i doradztwem informatycznym oraz do usług z zakresu informacji. Stosunkowo niewielkie nakłady zaangażowano również w działalności profesjonalne, naukowe i techniczne, ale to w tym dziale ujęte są działalności, w których obserwowany był największy wzrost zatrudnienia w firmach z kapitałem zagranicznym. Kraków stał się bowiem jedną z głównych lokalizacji dla sektora nowoczesnych usług biznesowych (*business process outsourcing/shared service centres*) w Europie Środkowo-Wschodniej. Zaawansowane technologicznie działalności usługowe reprezentują również centra badawczo-rozwojowe, głównie z sektora IT.

8. Inwestorzy zagraniczni odgrywają bardzo dużą rolę na krakowskim rynku nowoczesnej powierzchni handlowej. Wśród obiektów handlowych własność zagraniczną stanowią przede wszystkim sklepy wielkopowierzchniowe, w tym hipermarkety oraz centra handlowo-usługowe. Własnością zagraniczną są także praktycznie wszystkie sieci dyskontowe. Operatorzy sieci hipermarketów zaliczają się do największych inwestorów zagranicznych w mieście.

9. W Krakowie bezwzględnie dominują inwestycje ze starych krajów Unii Europejskiej (Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji i Austrii) oraz ze Stanów Zjednoczonych. W porównaniu z resztą kraju zwraca uwagę relatywnie niewielkie zaangażowanie inwestorów z Włoch, Holandii, Japonii i Korei Południowej. Małą aktywność wykazują kraje Europy Środkowej i Wschodniej, poza Węgrami i Chorwacją. W latach 2005-2009 swoją obecność zintensyfikowały zagraniczne przedsiębiorstwa z Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Węgier, Irlandii i Austrii. Prognozuje się natomiast wzrost zaangażowania kapitału z krajów BRIC (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny), ale do tej pory odnotowano jedynie niewielkie inwestycje chińskie, indyjskie i rosyjskie.

10. Znaczenie inwestorów zagranicznych dla lokalnego rynku pracy w Krakowie oraz gminach ościennych (zwłaszcza w gminach Skawina, Niepołomice, Zabierzów), jest zdecydowanie większe niż przeciętnie w całym województwie małopolskim. Rynek pracy w firmach zagranicznych w Krakowie kształtowany jest obecnie w największym stopniu przez firmy usługowe. Przewaga sektora usług ujawniła się dopiero w 2006 r., kiedy to zdystansowała wielkość zatrudnienia w przemyśle i budownictwie kontrolowanym przez kapitał zagraniczny. Szczególnie duży przyrost nastąpił w latach 2005-2008 za sprawą ekspansji firm outsourcingowych. Dużej dynamice wzrostu zatrudnienia w firmach usługowych towarzyszyło jego wyhamowanie w przemyśle i budownictwie. Sytuacja w gminach sąsiadujących z Krakowem przedstawia się odmiennie – przeważa tam zatrudnienia w firmach zagranicznych w sektorze przemysłowym.

11. W przyszłości należy spodziewać się utrzymania przedstawionych trendów. W Krakowie największe znaczenie będą miały duże inwestycje w budowę oraz przejęcia w sektorze nieruchomości – podjęte zostaną przerwane lub zaniechane w okresie spowolnienia gospodarczego inwestycje, głównie w obiekty biurowe i hotelowe. Spodziewać się można dalszego, choć nieco spowolnionego, rozwoju stosunkowo pracochłonnych działalności usługowych, jednocześnie o niskim poziomie kosztochłonności, w usługach opartych na wiedzy, tj. centrach BPO/SSC oraz R&D, które nadal będą stanowić główne źródło popytu powierzchni biurowej. W stolicy województwa nie są planowane w najbliższym okresie średnie bądź duże nowe przedsięwzięcia w działalnościach przemysłowych. Większość środków finansowych zostanie przeznaczona

na unowocześnianie istniejących już zakładów. Natomiast poza granicami miasta centralnego, w gminach z jego bezpośredniego sąsiedztwa, prowadzone będą dalsze inwestycje w nowe fabryki, głównie branży samochodowej, jak również w działalność logistyczną i spedycyjną. Wynika to z większej dostępności dużych działek w tych gminach, niższych cen gruntów oraz dobrej dostępności komunikacyjnej.

12. Kraków należy do grupy kilku polskich miast o najwyższej atrakcyjności inwestycyjnej, a także stanowi bardzo dobrze rozpoznawalną i najwyżej w Polsce ocenianą markę. Coraz częściej jest także dostrzegany w międzynarodowych rankingach atrakcyjności inwestycyjnej szczególnie w zakresie centrów usług i ogólnie wiedzochłonnych działalności usługowych, w których także zajmuje czołowe lokaty.

Rekomendacje

Podsumowując rozważania odnoszące się do czynników atrakcyjności inwestycyjnej Krakowa oraz barier w przyciąganiu inwestorów zagranicznych, w kontekście dotychczasowych trendów w napływie kapitału zagranicznego, wskazane jest podjęcie lub wzmocnienie następujących działań proinwestycyjnych w mieście:

- dalsze wzmocnianie pozycji Krakowa jako lokalizacji centrów usług zaawansowanych procesów biznesowych (promocja Krakowa na branżowych targach inwestycyjnych, w prasie branżowej, współpraca z innymi miastami województwa małopolskiego lub sąsiednich województw jako potencjalnych miejsc lokalizacji obsługi prostszych procesów biznesowych),
- współpraca z krakowskimi uczelniami wyższymi w przyciąganiu inwestorów o profilach zgodnych z kierunkami strategicznymi rozwijanymi na uczelniach (np. biotechnologia, IT, kierunki techniczne i inżynierskie),
- przygotowanie terenów inwestycyjnych pod zaawansowane technologicznie działalności przemysłowe, w tym centra badawczo-rozwojowe,
- poprawa dostępności lotniczej Krakowa (zwiększenie liczby połączeń z hubami lotniczymi, zwiększenie liczby połączeń tradycyjnych linii lotniczych dla klientów biznesowych, poprawa czasu dojazdu do portu lotniczego z centrum miasta)
- poprawa polityki przestrzennej miasta, w tym skoordynowanego rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, drogowej, parkingowej,
- połączenie działań proinwestycyjnych z polityką rewitalizacji – promowanie zinventaryzowanych terenów zdegradowanych w ofercie inwestycyjnej miasta,
- dalsze działania podnoszące jakość życia w mieście, w tym działań zorientowanych na inwestorów zagranicznych (np. wsparcie w powstawaniu w międzynarodowych żłobków, przedszkoli i szkół różnego szczebla) oraz ich pracowników (np. rozwój komunikacji miejskiej, ścieżek rowerowych),
- budowa partnerskich relacji z inwestorami, np. poprzez stworzenie zinstytucjonalizowanych form wymiany poglądów i doświadczeń z zagranicznymi i polskimi podmiotami gospodarczymi działającymi w Krakowie oraz ich stowarzyszeniami branżowymi i narodowymi,

- wzmocnienie działań z zakresu promocji gospodarczej miasta, m.in. poprzez lepsze wykorzystanie istniejącej już marki gospodarczej Krakowa KRK2B,
- rozwój współpracy w zakresie polityki inwestycyjnej oraz promocji i informacji o ofercie inwestycyjnej miasta – w ramach obszaru metropolitalnego (np. poprzez powołanie spółek wzorem InvestGDA czy Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej ARAW), w ramach województwa małopolskiego (np. poprzez zacieśnienie współpracy z Business in Małopolska) czy o zasięgu ponadregionalnym (np. w ramach koncepcji Europolu Kraków-Katowice-Ostrawa),
- dalsze podnoszenie jakości obsługi inwestorów (np. przez rozwój centrum obsługi inwestora, wirtualnego centrum obsługi, dostępności procedur e-government).

Bibliografia

- Bhambal J., Vashistha A., 2007, *Top 50 Emerging Outsourcing Cities, Tholons* (dostęp na stronie [www: http://www.tholons.com/pages/cover_story.asp](http://www.tholons.com/pages/cover_story.asp), 4 sierpnia 2008 r.)
- Domański B., 2001, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski*, IGiGP UJ, Kraków.
- Domański B., Dej M., Działek J., Górecki J., Guzik R., Gwosdz K., Kocaj A., Micek G., 2009, *Inwestycje zagraniczne w Małopolsce 2008*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.
- Domański B., Noworól A. (red.) 2010, *Małopolskie miasta – funkcje, potencjał i trendy rozwojowe*, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju, Kraków.
- Dziemianowicz W., 2005, *Ranking atrakcyjności inwestycyjnej miast polski – refleksje po czterech edycjach badań*, Prace i Studia Geograficzne, tom 35, 109-127.
- Dziemianowicz W., 2008, *Konkurencyjność gmin w kontekście relacji władze lokalne – inwestorzy zagraniczni*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Ernst & Young, 2008, *Otwarty Świat: Badanie atrakcyjności inwestycyjnej Europy. High-tech industry and knowledge-intensive services*, 2009, Eurostat.
- IBnGR, 2005, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- IBnGR, 2007, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- IBnGR, 2008, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- IBnGR, 2009, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- Kalinowski T. (red.), 2007, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski*, IBNGR, Gdańsk.
- Lista 2000. Polskie przedsiębiorstwa*, Dodatek do „Rzeczpospolitej” z 27 X 2010.
- Micek G., Działek J., Górecki J. 2010, *Centra usług w Krakowie i ich relacje z otoczeniem lokalnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Outsourcing w Polsce w 2007, 2008*, Raport Specjalny Outsourcing Magazine, <http://www.outsourcing.com.pl/raport/raport/>
- Poland: Regional Office Market. Overview*, 2007, KingSturge.
- Rogowski W., Socha J., 2005, *Stopy wejścia w polskim przetwórstwie przemysłowym na tle innych krajów*, Badanie demografii przedsiębiorstw. Materiały i Studia NBP, zeszyt nr 190/2005.
- Sektor SSC/BPO w Polsce*, 2010, Raport opracowany na zlecenie Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych w Polsce (ABSL).
- Weresa M.A., 2002, *Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – doświadczenia Polski*, [w:] M. Jakubiak, R. Krzysztof, M.A. Weresa, *Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce*, Zeszyty BRE Bank – CASE, 62.
- Yeung H., 2007, *Firms* [w:] I. Douglas, R. Huggett, C. Perkins (red.), *Companion Encyclopedia of Geography: From Local to Global*, Routledge, London, 339-350.
- Young & Rubicam Brands (2009), *Magnetyzm Polskich Miast, raport z badań*. Young & Rubicam Brands, KB Pretendent, Warszawa-Wrocław, (<http://www.magnetyzmmiast.eu>).

Spis tabel

Tab. 1. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w latach 1989-2009 i 2005-2009 w Krakowie i w gminach sąsiadujących według sekcji PKD	14
Tab. 2. Wartość inwestycji greenfield w Krakowie i gminach sąsiadujących według poziomu zaawansowania technologicznego	16
Tab. 3. Dynamika liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Krakowie na tle innych dużych miast w Polsce	19
Tab. 4. Kraków na tle innych aglomeracji miejskich jako siedziba największych firm z kapitałem zagranicznym	21
Tab. 5. Struktura inwestycji zagranicznych w przemyśle i budownictwie według sekcji i działów PKD w latach 1989-2009 w Krakowie	24
Tab. 6. Struktura inwestycji zagranicznych w usługach według sekcji i działów PKD w latach 1989-2009 i w latach 2005-2009	35
Tab. 7. Największe inwestycje w budynki biurowe w aglomeracji krakowskiej (2005-2009)	38
Tab. 8. Struktura inwestycji zagranicznych w handlu w latach 1989-2009 według sekcji i działów PKD	48
Tab. 9. Struktura inwestycji zagranicznych w latach 1989-2009 według kraju pochodzenia oraz rodzaju działalności	51
Tab. 10. Struktura branżowa zatrudnienia według sekcji PKD w 2009 oraz 2004 roku	59
Tab. 11. Struktura zatrudnienia w firmach zagranicznych według działów PKD w 2009 i 2004 roku	62
Tab. 12. Udział zatrudnionych w firmach zagranicznych w Krakowie, Niepołomicach, Skawinie i Wieliczce w 2008 roku	71
Tab. 13. Atrakcyjność inwestycyjna podregionu krakowskiego – lokaty	84
Tab. 14. Zwycięskie miasta w badaniach „Magnetyzm polskich miast” według składowych atrakcyjności	87

Spis rycin

Rys. 1. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Krakowa w latach 1989-2009	9
Rys. 2. Dynamika napływu kapitału zagranicznego do Krakowa na tle Polski	10
Rys. 3. Struktura inwestycji zagranicznych w Krakowie według typu nakładów w latach 1989-2009 oraz 2007-2009	12
Rys. 4. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w Krakowie według sekcji PKD	15
Rys. 5. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych gminach sąsiadujących według z Krakowem według sekcji PKD	15
Rys. 6. Udział produkcji metali, produkcji wyrobów tytoniowych i produkcji podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych w ogóle nakładów z BIZ w Krakowie w okresach 2005-2009 oraz 1989-2009	25
Rys. 7. Struktura inwestycji zagranicznych w przetwórstwo przemysłowe według sekcji i działów PKD w latach 2005-2009 w gminach sąsiadujących z Krakowem	31
Rys. 8. Udział wybranych gałęzi w nakładach inwestycyjnych sektora usług w Krakowie w latach 1989-2009 i 2005-2009	34
Rys. 9. Lokalizacja i zatrudnienie w centrach usług w Krakowie	42
Rys. 10. Wielkość powierzchni handlowej sklepów wielko powierzchniowych (pow. 4 tys. m ²) oddawanej corocznie do użytku w Krakowie	44
Rys. 11. Lokalizacja największych obiektów handlowych w Krakowie i gminach sąsiadujących w 2009 roku, które są własnością kapitału zagranicznego	45
Rys. 12. Wielkość zatrudnienia w firmach z kapitałem zagranicznym w Krakowie i gminach ościennych w roku 2009 oraz jego zmiany w latach 2005-2009	57
Rys. 13. Zatrudnienie na koniec roku w firmach z udziałem kapitału zagranicznego według sektorów działalności w Krakowie	60
Rys. 14. Zatrudnienie na koniec roku według sektorów działalności w gminach sąsiadujących z Krakowem	63
Rys. 15. Udział zatrudnionych w firmach zagranicznych wg sekcji PKD 2007 w Krakowie i gminach sąsiednich w 2009 roku	65
Rys. 16. Zmiany zatrudnienia w firmach zagranicznych wg poziomu technologicznego i stopnia wykorzystania nowoczesnej wiedzy w Krakowie, w latach 1996-2009	67
Rys. 17. Zmiany zatrudnienia w firmach zagranicznych wg poziomu technologicznego i stopnia wykorzystania nowoczesnej wiedzy w gminach sąsiadujących z Krakowem, w latach 1996-2009	68
Rys. 18. Czynniki atrakcyjności w opinii menadżerów firm międzynarodowych	81